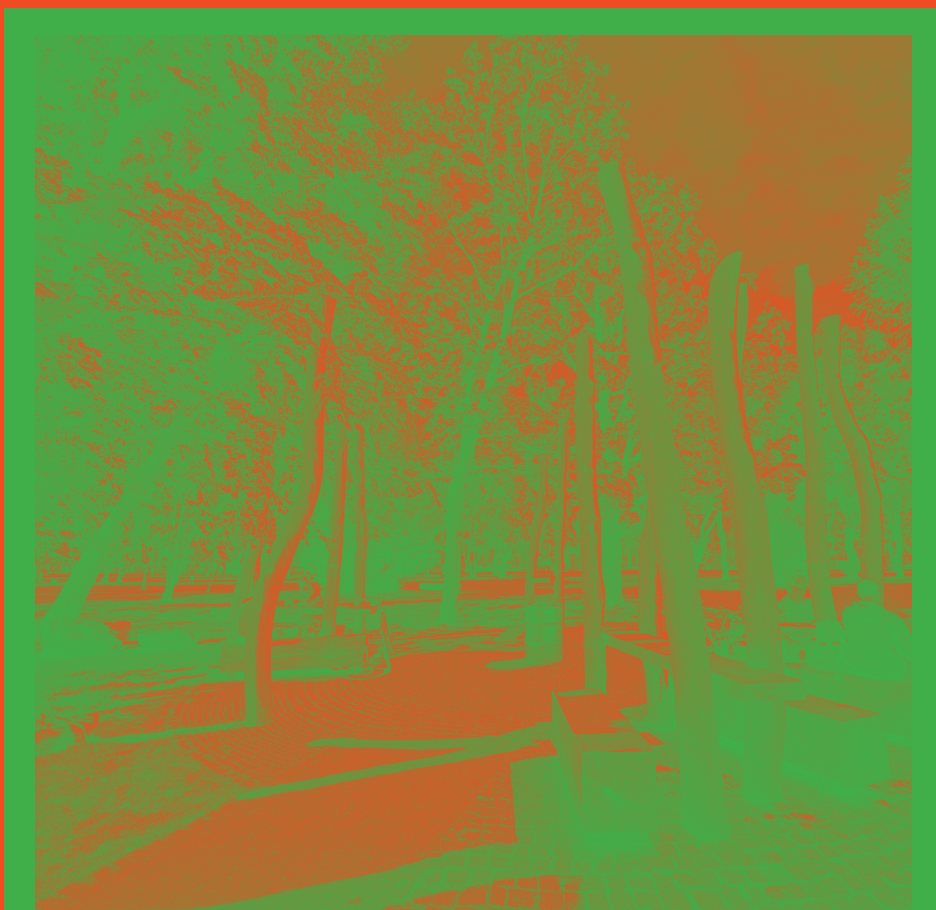

ZELENÁ INFRASTRUKTURA

TÉMA

Showroom luxusních koupeleň

1.200 m² pro vaši
inspiraci

Showroom Kreiner Exklusiv
Klimentská 36
110 00 Praha-Nové Město

T 224 811 136
praha1@kreiner.cz
www.kreiner.cz
www.eshop-kreiner.cz

1892
Kreiner
EXKLUSIV

BULLETIN 2/15

- 2 Kontakty na Kancelář ČKA
- 3 Úvodník

AKTUALITY

- 4 Vítězem Mies van der Rohe Award 2015 je stavba z Polska
- 6 Architekti na jedné lodi 2015
- 8 Zvrat na stavebním trhu: Normy konečně bezplatně
- 8 Společné zasedání orgánů ČKA
- 8 Komora hostila důležité jednání ACE v Praze
- 9 Nabízíme školení porotců
- 9 Architektonické soutěže: Pravidla, nebo kompromis?
- 10 Stanovisko ČKA k zamýšlené výstavbě otáčivého hlediště v zahradě zámku v Českém Krumlově (Plicka)
- 10 Přípravy oslav 150 let Spolku architektů a inženýrů (Špačková)
- 10 Honba za studentskými pracemi odstartována!
- 11 Omluva autorům článku Struktura sídlišť
- 11 AIA a čeští architekti (Urlich)
- 11 Metodika poradenství pro města a obce v oblasti architektury a urbanismu (Špačková)
- 12 Výzva k aktualizaci údajů
- 12 Zajímají vás zprávy z médií?
- 12 Konference časopisu Smart Cities (Svobodová)
- 13 Otevřená platforma „Liga za architekturu“ (Špačková)
- 13 Mezinárodní kongres AESOP v Praze (Maier)

SERVIS

- 16 Akce a zástity
- 18 Nové knihy a recenze (Hošková, Kolařík)
- 20 Celoživotní profesní vzdělávání
- 20 Jak dlouho udržovat pojištění profesní odpovědnosti ve vztahu k promlčení práva na náhradu újmy? (Perková)

LEGISLATIVA

- 22 Otázky a odpovědi (Faltusová, Rybková)
- 23 Nové zákony a předpisy (Rybková)

OFICIÁLNÍ INFORMACE

- 24 XXII. valná hromada ČKA
- 28 Usnesení XXII. valné hromady ČKA
- 29 Předsedou ČKA opět zvolen Ivan Plicka
- 30 Příklad hodný následování: Valná hromada SKA (Šafer)

TÉMA

- 34 Plánování s přírodou (Salzmann, Špoula)
- 36 Ladislav Miko: Zelená infrastruktura jako systémové řešení (Špoula)
- 39 Anketa
- 41 Máme vizi ochrany přírody? (Storch)
- 43 ÚSES a zelená infrastruktura (Buček)
- 46 Decentrální systém odvodnění (Vítek)
- 48 Komplexný přístup k riece – obnova vody v krajině (Kravčík)
- 51 Nutnost, ne volba (Thorne)
- 52 Krajina potřebuje infrastrukturu (Cassidy)
- 53 Plánování a realizace zelené infrastruktury ve městech vyžaduje metody krajinářské architektury (Rottenbacher)
- 55 O urbanismu a krajině v Belgii (Klokočka)
- 59 Zmírňování negativních dopadů na krajinu v Německu (Wende)
- 61 Zelená páteř ve Vestci u Prahy (Salzmann)
- 62 Příměstský park (Fišer, Špoula)
- 65 Městské parky jako významný prvek zelené infrastruktury (Říhová)

SOUTĚŽE

- 68 Výsledky soutěží
- 74 Probíhající soutěže
- 76 Připravované soutěže

oficiální čtvrtletník
autorizovaných architektů ČR

číslo 2/2015, ročník 22

Datum expedice

21. 7. 2015

Náklad

4600 ks

Registrace

MK ČR E 11062

ISSN

1804-2066

Vydavatel

Česká komora architektů
Josefská 34/6, 118 00 Praha 1
+420 273 167 480
www.cka.cz

Redakce

Mgr. Zuzana Hošková
šéfredaktorka
Mgr. Tereza Zemanová
rubrika soutěže
Mgr. Iveta Königsmarková
produkce

Redakční rada

Ing. arch. Ondřej Beneš, Ph.D.
Ing. arch. Miroslav Holubec
Ing. arch. Lucie Chytilová
doc. Ing. arch. Radek Kolařík
Ing. arch. Ivan Plicka

Jazyková korektura

Mgr. Josef Šebek

Grafický design

Jakub Straka

Tisk

Triangl, a. s.

Distribuce

Bulletin ČKA je bezplatně rozesílán všem architektům autorizovaným ČKA a investičním odborům magistrátů a větších měst.

Uzávěrka příštího čísla

21. 8. 2015

Upozornění

U inzercí a podepsaných článků se redakce nemusí ztotožňovat s obsahem. Pokud není uvedeno jinak, obrázky pocházejí z archivu autorů textů.

PDF Bulletinu ČKA je ke stažení na www.cka.cz.

Obálka

Jiráskovy sady v Litoměřicích,
foto: Nadace Proměny

KANCELÁŘ ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ

PRAHA

Josefská 34/6, 118 00 Praha 1
T +420 273 167 480
cka@cka.cz

úřední hodiny

po–čt 8–16 h
út 8–17 h
pá 8–15 h

ředitelka Kanceláře ČKA

Mgr. Eva Faltusová
pověřena vedením Kanceláře ČKA
T +420 273 167 481
eva.faltusova@cka.cz

sekretář ČKA

Ing. arch. Marie Špačková
T +420 273 167 488
M +420 731 508 028
marie.spackova@cka.cz

manažerka komunikace,
šéfredaktorka Bulletinu ČKA,
tisková mluvčí
Mgr. Zuzana Hošková
T +420 273 167 485
zuzana.hoskova@cka.cz

členské příspěvky, účetnictví,
databáze, NF Arcus
Lenka Dytrychová
T +420 257 532 430
lenka.dytrychova@cka.cz

právní servis

Mgr. Eva Faltusová
Mgr. Ing. Daniela Rybková
T +420 273 167 481
eva.faltusova@cka.cz
daniela.rybkova@cka.cz

informace a přihlášky
k autorizaci, správa databáze
členů, sekretář dozorčí rady
a autorizační rady ČKA
Milena Ondráková
T +420 273 167 483
milena.ondrakova@cka.cz

sekretář Stavovského soudu ČKA

Radka Kasalová
T +420 257 532 430
radka.kasalova@cka.cz

produkce akcí ČKA, marketing,
redaktorka webových stránek
Mgr. Iveta Königsmarková
T +420 273 167 484
iveta.konigsmarkova@cka.cz

kommunikace se zahraničím

Mgr. MgA. Dita Pavelková
T + 420 257 532 430
dita.pavelkova@cka.cz

recepce

Monika Pohanková
T +420 273 167 480
monika.pohankova@cka.cz

BRNO

Starobrněnská 16/18,
602 00 Brno
T +420 542 211 809

soutěže a veřejné zakázky

Mgr. Tereza Zemanová
tereza.zemanova@cka.cz

celoživotní profesní vzdělávání

Kateřina Slaná
katerina.slana@cka.cz

Vážené architektky, vážení architekti,

v dubnu proběhla XXII. valná hromada ČKA, na niž jsme vás v minulém Bulletinu zvali. S tříměsíčním odstupem můžeme nyní hodnotit kroky Komory, které od této doby ušla. Úspěšně začínáme plnit ustanovení, k nimž nás valná hromada, nejvyšší orgán ČKA, zavázala. Na květnovém zasedání představenstva byla v praxi znovu uvedena Pracovní skupina ČKA pro památkovou péči, jejíž nejbližší agendou je spolupráce s Pracovní skupinou pro legislativu na připomínkovém řízení ve věci památkového zákona. Jejím předsedou byl zvolen nový člen představenstva za region Morava a Slezsko Karel Ciešlar.

Novou pozici oficiálního připomínkového místa využíváme na maximum – s vervou jsme se vrhli do připomínkování dalších zákonů a legislativních dokumentů, které jsou pro výkon profese architekta zcela klíčové. Pracujeme na novém zákonu o zadávání veřejných zakázek, stavebním zákonu či zákonu o výkonu povolání autorizovaných architektů a výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě. V souladu s usnesením z valné hromady se ve „třistašedesátce“ pokoušíme mimo jiné prosadit i možnost distančního hlasování na valné hromadě. Chcete se společně s námi na přípravě zákonů také podílet? Není nic snazšího! Znění připomínkových zákonů, jejich novel či ustanovení průběžně sdílíme na webu ČKA v záložce Pro architektky (sekce Legislativa). V případě dalších otázek se neváhejte obrátit na sekretářku Komory Marii Špačkovou nebo právní oddělení Kanceláře ČKA.

A ještě jedna dobrá zpráva – na podzim chystáme odborné semináře zaměřené na veřejnou správu a samosprávu. Rozšiřujeme tak servis, který jsme v tomto ohledu dosud nabízeli. Kromě architektonických soutěží a městského architekta nyní budeme s městy a obcemi konzultovat zadávání veřejných zakázek, územní plánování v praxi či dotační programy. Další pomocnou rukou veřejným zadavatelům je také Program pro stanovení hodnoty projektových prací, který jsme vytvořili se ČKAIT a prezentovali jej na společné tiskové konferenci.

Vydání Bulletinu, které právě držíte v rukou, je zelené již na první pohled. Na jeho přípravě s námi spolupracovala Pracovní skupina pro krajinářskou architekturu a věnujeme se v něm tématu zelené infrastruktury. Jsme si vědomi, že realizací z tohoto okruhu je u nás zatím pomálu, a proto jsme otevřeli dveře zahraniční inspiraci. Věříme, že druhý Bulletin v letošním roce bude přínosný nejen pro specialisty z tohoto oboru, ale i pro architektky, kteří se na jeho přípravě rovněž podíleli.

Příjemné letní čtení přeje
Zuzana Hošková
šéfredaktorka Bulletinu a tisková mluvčí ČKA

Filharmonie ve Štětíně, foto: Simon Menges

VÍTĚZEM MIES VAN DER ROHE

AWARD 2015 JE STAVBA Z POLSKA

Luz House, foto: José Hevia

Mies van der Rohe Award 2015 – Evropská cena za architekturu zná svého vítěze. Na slavnostním večeru konaném 8. května v Barceloně byla hlavní cena předána autorům Filharmonie ve Štětíně. Stavbu, jež zvítězila v konkurenci více než čtyř stovek evropských děl z 36 různých států, navrhlo studio Barozzi/Veiga.

Moderní budova od architektonického dua Fabrizio Barozzi (* 1976, Itálie) a Alberto Veiga (* 1973, Španělsko) stojí v blízkosti historického centra Štětína na místě původní koncertní síně, která byla zničena během druhé světové války. Projekt studia Barozzi/Veiga byl vybrán za základě mezinárodní architektonické soutěže, jež u podobných zakázek představuje osvědčený a kvalitní způsob výběru projektanta.

Koncertní sál pojme až 1000 diváků, menší sál pro komorní hudbu má kapacitu 200 diváků. Štětínská filharmonie dále nabízí multifunkční prostor pro výstavy a konference. Stavba přitom působí odlehčeně až subtilně, a to především díky skleněné fasádě, kterou lze různě osvětlit, což zajišťuje její variabilní a nevšední vzhled. Reprezentativně vyhlížející stavba přitom v souladu s moderními technologiemi nabízí úsporná řešení a efektivitu provozu. Přejímá pasivní systémy energetické kontroly a další atributy udržitelnosti, jako jsou např. zdvojená fasáda, přirozené větrání, osvětlení pomocí LED systému s minimální spotřebou energie, mnohvrstevný střešní plášť optimalizující nejen akustiku, ale i tepelnou izolaci apod.

Kromě hlavní ceny byla udělena Cena pro začínající architektky, kterou za rodinný dům Luz House získalo katalánské studio ARQUITECTURA-G. Porota ocenila konstrukční i ekonomické řešení projektu, který se vyznačuje jednoduchou a srozumitelnou architekturou navazující na venkovskou tradici.

Více informací o soutěži najdete na stránkách pořadatele www.miesarch.com.

Foto: Jan Hrdý

ARCHITEKTI

V polovině června proběhl již 5. ročník kulturní akce České komory architektů (ČKA) Architekti na jedné lodi. Součástí programu byla už tradičně dopolední tisková konference, již ČKA letos uspořádala ve spolupráci s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT). Setkání s novináři zahájil předseda ČKA Ivan Plicka, který se zároveň ujal moderování celé akce. Dalšími řečníky byli předseda ČKAIT Pavel Křeček, výkonný ředitel Svazu měst a obcí ČR (SMOČR) Dan Jiránek, viceprezident Hospodářské komory ČR Robert Pommer a Pavel Rada z ČKA.

Přítomný zástupce samospráv zmínil, že zadání veřejných zakázek potřebuje jednoduchou metodiku, která bude srozumitelná a snadno použitelná. „Rozhodně nechceme zadávat veřejné zakázky na stavby a dokumentaci staveb za nižší cenu. Jde nám o kvalitní díla, která vydrží staletí. Důležitá je i ekonomičnost postavených objektů a náročnost jejich údržby,“ vysvětlil Dan Jiránek.

Předseda ČKA Ivan Plicka navázal na slova ředitele SMOČR a informoval o přípravě manuálu pro zadávání veřej-

ných zakázek. Společným cílem ČKA a ČKAIT je, aby se tento metodický pokyn stal doplňkovou součástí nového zákona o zadávání veřejných zakázek a byl k dispozici všem veřejným zadavatelům. Předseda ČKAIT Pavel Křeček zdůraznil, že obě komory chtějí městům a obcím pomoci, ale že zároveň potřebují podporu v legislativě. Z tohoto důvodu ČKA a ČKAIT pro Ministerstvo pro místní rozvoj připravují zmiňovaný manuál pro zadávání veřejných zakázek. Viceprezident Hospodářské komory (HK ČR) Robert Pommer uvedl, že rovněž jejich komora bojuje za to, aby bezpečná cena byla uznána jako zásadní pojem, a to hlavně z důvodu ochrany spotřebitele, což je i společným cílem ČKA a ČKAIT.

Nový program pomůže odhalit mimořádně nízkou nabídkovou cenu

Hlavním bodem setkání s novináři bylo představení Programu pro stanovení hodnoty projektových prací. Informoval o něm architekt Pavel Rada, který rovněž připomněl návaznost honorářů na projednávání novely zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

Program stanovuje odborný odhad ceny stavby. Obě Komory současně připravují další nástroj pro stanovení reálné ceny stavby, jenž bude fungovat na obdobné bázi. Následným krokem je definování typologie a obtížnosti stavby podle konkrétních typů staveb, které jsou k dispozici přímo v kalkulá-

NA JEDNÉ LODI 2015

toru. Program zároveň nabízí možnost využít služeb hlavního projektanta, který v rámci celistvosti přípravy projektových prací zastává podstatné místo. Aplikace zahrnuje také možné stavební průzkumy nebo výběr z kategorií rekonstrukce či novostavba. Výsledkem kalkulátoru je doporučený průměrný počet hodin potřebný ke zpracování projektové dokumentace zadávané stavby a zároveň nalezení tzv. „bezpečné ceny“ stavby, která má doporučující charakter v návaznosti na libovolně zadanou hodinovou sazbu. Při zadávání konkrétní hodinové ceny lze v programu specifikovat, co vše by měla tato zadávaná hodinová sazba obsahovat. „Výhodou programu je, že samosprávám může pomoci i zpětně – jako kontrola mimořádně nízké nabídkové ceny,“ doplnil Ivan Plicka. Nový program vychází z praktických zkušeností projektantů a architektů a zároveň se opírá o zahraniční zkušenosti. ČKA se již několik let účastní důležitých mezinárodních jednání Evropské rady architektů (Architect's Council of Europe, ACE) a čerpá zde informace o tom, jak funguje zahraniční legislativa v oblasti architektury a stavebního trhu. Tyto podstatné zkušenosti byly v přípravě aplikace rovněž zohledněny.

V souvislosti s připravovaným zákonem o zadávání veřejných zakázek ČKA a ČKAIT navrhuje zavedení tzv. kalkulačního vzorce, který dokáže rozpoznat mimořádně nízkou nabídkovou cenu, za niž není možné získat kvalitní projekt. ČKA i ČKAIT také navrhuje zpřísnění postihu těch účastníků řízení, kteří se do něho přihlásí s mimořádně nízkou nabídkovou ce-

nou, tedy to, aby takoví účastníci byli zadavatelem z účasti vyloučení, nedokážou-li jimi předloženou cenu uspokojivě vysvětlit.

Kompletní tiskovou zprávu a zápis z tiskové konference naleznete na webu ČKA. Program pro stanovení hodnoty projektových prací je dostupný na následujícím odkazu: www.cka.cz/cs/pro-architektury/stanoveni-hodnoty-projektovych-praci.

Večer ve znamení dobré nálady

Na dopolední tiskovou konferenci navázalo neformální večerní setkání Architekti na jedné lodi. Akce, která je otevřená nejen architektům, ale i studentům architektury, milovníkům architektury a veřejnosti obecně, v 5. roce své existence přilákala rekordní počet návštěvníků. Součástí programu byla výstava 15. ročníku Přehlídky diplomových prací. Jejím vítěz Filip Kotlář, absolvent AVU a žák Emila Přikryla, byl v den konání Architektů na jedné lodi shodou okolností na profesním zájezdu do Chicaga, který získal od společnosti ProInterier za vítězství v této soutěži. Na setkání promluvil předseda ČKA Ivan Plicka, Radek Kolařík z představenstva ČKA a architekt Jiří Opočenský, jenž byl členem poroty 15. ročníku Přehlídky diplomových prací. Večer svou hudební produkcí zpestřily kapely BAZEL a Overland Inn. K události se na facebookových stránkách Komory přihlásilo téměř 1000 lidí a na (A)VOID Floating Gallery se bujaře slavilo až do ranních hodin.

ZVRAT NA STAVEBNÍM TRHU: NORMY KONEČNĚ BEZPLATNĚ

Nejvyšší správní soud (NSS) v Brně 28. května 2015 rozhodl o tom, že Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ) musí zdarma zpřístupnit závazné technické normy. Zpoplatnění norem bylo několik let terčem ostré kritiky ze strany architektů, inženýrů a dalších účastníků stavebního trhu. Ve stavebním zákoně je přitom od roku 2006 výslovně uvedeno, že přístup k závazným normám má být bezplatný.

Stavební zákon přímo říká: „*Pokud tento zákon nebo jiný právní předpis vydaný k jeho provedení stanoví povinnost postupovat podle technické normy (ČSN, ČSN EN), musí být tato technická norma bezplatně veřejně přístupná.*“ (zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, § 196, odst. 2). Přesto však v praxi již téměř deset let docházelo k porušování tohoto ustanovení stavebního zákona. Od konce května však v tomto bodě stavební trh zasáhla velká změna.

Připomínáme, že přístup k závazným normám je pro výkon profese architekta zcela zásadní. Jeho neoprávněné zpoplatnění proto Česká komora architektů vnímala jako závažný problém, na nějž architekti opakovaně naráželi. Stavovská organizace sdružující zhruba 4000 autorizovaných architektů rozhodnutí NSS, jenž vyhověl kasační stížnosti pražského zastupitele za Pirátskou stranu Jakuba Michálka, vítá.

Závazným stanoviskem Nejvyššího správního soudu se teď bude muset řídit ÚNMZ a další orgány veřejné správy. Díky rozhodnutí soudu nyní můžeme očekávat reakce všech dotčených institucí, profesních organizací, ale i jednotlivců. V případě, že všichni uvedení prokážou škodu, jež jim byla zpoplatněním norem způsobena, mohou se dožadovat odškodnění.

Nejbližším krokem ČKA bude oficiální žádost na ÚNMZ, kde na základě výše zmíněného rozsudku bude Komora žádat o spolupráci – o zpřístupnění všech závazných norem na webových stránkách úřadu a jejich poskytnutí autorizovaným osobám. Komora bude současně žádat o zpřístupnění norem na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj.

Tisková zpráva ČKA
23. června 2015

SPOLEČNĚ ZASEDÁNÍ ORGÁNŮ ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ

Na konci března se uskutečnilo v pražském sídle ČKA společné zasedání představenstva, dozorčí rady, Stavovského soudu a autorizační rady.

Jednání vedl předseda ČKA Ivan Plicka, který na úvod zrekapituloval činnost ČKA za předchozí rok a připomněl významné události. Jednou z nejdůležitějších událostí je rozhodnutí vlády ČR z prosince 2014, kterým se ČKA, stejně jako všechny ostatní profesní komory, stala oficiálním připomínkovým místem legislativního procesu.

Dalším bodem jednání byly otázky týkající se valné hromady. V diskusi se řešily možnosti způsobu hlasování na valné hromadě v návaznosti na některé připomínky z předchozího roku, rozprava se věnovala také otázce místa konání valné hromady. Vedla se polemika ohledně toho, jak často konat valné hromady v regionech. Zmíněna byla i možnost e-voleb.

Velkým tématem do diskuse byla rovněž otázka soutěží. Zmíněny byly některé problematické soutěže, možnosti udělování výjimek ze Soutěžního řádu a jeho možné změny. Na závěr jednání byli zástupci orgánů informováni o aktuálním stavu příprav ceny za architekturu, která má ambice být hlavní soutěžní přehlídkou v oboru.

KOMORA HOSTILA DŮLEŽITÉ JEDNÁNÍ ACE V PRAZE

20. března 2015 proběhlo historicky první jednání pracovní skupiny Evropské rady architektů (ACE) na půdě pražské Kanceláře ČKA. Hostiteli této akce byly pracovní skupiny Zahraniční aktivity a Soutěže. Organizačně dlouhodobě připravované jednání pracovních skupin ACE Soutěže a veřejné zakázky (*Architectural Design Contests and Public Procurement*) si kladlo za cíl nejen projednat důležitá témata, jako je prosazování zadávání veřejných zakázek formou architektonické soutěže, ale také přiblížit ČKA Evropě, dále pak představit zástupcům evropských komor a institucí naši stavovskou organizaci.

Připomínáme, že ČKA je aktivním členem ACE od roku 2003, předtím (od roku 1999) byla tzv. členem-čekatелеm.

Za Evropskou radu architektů se jednání zúčastnil generální sekretář Ian Pritchard, dále předsedové pracovních skupin ACE Thomas Maibaum a Georg Pendl. Podnětné schůzky se celkem zúčastnila téměř dvacítko zástupců z dvanácti zemí, z nichž někteří jsou aktivní nebo bývalí členové představenstva ACE.

Jednání zahájil předseda ČKA Ivan Plicka, schůzky se za ČKA zúčastnili Petr Lešek a Michal Fišer z pracovní skupiny Soutěže. Podstatným bodem programu pražského setkání bylo pokračování diskuse k tématu transpozice evropské směrnice do legislativy členu EU. Zástupci jednotlivě informovali o stavu transpozice ve své zemi. Stále výrazněji se projevuje nevhodně zavedená definice kvalifikačních kritérií ve výběrových řízeních včetně těch obsahujících architektonickou soutěž, která zásadně omezuje příležitosti pro malé a střední firmy (např. Itálie hlásí výpadek 98,6 %, Portugalsko 95 %).

Němečtí kolegové informovali o výzkumu srovnávajícím základní typy výběrových řízení na veřejné zadávání projektových prací financovaném federálním ministerstvem dopravy a rozvoje (materiál byl představen v rámci OTTA), z něhož mj. vyplývá, že procedury uplatňující architektonickou soutěž nejsou ve výsledku ani dražší, ani déle trvající než výběrová řízení bez architektonické soutěže.

Delegáti se zároveň shodují v obavě, že veřejní zadavatelé mají tendenci soutěže obcházet. České komoře architektů se sice každoročně daří počet soutěží zvyšovat (v roce 2014 o celou třetinu), nicméně uplatňování tohoto institutu v praxi má stále značné rezervy. Všichni účastníci byli s potěšením seznámeni s horkou novinkou polského parlamentu, který schválil novelu zákona o veřejných zakázkách, kde je soutěž o návrh podrobně popsána. Také v jiných částech jde polský zákon nad rámec pouhého přijetí evropského textu tak, aby zákon vedl veřejné zadavatele k tomu podstatnému: získání co nejkvalitnějšího řešení za co nejvýhodnější cenu, tedy k omezení dumpingu.

Za českou stranu jsme k situaci s transpozicí evropské direktivy (která je sama o sobě novelou starší evropské direktivy, jež je páteří současně platného českého zákona) sdělili, že garant nového zákona (MMR) uvažuje zakázat pro zadávání projektových prací pouze kritérium nejnižší ceny. ČKA pro MMR připravila doporučené znění části Soutěže o návrh, která je v současném zákoně i nové evropské direktivě extrémně stručná, což odrazuje zadavatele od jeho používání.

Zástupci se na jednání mj. dohodli na společném soustředování argumen-

tačného materiálu formou pozitivních příkladů realizovaných staveb vzešlých z architektonických soutěží. Několik účastníků po ukončení jednání pokračovalo účastí na neformálním programu. Po společné večeři následovala pozdní prohlídka Národní technické knihovny od Projektit architekti.

NABÍZÍME ŠKOLENÍ POROTCŮ

Z diskusí nad architektonickými soutěžemi, které se odehrály jak na úrovně akci z cyklu OTTA, tak na dubnové valné hromadě, vyplynul zejména požadavek na kvalitní práci porotců. ČKA přitom pravidelně nabízí kurzy pro porotce, které jsou určeny jak stávajícím porotcům, tak architektům či zastupitelům, kteří o vypsání soutěže uvažují. Zájem o školení byl však až dosud takřka mizivý. ČKA proto vybízí nejen své členy k zájmu o tato školení. Předmětem školení je především související legislativa – Soutěžní řád ČKA či zákon o veřejných zakázkách. Zkušený a kompetentní porotce může být vítanou podporou vyhlášovatele a dohlížet na průběh a podmínky soutěže. Kromě orientace oborové musí nutně prokázat taktéž znalost administrativy celého procesu či orientaci v dotčených zákonech a právních úpravách. Máte-li zájem o školení porotců, registrujte se na e-mailu souteze@ccka.cz, kde se také dozvíte více informací.

ARCHITEKTONICKÉ SOUTĚŽE: PRAVIDLA, NEBO KOMPROMIS?

Vyhlašovatelé architektonických soutěží se na Českou komoru architektů stále častěji obracejí s žádostí o výjimku ze Soutěžního řádu ČKA. Ta se nejčastěji týká výše cen a odměn, které by měly představovat 1 až 2 % z ceny předpokládané investiční zakázky. V Soutěžním řádu je přitom uvedeno, že snížení výše cen a odměn se povoluje jen za zvláštních, či přímo humanitárních okolností.

Úkolem České komory architektů je především hlídat kvalitu soutěže a nabídnout dobré podmínky pro její

realizaci, a to jak vyhlášovatelé, tak soutěžícím architektům. Na rozdíl od výběrového řízení, kde investor získá pouze jeden návrh řešení, architektonická soutěž nabízí možnost výběru z více návrhů na základě kvality. Výše cen a odměn by pro soutěžící architektky měla být tedy dostatečně motivující, aby nerezignovala na potřebnou kvalitu a odpovídala předpokládaným investičním záměrům města či obce. Na kvalitním projektu přitom nelze ušetřit a soutěž jich nabízí hned několik, navíc přitom zohledňuje i budoucí provozní náklady a eliminuje vícenáklady vzniklé během stavby.

Problém s neodpovídající částkou na ceny a odměny se objevil také u architektonické soutěže o plavecký bazén v Písku. ČKA obdržela od vyhlášovatele soutěže žádost o udělení výjimky ze Soutěžního řádu hned dvakrát, vždy se jednalo o výši cen a odměn. Ta je přitom definována v Soutěžním řádu ČKA, jehož podmínky musí regulérní soutěž splňovat. U jednokolové projektové architektonické soutěže to představuje 1 až 1,5 % z předpokládané hodnoty investičního záměru (zde tedy minimálně 2 mil. Kč). Představenstvo ČKA obě žádosti o výjimku původně zamítlo, neboť snížení (nejprve na 510 tis., poté na 1 mil. Kč) považovalo za příliš razantní. V případě, že vyhlášovatel nerespektuje Soutěžní řád, je soutěži udělena neregulérnost a dle Profesionálního a etického řádu ČKA se jí následně nesmí účastnit autorizovaní architekti.

Představenstvo na svém zasedání 5. května revokovalo své původní rozhodnutí ohledně písecké soutěže a nakonec souhlasilo s cenami a odměnami ve výši 1 mil. Kč. Zohlednilo tak skutečnost, že částku 1 mil. Kč na ceny a odměny v rozpočtu města vyčlenilo bývalé zastupitelstvo a že její navýšení není v současné situaci možné. Udělením této výrazné výjimky ČKA rovněž ocenila snahu města o hledání podoby nového bazénu i výběr zhotovitele projektové dokumentace formou architektonické soutěže, kterou ČKA považuje za ideální formu zadávání veřejné zakázky na architektonické a projektové práce. Představenstvo zároveň přihlédl k faktu, že Písek jako vyhlášovatel při přípravě soutěže nadstandardně komunikuje s nezávislými porotci i Pracovní skupinou ČKA pro soutěže a že soutěžní podmínky jsou připraveny velmi kvalitně. Navíc se nejedná o první soutěž, kterou město vyhlásilo (dále např. soutěž o návrh urbanistické koncepce rozvoje území, soutěž o víceúčelovou sportovní halu či soutěž o pravobřežní meziměstský parter). ČKA chce tímto krokem Písek i další města motivovat k používání soutěže o návrh jako zásadního způsobu výběru projektanta. ČKA přiměla k udělení výjimky také skutečnost, že v Písku v roce 2012

proběhlo úspěšné místní referendum. Veřejnost se tehdy jednoznačně postavila za názor odborníků a zvolila stavbu nové budovy na jiném místě, nikoliv revitalizaci stávajícího objektu v problematické poloze v blízkosti historických hradeb. Následně byla vypsána architektonická soutěž na nový plavecký bazén.

Vzhledem ke své zákonné povinnosti však musí Česká komora architektů hájit i zájmy svých členů, potenciálních účastníků soutěže:

„Udělení výjimky je proto spojeno s určitými podmínkami. Je nutné si uvědomit, že v soutěži jsou předloženy projekty na úrovni studie (úvodní fáze projektové dokumentace) a že většina účastníků soutěže pracuje pro vyhlášovatele bez nároku na ohodnocení duševní práce a úhradu nákladů spojených s přípravou soutěžních návrhů. Představenstvo ČKA tedy v souvislosti s udělením výjimky požaduje po vyhlášovatelé omezení požadavků na obsah a rozsah grafické a textové části soutěžních návrhů na míru nezbytnou pro posouzení a ohodnocení kvality řešení. Jde o to, nepožadovat zejména řešení detailů, které nejsou pro rozhodování poroty podstatné. Tím dojde ke snížení časové náročnosti přípravy soutěžních návrhů a režijních nákladů s touto přípravou spojených. Úpravu požadavků na obsah soutěžních návrhů je ale nutné znovu projednat s porotou. ČKA po vyhlášovatelé dále požaduje vyplacení první ceny i v případě, že bude s vítězem uzavřena smlouva na zhotovení projektové dokumentace. Soutěžní řád totiž umožňuje v takovém případě cenu zahrnout do honoráře architekta či projektanta,“ uvádí Milan Svoboda, předseda Pracovní skupiny ČKA pro soutěže.

Komora při vypsání soutěže působí v roli odborného konzultanta. Poznatky získané na základě komunikace s městy a obcemi pak promítá do své další činnosti. Uplatňovat je bude např. v souvislosti s novým zákonem o veřejných zakázkách, na jehož přípravě se Česká komora architektů rovněž podílí.

Tisková zpráva ČKA
7. května 2015

STANOVISKO ČKA K ZAMÝŠLENÉ VÝSTAVBĚ OTÁČIVÉHO HLEDIŠTĚ V ZAHRADĚ ZÁMKU V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Historická barokní zahrada českokrumlovského zámku je zcela jedinečnou památkou zahradní architektury a významnou součástí celku zapsaného na Seznamu přírodního a kulturního světového dědictví UNESCO. Umístění otáčivého hlediště venkovní scény do této zahrady znamenalo v padesátých letech minulého století její zásadní znehodnocení; tento čin byl naposledy nešťastně potvrzen začátkem devadesátých let minulého století. Česká komora architektů (ČKA) se domnívá, že by bylo nesmyslné opakovat tyto chyby minulosti – žádoucí je naopak využít příležitosti, kdy je stávající objekt otáčivého hlediště nutné demontovat, k rehabilitaci tohoto unikátního díla krajinářské architektury, jež by byla bezpochybným přínosem pro vlastní zámecký areál i město Český Krumlov.

Scéna Jihočeského divadla s otáčivým hledištěm může v Českém Krumlově zůstat, aniž by se tak stalo za cenu dalšího fatálního zásahu do komplexu jedinečné barokní zámecké zahrady – dokazují to i výsledky studentské soutěže, vypsané v roce 2012 Fakultou architektury ČVUT v Praze. Aktuálně připravovaná soutěž, jejímž vypisovatelem je město České Budějovice jako zřizovatel Jihočeského divadla, by měla prověřit různá řešení a vhodná umístění nové scény s otáčivým hledištěm mimo zámeckou zahradu, bez jejího znehodnocení, jež by mohlo vést až k vyškrcnutí města Český Krumlov ze Seznamu přírodního a kulturního světového dědictví UNESCO.

ČKA podporuje architektonické soutěže, zejména pokud se jedná o tak významné veřejné zakázky, jakou je i případná výstavba nové divadelní scény v Českém Krumlově – v takovýchto případech nabízí ČKA vypisovatelům podporu při přípravě kvalitních soutěžních podmínek i vlastní organizaci soutěže. Komora však považuje za nesmyslné a z hlediska vlastní soutěže i z hlediska nakládání s veřejnými prostředky za kontraproduktivní připravovat soutěž na jakékoliv místo v rámci historické zahrady českokrumlovského zámku.

Domníváme se, že nejde vůbec o jakýsi spor památkové péče na straně jedné a takzvané živé kultury na straně druhé. Jde o zcela zásadní otázku po naší kulturnosti, spočívající i ve schop-

nosti reflektovat a vážit si hodnot, které jsme zdědili po předchozích generacích.

ČKA vyjadřuje tímto stanoviskem jednoznačný nesouhlas s potvrzením umístění otáčivého hlediště venkovní scény Jihočeského divadla v zámecké zahradě v Českém Krumlově a vyzývá k respektu k nevyčíslitelnému významu této památky.

Ing. arch. Ivan Plicka
předseda ČKA
14. května 2015

PŘÍPRAVY OSLAV 150 LET SPOLKU INŽENÝRŮ A ARCHITEKTŮ

V roce 2015 (shodou okolností v roce technického vzdělávání mládeže) oslaví česká technická veřejnost 150. výročí založení Spolku inženýrů a architektů v Království českém, na jehož tradici mimo jiné navazuje i Český svaz stavebních inženýrů. Prezidium ČSSI se proto rozhodlo upozornit veřejnost na toto výročí řadou aktivit, kterými by se mělo nejen připomenout toto úctyhodné jubileum, ale zejména zdůraznit význam naší profese pro celou společnost.

Jak konkrétně bude probíhat oslava 150 let SIA a jaké akce oslavy budou provázet?

Anketa TOP TEN osobností
stavitelství a architektury
1865–2015

Anketa o nejvýznamnějšího architekta / inženýra / a stavitele posledních 150 let, předpokládá se zveřejnění minimálně na webu ČSSI, na stránkách časopisu Stavebnictví a pokud možno i na putovní výstavě o životě a práci nejvýznamnějších osobností. O zhruba 150 osobnostech bude možné od 1. 8. 2015 hlasovat na webu.

Slavnostní setkání v Betlémské
kapli

Výsledky ankety TOP TEN osobností budou oznámeny 31. 10. 2015, přesně v den 150. výročí založení spolku. Slavnostní večer za účasti předních představitelů státní správy, samosprávy, odborných spolků a odborných škol, architektů, inženýrů, projektantů, dodavatelů staveb i výrobců stavebních hmot. Ve spolupráci s Národním technickým muzeem v Praze se chystá expozice týkající se stavebnictví a architektury a v okolí NTM SIA pro veřejnost připraví výstavu současných stavebních strojů.

Kartotéka firem

Dokumentování historické paměti stavebních, architektonických a projektových firem působících v Čechách formou shromáždění popisu jejich historie, významných děl a osobností a její zveřejnění, mimo jiné i na webových stránkách ČSSI.

Almanach Českého svazu
stavebních inženýrů

Publikace bude pojednávat o historii a současné činnosti svazu 150 let od založení a 25 let od obnovení činnosti. Zahrnovat bude také „strom života“ odborných spolků v kontextu vývoje českého stavebnictví.

Odborná mezinárodní konference

Tématem konference bude Spolupráce sousedících zemí při hospodaření s vodou a ochraně před povodněmi. Tato akce, která se stane rovněž významnou akcí v programu akcí Plzeň 2015 – Evropské hlavní město kultury, bude též oficiálním zahájením odborné kongresové činnosti Centra stavitelského dědictví v Plasích.

Ing. arch. Marie Špačková
sekretář ČKA

HONBA ZA NEJLEPŠÍMI STUDENTSKÝMI PRACEMI ODSTARTOVÁNA!

Česká komora architektů vyhlásila 16. ročník již tradiční Přehlídky diplomových prací. Jejím cílem je zejména porovnání úrovně kvality výuky na vysokých školách zaměřených na výuku architektury v České republice. Prestižní soutěží Komora přispívá ke zvyšování standardu architektonického školství a k propagaci architektury směrem k veřejnosti. Předmětem soutěže se stanou úspěšně obhájené diplomové práce absolventů architektonických oborů na vysokých školách ve školním roce 2014/2015. Přehlídky se mohou zúčastnit absolventi vysoké školy, kteří v příslušném období úspěšně obhájili svoji diplomovou práci na některé z vysokých škol a fakult poskytujících architektonické vzdělání v akreditovaném magisterském studijním oboru zaměřeném na architekturu, urbanismus nebo krajinářskou architekturu a zařazeném ČKA na seznam škol s uznaným vzděláním a příbuzným vzděláním.

V porotě letos opět usednou přední odborníci nejen z řad autorizovaných architektů. Jsou mezi nimi architekti Jaromír Kročák, Petr Janda, Jan Magasanik, krajinářská architektka Eva Wagnerová a historik architektury a kurátor Národní galerie Jakub Potůček. Celková výše odměn pro oceněné dosáhne částky 50 000 Kč (1. cena 25 000 Kč, 2. cena 15 000 Kč a třetí cena 10 000 Kč). Diplomanti si odnesou i další lákavé ceny. Jako každoročně bude například udělena Zvláštní cena Českých center. Ta vítězi soutěže poskytne týdenní rezidenční stáž v jednom z evropských Českých center. Udělena bude rovněž Zvláštní cena společnosti Cegra, která výherci poskytne licenci k užívání softwaru ArchiCAD.

OMLUVA AUTORŮM ČLÁNKU STRUKTURA SÍDLIŠŤ

V Bulletinu 01/2015 jsme v článku Michala Kohouta a Filipa Tittla chybně připojili vizuály, jež byly určeny k jinému článku stejného autorského týmu, který se věnoval projektu FA ČVUT *Sídlíště, jak dál?*. Autorům článku se tímto omlouváme. Opravený článek se správnými vizuály nazvaný *Struktura sídlíšť* (strany 48–51) si můžete prohlédnout na našich webových stránkách na následujícím odkazu: www.cka.cz/cs/cka/cinnost-komory/bulletin-CKA/bulletin-1-2015

Mgr. Zuzana Hošková
šéfredaktorka Bulletinu ČKA

AIA A ČEŠTÍ ARCHITEKTI

AIA, Americký institut architektů (American Institute of Architects), organizuje každoročně svůj kongres. Ten letošní se uskutečnil v Atlantě ve státě Georgia. Ve dnech 14.–17. května 2015 se zde sešlo celkem 19 000 architektů z celých Spojených států.

AIA má celkem 85 000 členů, kteří jsou organizováni ve 300 lokálních organizacích. Každým rokem uděluje zlatou medaili AIA a letos ji obdržel Moshe Saf-

die, architekt, jenž se proslavil Habitatem na světové výstavě Expo 67 v Montrealu. Samozřejmě vedle celé řady dalších významných děl.

AIA rovněž vybírá jednou za rok architektky do nejvyšší, prestižní skupiny AIA, takzvané „College of Fellows“. Letos byl mezi jinými takto vybrán a oceněn architekt, jenž je rovněž členem České komory architektů, doc. Ing. arch. Tomáš Bitnar. Cena mu byla slavnostně předána během atlantského kongresu v Ebenezer Baptist Church.

Prestižní titul FAIA má dodnes pouze 3200 architektů-členů z celkového počtu 85 000. Ocenění se uděluje za významný přínos v architektuře, zejména v její estetické, vědecké i praktické účinnosti, v jejím vlivu na zlepšování životního prostředí a posilování jejího významu pro celou společnost.

AIA rovněž vybírá a oceňuje zahraniční architektky, ti dostávají prestižní ocenění HFAIA (Honorary Fellow). Od založení AIA v roce 1857 je z českých architektů dostali pouze tři, Vladimír Karfík, Vladimír Šlapeta a Ladislav Lábus.

A ještě jedna pozitivní zpráva: V roce 2017 plánuje AIA Continental Europe uskutečnit svůj kongres v Praze.

prof. Ing. arch. Petr Urlich, CSc.
Výzkumné centrum průmyslového dědictví, Fakulta stavební ČVUT

METODIKA PORADENSTVÍ PRO MĚSTA A OBCE V OBLASTI ARCHITEKTURY A URBANISMU

V návaznosti na četné žádosti ze strany měst a obcí ohledně rad týkajících se architektury a urbanismu, veřejných zakázek, výběru architekta, vypisování soutěží apod. vytvořila Komora „manuály“, jež se snaží veřejné správě v těchto důležitých okamžicích pomoci. V současnosti je pouze málo obcí a měst, kde by vedení obce nebo města mělo stálé nezávislé poradce ve věcech architektonického a urbanistického rozvoje dané lokality. Cílem této metodiky by tak měla být jakási osnova, návod pro města a obce různé velikosti, jak toto téma uchopit, a měla by jim pomoci nalézt srozumitelný a použitelný model, který bude pro jejich město nebo obec využitelný a bude smysluplný.

Důležitým faktorem při tvoření struktury je velikost města nebo obce. Aby byl materiál široce aplikovatelný, je nutné vytvořit osnovu této struktury, která bude respektovat různost specifik s ohledem na potřeby konkrétních obcí a reagovat na ně.

Základní osnovu tvoří města a obce. Další členění je pak podle jejich velikosti na velké a malé (u větších celků ještě na střední). Velká města jsou v tomto kroku většinou nejdále, jelikož často poradní uskupení již v nějaké podobě mají. S poradním uskupením je možné se setkat i u menších měst a obcí, ale není to ještě pravidlem.

Důležité je zvolit formu vhodnou pro konkrétní město nebo obec. Jsou zde pak dvě možnosti, přičemž každá má svá specifika:

Uskupení několika odborníků (komise, rada, sbor...):

- nezávislí a závislí odborníci, doporučující a poradní orgán samosprávy,
- počet členů bude strukturován dle velikosti města či obce,
- otázka přímé návaznosti na město nebo větší obec,
- definování formy výstupů,
- vytvoření různých typů dle velikosti (reflektuje velikost lokality),
- důležitým faktorem je i použitelnost výstupů.

Expert – stálý nebo externí odborník, forma použitelná hlavně pro střední a malé obce:

- měl by to být architekt-urbanista,
- důležitá znalost lokality,
- úzká spolupráce se starosty a zastupiteli,
- může být stálý nebo externí – závisí na velikosti obce,
- důležitá forma výstupů a jejich použitelnost.

Dalším významným faktorem je definování kompetencí uskupení nebo experta:

- definování obecné osnovy kompetencí, rozsah pravomocí, provázanost s legislativou, rozsah kompetencí a jejich forma musí být přizpůsobena velikosti uskupení a potřebám města nebo obce,
- míra nezávislosti experta.

Neméně důležité je i definování odborné činnosti uskupení nebo experta. Mezi tyto činnosti lze zařadit:

- analýzu a zpracování doporučujících dokumentů pro rozhodování o dalším vývoji města nebo obce,

- účast na koncepci a architektonickém a urbanistickém pojetí a směřování lokality,
- účast na zastupitelstvech,
- poradenství v zásadní strategii měst a obcí v souvislosti se stavebnictvím,
- aktivní účast při definování a zadávání územních plánů,
- aktivní účast na definování a zadávání veřejných zakázek souvisejících s architektonickým i urbanistickým rozvojem města nebo obce,
- analýza nebo účast na zadávání analýz a strategických dokumentů důležitých pro město nebo obec,
- aktivní podíl na dokumentech souvisejících s regionálním plánováním a rozvojem,
- prostorová a koncepční činnost ohledně památkové péče, soutěží, architektury a urbanismu,
- poradenství pro samosprávu, ale i místní občany, podnikatele a investory.

Vytvoření metodického dokumentu na základě tvořené osnovy je velmi důležité. Reaguje na současnou situaci měst a obcí, kdy se v řadě případů jedná o velmi důležitou součást vývoje a rozvoje lokality, která je v tuto chvíli často závislá pouze na znalostech a osvědčenosti starosty a zastupitelů. Metodika by po svém dokončení měla napomoci nejen při stanovení a hledání formy poradního uskupení, ale i s náplní činnosti a rozsahu dokumentů a poskytnout návod na použití v praxi. Vytvořený dokument se následně stane jednou ze součástí souboru metodik, které vznikají právě jako odraz konkrétních potřeb a dotazů přímo od měst a obcí.

Ing. arch. Marie Špačková
sekretář České komory architektů

ZAJÍMAJÍ VÁS ZPRÁVY Z MÉDIÍ?

Mnozí z vás již ho mají, jiní s ním ještě otálejí. Přihlaste se k odběru monitoringu médií a získávejte informace o dění z oblasti architektury! Bezplatná služba členům ČKA zahrnuje mediální výstupy z oblasti architektonických soutěží a událostí s architekturou spojených. Kontaktujte tiskovou mluvčí Komory Zuzanu Hoškovou na e-mailu zuzana.hoskova@cka.cc, uveďte číslo své autorizace a následně vás zařadíme do databáze odběratelů. Po přihlášení získáte dvakrát měsíčně přehled o těch nejzajímavějších mediálních ohlasech.

Jednotlivá vydání monitoringů zveřejňujeme také na webových stránkách ČKA: <http://www.cka.cz/cs/pro-architektky/monitoring-medii>.

VÝZVA K AKTUALIZACI ÚDAJŮ

V souvislosti s pravidelnou údržbou databáze kontaktů vybízíme členy ČKA ke kontrole osobních údajů. Tu můžete provést na webu ČKA v sekci Spolupracujte s architektem v seznamu architektů. Zjistíte-li zde jakoukoliv nesrovnalost, vyplňte formulář pro aktualizování údajů a kontaktujte Milenu Ondrákovou na e-mailu milena.ondrakova@cka.cc.

KONFERENCE ČASOPISU SMART CITIES

Ve středu 3. června 2015 se v prostorách Hvězdárny a planetária Brno uskutečnila konference časopisu Smart Cities. Jednalo se o akci středoevropského významu, jejímž cílem je propojit města České republiky, Slovenska, Polska, Maďarska a Rakouska.

Druhého ročníku konference časopisu Smart Cities se v Brně zúčastnili zástupci dvou desítek měst ze čtyř evropských zemí. První blok konference dal prostor významným městům regionu, tj. Vídní, Praze, Bratislavě a Brnu. Blok zahájilo vystoupení Františka Kuřeše, vedoucího oddělení urbánní po-

litiky Ministerstva pro místní rozvoj ČR, s představením metodiky konceptu inteligentních měst a s představou o dalším rozvoji konceptu v České republice. Vídeň účastníky konference seznámila se svým programem otevřených dat, stejně jako Praha. Bratislava ukázala aktuální stav vývoje smart konceptu a Brno ve svém pojetí agendy Smart City představilo plánované změny interních procesů ve městě.

Druhý blok konference byl tematicky rozčleněn na tři oblasti – dopravu, data a veřejný prostor. V oblasti dopravy vystoupil například primátor Plzně Martin Zrzavecký s chytrou kartou ve veřejné dopravě. Na téma data promluvil host z anglického Leedsu, architekt řešení konceptů Smart Cities Ian Jones, který představil tamější otevírání dat. Téma veřejného prostoru otevřela hlavní architektka města Wroclavi Beata Urbanowicz s příspěvkem o lokálních příkladech úprav veřejného prostoru v posledních letech. Zkušenosti s titulem Evropské hlavní město kultury „dva roky poté“ prezentoval zástupce veřejné zprávy z Košic Rudolf Bauer. V příspěvku zaměřeném na „městský prostor jako příležitost“ představil redaktor časopisu Smart Cities architekt Jaroslav Sedlák několik příkladů iniciativ tzv. zespu i shora, které citlivým či drobným zásahem výrazně proměnily a kultivovaly veřejný prostor v širším kontextu města. Na závěr konference vystoupil primátor města Brna Petr Vokřál a představil vlastní vizi rozvoje chytrého města.

Konference se odehrávala v prostoru brněnské Hvězdárny a planetária, který před několika lety prošel rekonstrukcí podle návrhu architektonické kanceláře Rudiš-Rudiš. Technické a technologické vybavení přednáškového sálu tzv. digitária umožnilo grafickému studiu Pixl-e doplnit jednotlivé prezentace vizuálně atraktivní velkorysou projekcí v celé ploše sférického stropu místnosti.

Pořadatelem jednodenní konference v Brně byl časopis Smart Cities, který čtvrtletně vychází v několikatisícovém nákladu a je zdarma distribuován zástupcům měst a obcí České a Slovenské republiky nad 5000 obyvatel. Pro veřejnost je přístupný on-line na stránce www.scmagazine.cz. Nové číslo časopisu je zaměřeno na téma Aktivní občan.

Město je z myšlenkové tradice a podstaty nekonečnou interakcí mezi obcí, její správou a občany, říká v úvodním článku časopisu Jan Urban. Komunikační technologie 21. století nám k této interakci mohou významně pomoci a aktuální číslo přináší velkou škálu příkladů, jak s jejich pomocí zapojit občany do spolurozhodování o rozvoji města (článek *Návod z Polska*), jak smysluplně využít jejich nápady, čas a energii.

Z nepřehledného hemžení našich mravenišť tak vystupuje tajemná postava, aktivní občan, který rozhodně nemá být pro město soupeřem, ale atraktivním partnerem (*Mám připomínky*). Aktivní občan dokáže sám přispět k rozvoji dané lokality, pokud k tomu dostane prostor (*Město, které se staví samo*). Příkladem osobnosti na pomezí je maďarský architekt Šándor Finta, který se z původní pozice aktivisty rozhodl „přejít na druhý břeh“ a stal se městským architektem Budapešti. Rozhovor s ním nabízí pravidelná rubrika Víze. Pozici městského architekta jako iniciátora vztahů s veřejností komunálními zastupitelům představuje nový dokument ČKA, která svými texty do časopisu pravidelně přispívá.

Chytré město staví na odbourání administrativních překážek pro rychlejší zavedení inovací, k čemuž je potřeba nejprve významně přehodnotit náš systém veřejných zakázek a definitivně opustit model „nejnižší ceny“. K tématu veřejných zakázek se vyjadřují dva články, jeden z České a druhý ze Slovenské republiky. Chytré město taktéž staví na své otevřenosti, bez níž nelze oslovit aktivní občany a inovativní firmy, aby s přicházející změnou pomohli. Vůbec poprvé v našich končinách tak došlo k vyhodnocení otevřenosti 26 statutárních měst ČR a sestavení vůbec prvního žebříčku měst podle metodiky Ministerstva pro místní rozvoj.

Časopis tak pokročil do své další fáze, která kromě informací, příkladů dobré praxe a návodů na Smart City poskytuje městům i cennou zpětnou vazbu.

Šárka Svobodová
Smart Cities

OTEVŘENÁ PLATFORMA „LIGA ZA ARCHITEKTURU“

Z iniciativy České komory architektů byla uvedena v život nová platforma s názvem Liga za architekturu, která se definuje jako platforma „fanoušků“ architektury a všech, jimž není lhostejné prostředí, ve kterém žijí. Platforma je přirozenou reakcí na schválení Politiky architektury a stavební kultury ČR v lednu letošního roku. Platforma je na začátku dlouhé cesty, kdy by její současní měl postupně být široký okruh osobností, institucí, firem a všech lidí, kterým záleží na tom, aby osobní i veřejné prostředí bylo barevné, plné pocitů a emocí,

aby zapojení veřejnosti do tvorby prostředí a všech prostředků legislativních i jiných bylo co největší.

Ambice a cíle má velké, a je si vědoma, že cesta bude dlouhá a ne vždy snadná...

Koho oslovuje?

Architektky, inženýry, odborníky, politiky, zastupitele, veřejnou správu, instituce, spolky, nadace, veřejnost...

Co sleduje?

Naplnění Politiky architektury a stavební kultury ČR, pomoci poznat, podpořit a rozvíjet nejen profesi architekta, ale i posunout dále tvorbu a vnímání architektury a urbanismu jako celku i v detailu. Dělat osvětu, lobbvat za lepší legislativu, hledat zkrátka všechny, kteří mohou a mají chuť se zapojit do Ligy za architekturu. Platforma je forma propojení širokého spektra, vedoucí k vytvoření lepších podmínek pro tvorbu prostředí kolem nás.

Kdo je platformou oslovován?

- nadace,
- školky, školy a univerzity,
- veřejná správa: MMR, MK, ÚÚR, Poslanecká sněmovna, Senát, vláda ČR, krajské úřady, některá města a obce...
- firmy soukromého i veřejného sektoru,
- veřejnost a média,
- konkrétní lidé: architekti, inženýři, poslanci, senátoři, politici, učitelé... všichni, jimž není lhostejný prostor, ve kterém žijí...

Ing. arch. Marie Špačková
sekretář ČKA

MEZINÁRODNÍ KONGRES AESOP V PRAZE

Když v roce 1987 založila skupina profesorů urbanismu a plánování měst z několika západoevropských vysokých škol Asociaci evropských škol plánování AESOP, neměl o tom v Československu nejspíš nikdo ani potuchy. Naše tehdejší územní plánování bylo zcela pod kontrolou státního národohospodářského plánování a řešilo hlavně problém, kam umístit naplánované počty bytů na sídlištích, kde vybudovat naplánované fabriky, aby co nejméně lidí bylo v dosahu zplodin z jejich komínů, a co si počít s těžebními jámami, které neúprosně

ukusovaly a polykaly další pole, lesy, vesnice a města.

Někdy v první polovině devadesátých let došlo k prvním kontaktům mezi našimi školami a AESOPem. Tehdy nám, odchovancům socialistických škol vyučeným v urbanistické kompozici aplikované na panelová sídliště, zněly problémy, které se řešily na kongresech asociace, poněkud odtažitě: brownfields, vzájemné soupeření měst o velké investory, příliv migrantů z chudších zemí, sociálně vyloučené lokality, evropské vzdělávání plánovačů. Zpočátku jsme těžko chápali, že Evropa, do které jsme se chtěli po čtyřiceti letech vracet, je jiná nežli v dobách Camilla Sitteho a Patricka Abercrombieho. Pro své kolegy ze „starých“ zemí Evropy jsme proto byli tak trochu exoty. Rozhovory s námi se pravidelně rychle stočily na to, že je Praha krásná, jak se tam dostat a kde se ubytovat a zda je tam bezpečno. Ti dobrodružnější se nakonec zeptali: a nešlo by tam uspořádat kongres?

To už je dávno minulost. Současné problémy, se kterými se potýká naše územní, strategické či prostorové plánování, jsou velmi podobné těm ze „starých“ zemí; a v Praze už naprostá většina našich zahraničních kolegů byla. Zbývalo už jen to poslední: pozvat komunitu AESOPu na kongres do Prahy. To se stalo předloni, když jsme předložili Radě národních zástupců AESOPu nabídku Fakulty architektury Českého vysokého učení technického v Praze, že uspořádáme pravidelný každoroční kongres asociace v roce 2015 v Praze. Fakulta má od roku 2011 konečně v Nové budově ČVUT důstojné místo na uspořádání takovéto akce.

Součástí soutěže o získání práva konat kongres AESOP je téma kongresu, nabízené školou, která chce kongres uspořádat. Tým Ústavu prostorového plánování, který soutěžní nabídku pro Radu AESOPu připravoval, hledal téma, které by bylo aktuální pro všechny školy, města a regiony v Evropě. Nakonec jsme se shodli na tom, že vlastně všude se vytrácí jasná zodpovědnost za to, jak nakládáme s tím omezeným množstvím území, které máme k dispozici. Ve snaze přilákat investice a podpořit tak ekonomický růst se vlády ani města příliš neohlíží na to, kolik území si tyto investice vyžádají. Očekávat od nadnárodních korporací zodpovědnost za to, jak jejich investice změni krajinu, když jejich šéfové sídlí kdesi daleko na opačném konci zeměkoule, je asi naivní. Ale i obyčejní občané mají svůj podíl na tom, co se v území děje: většina z nás chce bydlet někde u lesa s výhledem do širého kraje, a přitom to mít blízko do práce, do škol, do obchodu a za kulturou a zábavou, a vůbec nás nezajímá, že v součtu to znamená vznik sídelní kaše. Z této

úvahy vzniklo námi navržené téma kongresu: Definite space X Fuzzy responsibility, tedy ve volné interpretaci do češtiny: Omezený prostor a nejasná zodpovědnost za to, co se v něm děje.

Kongres proběhl ve dnech 13. až 16. července 2015 a zúčastnilo se jej více než 600 účastníků většinou z evropských zemí. Zájem o něj však projevilo také několik desítek mladých urbanistů z celého světa (např. z Číny, Japonska, Austrálie, USA, Arábie či Afriky).

Jako hlavní řečníci vystoupily tři osobnosti z různých koutů Evropy. Profesor geografie a plánování Erik Swyngedouw z Belgie působí na univerzitě v Manchesteru a zabývá se vztahem plánování a životního prostředí. Evropskou dimenzi problému mnohvrstevnaté zodpovědnosti vlád a městských správ za to, co se ve městech a krajině děje, osvětlil Peter Mehlbye, Dán působící od roku 2002 jako ředitel bruselského koordinačního centra projektu EU ESPON (Evropská pozorovací síť prostorového plánování). Názory urbanistů-plánovačů ze středovýchodní Evropy reprezentoval Iván Tosics, vzděláním sociolog a matematik, ředitel Metropolitního výzkumného ústavu v Budapešti, zabývající se mimo jiné též tím, jak plánování měst může přispívat k sociálnímu vylučování.

Většina jednání kongresu probíhala v tematických sekcích. Těch bylo celkem devatenáct, se širokým záběrem od teoretického uchopení profesní etiky a zodpovědnosti přes témata zabývající se zodpovědností ve výchově urbanistů-plánovačů, etikou a zodpovědností v občanské participaci, zvláštnostmi plánování v upadajících regionech anebo v prostředí, kde je jen slabá podpora pro plánování měst, zodpovědnou ekonomiku a financování rozvoje měst a regionů až po zodpovědné plánování využívající informační technologie. Úplně největší zájem, vyjádřený počtem příspěvků, byl o sekci zabývající se urbanistickým navrhováním, tedy disciplínou, která má ve střední Evropě silnou tradici a ve které je i náš urbanismus asi nejsilnější.

Záštitu nad kongresem převzalo Ministerstvo pro místní rozvoj, náměstek primátorky hlavního města Prahy, Česká komora architektů a Asociace pro urbanismus a územní plánování. Ve spolupráci s Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy byl jako součást kongresu uspořádán kulatý stůl k otázkám plánování Prahy, na který měli mít volný přístup všichni zainteresovaní odborníci. Kongres měl i svoji filmovou část, kde zájemci zhlédli české filmy s tematikou urbanismu a plánování: slavnou Panelstory Věry Chytilové i novější Český sen a Plán.

Zájem odborníků ze všech konti-

mentů naznačuje, že téma profesionální i politické zodpovědnosti za to, co se děje s městy, vesnicemi a krajinou, přesahuje nejen naše, ale i evropské hranice. — www.aesop2015.eu

prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ústav prostorového plánování,
Fakulta architektury ČVUT

Foto: Letní škola k barokní architektuře a umění

Foto: Kruh

Přednášky

LETNÍ ŠKOLA K BAROKNÍ ARCHITEKTUŘE A UMĚNÍ

5.–12.7.2015

Broumovsko

Pořadatel: Omnium, o. s.

V červenci na Broumovsku proběhla mezinárodní Letní škola k barokní architektuře a umění pod názvem Barokní venkovské kostely v kontextu evropské kultury. Letní školu připravují Ústav dějin umění Akademie věd ČR, Institut Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, Římskokatolická farnost v Broumově a občanské sdružení Omnium ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, Centrem pro dokumentaci a digitalizaci kulturního dědictví Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a Fakultou restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli. Organizátoři setkání chtějí otevřít prostor pro neformální mezioborovou diskusi o barokních venkovských kostelech v kontextu evropské kultury, zároveň iniciovat výměnu zkušeností mezi odborníky a studenty z oblastí dějin kultury, umění a architektury, dokumentace historických staveb a uměleckých děl, jejich ochrany a restaurování.

www.omniumos.cz

Festival

DEN ARCHITEKTURY

2.–5.10.2015

Celá ČR

Pořadatel: Kruh, o. s.

Jubilejní 5. ročník celorepublikového festivalu opět nabídne komentované procházky, konference, výpravy, cyklojízdy, workshopy pro děti a další nabitý program po celé České republice. Akce jsou pořádány ve spolupráci s místními organizacemi – ať už jsou to kamenné instituce, občanské iniciativy nebo aktivní jednotlivci z řad architektů, historiků či teoretiků architektury. Novým formátem v rámci této úspěšné celorepublikové akce je Architektura do škol, jež zprostředkuje mladší generaci současnou architekturu formou přímých setkání s jejich autory. Děti a studenti z mateřských, základních a středních škol mají možnost vstoupit do nejnovějších architektonických realizací, seznámit se zde s hlavními myšlenkami stavby a prostor si aktivně zažít. Programy vedou architekti se zkušenými lektory, kteří vytvářejí pro žáky tvůrčí úkoly a zajímavé aktivity, jež rozvíjejí jejich uvažování o architektuře v jeho komplexnosti. Kompletní program a další užitečné informace naleznete na stránkách pořadatele. Akce se koná pod záštitou ČKA.

www.denarchitektury.cz

Workshop

STUDENTSKÝ ARCHITEKTONICKÝ WORKSHOP V KRÁSNĚ NAD TEPLOU

25.7.–1.8.2015

Pořadatel: Švihák, z. s.

Studentský architektonický workshop zaměřený na vytvoření ideových návrhů proměny Hlavního náměstí a náměstí Nejsvětější Trojice v malebném historickém městečku Krásno nad Teplou. Snahou je vyvolání diskuse nad budoucností těchto prostorů, hledání potenciálů a možností. Do procesu budou v maximální možné míře zapojeni místní občané. Předpokládaný počet účastníků je 15 studentů architektury. Na workshopu bude přednášet rovněž Vojtěch Franta, 1. pirátský starosta z Mariánských Lázní a absolvent FA ČVUT, krajinářská architektka Eliška Vaňková a otevřené seskupení architektů Dvořák + Gogolák + Grasse. Workshop získal záštitu ČKA.

workshopy.wix.com/krasno

Soutěže

EUROPAN

European je hnutí pořádající architektonické soutěže pro mladé architektky patnácti členských zemí Evropské unie. Soutěže se vypisují převážně na pozemky v majetku obcí a měst a architekti si mohou vybrat soutěž z libovolné členské země. V tomto evropském rozměru je hlavní hodnota a přínos Europeanu, stejně jako v tom, že výsledky soutěží se posléze stávají nástrojem politiků pro další rozvoj jejich obcí. V současné době probíhá European 13, a to celkem v 53 lokalitách. Česká republika je zde zatím v pozici pozorovatelské země, takže v tuto chvíli nemá plnou podporu politické reprezentace Prahy pro dvě lokality vybrané národním komitétém v Praze 6 a 9. V současné době je zahájena příprava Europeanu 14 pod záštitou ČKA.

www.european-cz.cz

Zdeněk FRÁNEK

ČESKÁ ARCHITEKTURA 2013–2014

Vydal Prostor – architektura, interiér, design (2015)

16 let – věk, který obvykle vnímáme jako pomezí puberty a dospělosti. Jak je tomu ale v případě knihy? A navíc průřezové publikace, která mapuje to nejzásadnější, co se na poli architektury událo za uplynulý rok? Dětské nemoci má již dávno za sebou (pokud je vůbec kdy měla...) a na rozdíl od jiných „šestnáctek“ je vyzrálou osobností, která moc dobře ví, co chce. A sice zaujmout jak laické, tak odborné oko. Ukázat populární stránku domácí scény skrze

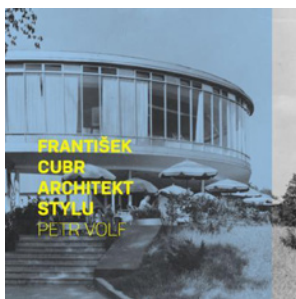
specifický pohled jednoho z architektů. Letošním průvodcem po architektuře a hlavním editorem knihy je Zdeněk Fránek – architekt neodmyslitelně spjatý s libereckou Fakultou architektury, autor řady rodinných domů, ale i veřejných staveb. Crème de la crème české architektury vybíral přibližně z dvoustovky doručených prací.

Ve finální třiatřicítce se objevily hned čtyři stavby nominované na Evropskou cenu za architekturu – Mies van der Rohe Award 2015 (Gahurův prospekt ve Zlíně od studia Ellement, Centrum environmentálního vzdělávání ve Vrchlabí a rodinný dům „Chameleon“ od Hájek architekti či rodinný dům s ateliérem v Praze od A1 Architects). Výčet soukromých i veřejných staveb doplňují drobné, přesto však výrazné architektonické objekty – např. obytný objekt v jižních Čechách od Uhlík architekti či konstrukce z kmínků od Martina Rajniše, Davida Kubíka a Tomáše Kosnara. Prostor je věnován také konverzím a rekonstrukcím, jejichž aktuálnost dnes vyvstává i kvůli zahušťování měst a zásadnímu požadavku na architekta, jakým je umění stavět v historickém prostředí.

Výčtu reprezentativních staveb z celé České republiky a také jedné stavby zahraniční (obytný dům ve Švýcarsku

od Marcely Steinbachové a Martina Rusíny) sekunduje rovněž seznam všech důležitých událostí a konferencí. Zahrnuta jsou i ocenění, která byla architektům za dané období udělena (např. Cena Ministerstva kultury či Pocta ČKA). V závěrečném přehledu naleznete architektonické soutěže, jež na území České republiky proběhly.

Osobní rozměr publikaci dodávají dva rozhovory, odhalující čtyři hvězdné osobnosti – po dvou na straně zvidavých tazatelů a po dvou na straně jejich respondentů: Adam Gebrian se ptá Zdeňka Fránka a Rostislav Koryčánek zpovídá architekta Martina Rajniše. V úvodním interview se Zdeňkem Fránkem se mimo jiné dozvíte, že zatímco portugalská nebo japonská architektura mají své rysy a zákonitosti, jež je ve světě proslavily, ta česká svoji specifíčnost stále hledá, což je také důvod, proč je pro české architektky tak těžké uspět v zahraniční konkurenci. Jak ostatně říká sám editor Ročenky české architektury: „Musíme se naučit být hrdí a říct: Nebudeme kopírovat zahraničí. Postavíme svůj vlastní svět znovu. Vyjdeme z toho, co tady je.“

Petr VOLF

FRANTIŠEK CUBR – ARCHITEKT STYLU

Vydal Gasset – Allan Gintel (2015)

Sympatický čtvercový formát, který padne přímo do ruky, vybízí k uchopení – stejně tak jako osobnost architekta, na niž se publikace zaměřuje. Přesto se jedná o první monografii, která je tomuto autorovi věnována. Kromě formátu a měkkých desek s klopami, které usnadňují listování a zakládání oblíbených pasáží (a že jich zde najdete více než dost!), za zmínku stojí i grafická úprava knihy od Anny Issy Šotolové. Architekt František Cubr (1911–1976) je veřejnosti znám především jako jeden

z autorů československého pavilonu na Světové výstavě v Bruselu v roce 1958, který odstartoval krátkou, přesto však neuvěřitelně podmanivou éru známou jako bruselský styl. Ano, „Brusel“ je jedním z témat knihy, avšak ne jediným. A to je jistě dobře! Na 232 stranách se setkáte s mimořádně všestrannou osobností českého architekta světového významu. Jak málo chybělo, aby se stal malířem: „Chtěl malovat obrazy, mít svobodu, jakou malířství člověku přináší!“ Architektuře se přitom učil u nejlepších – na Fakultě architektury ČVUT v Praze byl posluchačem profesora Rudolfa Kříženeckého, znalosti urbanismu mu vdechl Antonín Engel, do dějin umění jej zasvětil zakladatel památkové péče Zdeněk Wirth. Komplexnost Cubrový tvorby je přitom patrná v naprostých detailech – chcete-li maličkostech. V grafické úpravě pozvánek a ilustracích knih, jimž se také věnoval, ve výzdobě interiérů a navrhování nábytku – to vše nás nutí o Cubrově díle přemýšlet jako o nejryzejším příkladu „gesamtkunstwerku“. Jak těžké, ba přetěžké mnohdy bývá tohoto zářného génia zachytit, zprostředkovat jej a uchopit na stánkách knihy! Jak lehké, přelehké se to však zdá, když tuto knihu konečně držíte ve svých rukou...

Jan ŠÉPKA a Mirka TŮMOVÁ

JAK SE DĚLÁ MĚSTO

Vydal Prostor – architektura, interiér,
design (2015)

Je vysoká, když se postaví, je vysoká, i když se položí. Nedovolím si říct, že je tlustá – jde bez jakýchkoliv pochybností o Dámu. Když se položí na upatlaný stůl, lze ji omýt. Asi se ale přilepí (soudím – nezkoušel jsem). Na bříšku má vytištěno: Jak se dělá město... to vzruší hned. Je plná obrázků, textů většinou právě tak dlouhých, abych měl chuť je okem přeltnout až čist.

To muselo dát práce! Pracovali jako Broučci, pilně jako včeličky.

Teze, postuláty a častý rozpor mezi nimi a tím, co vidím, co dokážu ze studentských prací vyčíst. Standardní (ne však častý či snad obvyklý; pro mě bez pochyby důkaz správného pracovního nasazení) výsledek úvodní koncepční rozvahy nad zadáním. A má smysl rozvíjet vlastní úvahy: bylo správně pochopeno zadání?, bylo již ono samo tím správným podkladem-impulzem?, byla práce s ním adresná-účinná?, etc. Na přeskáčku, jak se úvahy vedou. K tomu průvodní texty vedoucích prací doplněné rozhovory s respektovanými osobnostmi, majícími vždy vztah k zadanému tématu. To vše dostávám k dispozici pro vlastní přemýšlení a mohu je dovést

ke svým závěrům. Kniha nabízí takové podněty. Pak to musí být dobrá kniha. Čti! – a budeš čist v sobě (nejen vedoucím ateliérů na školách architektury).

Kniha Jana Šépky, Mirky Tůmové a studentů ateliéru Š + T FA ČVUT 2009–2014 Jak se dělá město. Název není pro puntičkáře zcela výstižný. Nedá se úplně říct, že zde nalezneš doklad toho, jak se město udělat dá. Více doklad toho, jak i takto se o tvorbě města přemýšlet dá a má, nepochybně. Listuj a! – dozvíš se, co mají autoři na mysli. Že na mysli mají, co za poznání stojí, o tom mě kniha přesvědčila. Víc nechci, víc vadí. Proto je to kniha s dobrou povahou (a jak tomu u dam bývá, dobrá povaha je i oku a ruce libá, potěší i, je-li trochu líbivá).

Knihu vydalo nakladatelství Prostor – architektura, interiér, design, o. p. s., známé především díky letitým zásluhám na vydávání Ročenky české architektury. Kniha (dle mého soudu) ne zcela vyhovuje parametrům první dámy nakladatelství Dagmar Vernerové. Ona kdysi v našem rozhovoru (jako vždy bez obalu důvěrném, pro precitlivělé prostě otevřeném) uvedla, že jsou pro ni jedním z hlavních kritérií dobrých vlastností dobré knihy vybrané ergonomické vlastnosti (velikost a váha), právě takové, aby knihou bylo možno listovat v posteli. A v tomto případě usínat s tím, Jak... tak jako tak – má – 637 stran – a její ISBN je 978-80-87064-15-3.

Radek Kolařík

CELOŽIVOTNÍ PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Ovocný strom v krajině

Mendelova univerzita v Brně –
Zahradnická fakulta Lednice
10. 9. 2015, Lednice, 4 body

Materiály a technologie v zakázkové

výrobě interiérů a nábytku – odborná
přednáška s exkurzí
LUGI, s. r. o.

23. 9. 2015, Libčice nad Vltavou, 2 body

Smluvní podmínky FIDIC v česku i zahraničí

Sekurkon, s. r. o., pobočka Praha
6. 10. 2015, Praha, 2 body

Úvod k navrhování pasivních a nulových domů

Centrum pasivního domu
7. 10. 2015, Praha, 2 body

Energeticky efektivní renovace stávajících budov

Centrum pasivního domu
8. 10. 2015, Praha, 4 body

Speciální betony 2015 – konference

Sekurkon, s. r. o., pobočka Praha
14.–16. 10. 2015, Bystřice
nad Pernštejnem, 3 body

Zajištění kvality pasivních a nulových domů

Centrum pasivního domu
4. 11. 2015, Brno, 4 body

Více informací na www.cka.cz/cs/pro-architekty/celozivotni-vzdelavani/vzdelavaci-akce-cpv-v-roce-2015

JAK DLOUHO UDRŽOVAT POJIŠTĚNÍ PROFESNÍ ODPOVĚDNOSTI VE VZTAHU K PROMLČENÍ PRÁVA NA NÁHRADU ÚJMY?

Víte, kdy se právo na náhradu újmy (újmou se rozumí souhrnně škoda-majetková újma a nemajetková újma) promlčí? Co vlastně promlčení znamená? Nebo jaký je rozdíl mezi záruční dobou a promlčením? Jak dlouho na vás může být ze strany poškozeného, jímž může být nejen investor, ale jakákoli třetí strana, uplatněn nárok na náhradu újmy? Kolik let byste měli udržovat v platnosti své pojištění profesní odpovědnosti? Ne? Pak čtěte dále!

Autorizované osoby s příslušným oprávněním k výkonu své odborné profese, jakožto autoři projektových dokumentací, mají odpovědnost za újmy, které v příčinné souvislosti s chybami v projektu mohou způsobit (zejména se jedná o odpovědnost občanskoprávní a trestněprávní). Z povahy institutu odpovědnosti za škodu navíc dále vyplývá, že jednotlivé druhy právní odpovědnosti mohou v příčinné souvislosti s jedním porušením právní povinnosti vzniknout současně. Případné nároky na náhradu újmy však mohou být vzneseny ze strany poškozeného pouze v zákonem stanovené lhůtě, jelikož legislativa prostřednictvím institutu promlčení nutí věřitele svůj nárok uplatnit včas, čímž de facto chrání dlužníky/škůdce před doživotní odpovědností.

Co vlastně znamená institut

promlčení

Institut promlčení v soukromém právu je spojen s oslabením práva věřitele na uplatnění nároku na náhradu újmy po uplynutí zákonem stanovené promlčecí lhůty. V praxi to znamená, že v případě vznesení nároku na náhradu újmy po uplynutí této (promlčecí) lhůty lze uplatnit námitku promlčení a dlužník či škůdce tak není k jejich náhradě povinován. Jinými slovy, právo jako takové automaticky nezaniká, avšak po uplatnění námitky promlčení jej není možné vykonat.

Jaké jsou promlčecí lhůty aneb kdy se právo na náhradu újmy promlčí?

Právo na náhradu újmy se promlčí po uplynutí zákonem stanovené lhůty. Datum, od něhož promlčecí lhůta začíná běžet, se přitom odvozuje od následujících kritérií:

- Subjektivní lhůta (*závislá na vědomosti oprávněného subjektu*) = lhůta pro promlčení počíná běžet ode dne, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o rozhodných okolnostech pro uplatnění práva na náhradu újmy (tj. vědomost o újmě a o osobě povinné k její náhradě)
- Objektivní lhůta (*nezávislá na vědomosti oprávněného subjektu*) = lhůta pro promlčení počíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé
- „Subjektivní objektivizovaná“ lhůta (*aplikuje znaky nedbalosti*) = lhůta pro promlčení počíná běžet ode dne, kdy se oprávněná osoba měla a mohla dozvědět o rozhodných okolnostech pro uplatnění práva na náhradu újmy (tj. vědomost o újmě a o osobě povinné k její náhradě)

Délka promlčecí lhůty se však může dále lišit vzhledem k období, v němž začala běžet. Zásadní je v této souvislosti důsledně rozlišovat odchýlnou právní úpravu platnou před datem 31. 12. 2013 a po datu 1. 1. 2014:

Začne-li promlčecí lhůta běžet ještě před datem 31. 12. 2013, uplatní se právní úprava buď dle starého občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; dále jen SOZ), anebo dle obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník; dále jen ObchZ), a to v závislosti na typu vztahu mezi dotčenými subjekty (v případě občanskoprávního sporu občanský zákoník; v případě obchodněprávního sporu obchodní zákoník).

- Dle SOZ činí obecná délka promlčecí lhůty 3 roky (§ 101) a jedná se o objektivní lhůtu. Právo na náhradu škody se pak promlčuje v jiné než v obecné lhůtě, a sice za 2 roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá (subjektivní lhůta), resp. za 3 roky (objektivní lhůta). Jedná-li se o ovšem o škodu způsobenou úmyslně činí objektivní lhůta až 10 let (§106).

- Dle ObchZ činí obecná délka promlčecí lhůty 4 roky (§397). Právo na náhradu škody je nutné uplatnit ve lhůtě 4 let ode dne, kdy se osoba měla a mohla dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen ji nahradit („subjektivně objektivizovaná“ lhůta), zároveň nejpozději do 10 let od porušení povinnosti (objektivní lhůta).

Začne-li promlčecí lhůta běžet až po datu 1. 1. 2014, uplatní se sjednocená právní úprava podle nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále jen NOZ), a to jak pro občanskoprávní, tak pro obchodněprávní spory. Nástupem nové legislativy se tak ruší výše uvedená tzv. dvojkoľejnost.

- Dle NOZ činí obecná délka promlčecí lhůty 3 roky (§ 629, odst. 1) a jedná se o subjektivní lhůtu. Právo na náhradu újmy se promlčí nejpozději za 10 let ode dne, kdy škoda nebo jiná újma vznikla (§636 odst. 1), a jedná se o objektivní lhůtu. Jedná-li se ovšem o škodu způsobenou úmyslně, činí tato lhůta až 15 let (§ 636 odst. 2). Smluvní strany si nyní mohou ujednat subjektivní promlčecí dobu kratší, anebo naopak delší, než jakou stanoví zákon, nejméně však v délce 1 roku a nejdéle pak v délce 15 let (§ 630 odst. 1), při tomto postupu musí zároveň respektovat ustanovení na ochranu slabší strany (§ 630 odst. 2). Práva vzniklá z újmy na svobodě, životě nebo na zdraví se nepromlčují (§ 636 odst. 3).

Vztah mezi tzv. záruční dobou, resp. odpovědností za vady a promlčením práva na náhradu újmy

Zákon stanoví dobu pro uplatnění vad na 24 měsíců. Naproti tomu tzv. záruka za jakost, nebo také smluvní záruka, je nadstavbou minimálního standardu. Každý prodejce nebo výrobce může za kvalitu svého zboží ručit déle, než zákon vyžaduje. Sjednání záruky za vady v projektové dokumentaci jako takové je pouze smluvní limitací odpovědnosti autorizované osoby ve vztahu k objednateli, samotné právo na náhradu újmy způsobené v důsledku vady v projektu však tímto zůstává nedotčeno.

Z pojištění odpovědnosti za škody je vždy odpovědnost za vady, tedy reklamace, vyloučena. Naopak škody, které jsou kryté pojištěním v rámci činnosti „Projektová činnost ve výstavbě“,

jsou škody vzniklé v příčinné souvislosti s vadou projektu, tj. ty případy, že vadně provedená práce je důsledkem vady projektu. Shrňeme-li uvedené, pak platí:

- Pakliže se vada projektu projeví při výstavbě anebo po jejím dokončení, jsou škody vzniklé v příčinné souvislosti s touto vadou projektu pojišťovnou hrazeny.
- Pakliže k vadě projektu dojde předtím, než dojde k zahájení výstavby, nemohlo dojít ani ke vzniku škody v souvislosti s touto vadou, a dokumentaci tak přeprocováváte na vlastní náklady.

Vztah promlčení práva na náhradu újmy a promlčení práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti

V situaci, kdy je vůči autorizované osobě vznesen ze strany poškozeného nárok na náhradu újmy, je třeba pamatovat též na to, že i právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti se podle zákona promlčuje ve stanovené lhůtě. Dříve (před 31. 12. 2013) byl režim promlčení tohoto práva upraven v zákoně č. 37/2004, zákon o pojistné smlouvě. Zde bylo v § 8 stanoveno, že právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky a promlčecí lhůta práva na pojistné plnění shodně počínala běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.

Také NOZ s účinností od 1. 1. 2014 pamatuje na promlčení práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti zvláštní právní úpravou. Promlčení tohoto práva je stanoveno v § 635 odst. 2, NOZ (zákon č. 89/2012 Sb.), který říká, že „Právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti se promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje“. Zákon se tak v tomto paragrafu odkazuje na délku promlčecí doby práva na náhradu újmy. Promlčecí lhůta pro právo na náhradu újmy, jak je uvedeno výše, přitom činí 10 let a začíná běžet dnem faktického vzniku újmy. V případě úmyslně způsobené škody či újmy pak činí 15 let a práva vzniklá z újmy na svobodě, životě nebo zdraví se nepromlčují (§ 636). U práva na pojistné plnění začne promlčecí lhůta běžet za jeden rok od faktického vzniku pojistné události. Jinými slovy, ačkoli promlčecí lhůta pro právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti začne běžet až za jeden rok od faktického vzniku pojistné události, promlčí se stejně nejpozději promlčením samotného práva na náhradu újmy, na kterou se pojištění vztahuje (§ 635 odst. 2).

Pojistná ochrana by měla být aktivní po celou dobu, než se

právo na náhradu újmy promlčí. Ve smyslu NOZ to znamená alespoň 10 let po skončení výkonu činnosti.

Při řešení pojistné ochrany je třeba si uvědomit, že pojištění profesní odpovědnosti se sjednává výhradně na bázi Claims Made¹, neboť spadá do kategorie tzv. dlouhých rizik, a to právě vzhledem k dlouhým promlčecím lhůtám. Řešením tak je mít po celou dobu výkonu činnosti v platnosti pojistnou smlouvu, a to nepřetržitě.

V okamžiku, kdy pojištěný skončí s výkonem činnosti, pak doporučujeme sjednat si tzv. udržovací pojištění. Udržovací pojištění se sjednává výhradně s ohledem na dlouhé promlčecí lhůty pro právo na náhradu újmy z dříve vykonávané autorizované činnosti. Výše pojistného za udržovací pojištění se obecně pohybuje na úrovni 40 % standardní výše pojistného. Pojištěný si tímto kupuje „klidný spánek“, jelikož mu i po skončení výkonu činnosti zůstává možnost uplatňovat vůči pojišťovně případné budoucí nároky na náhradu újmy z původní doby pojištění. V režimu udržovacího pojištění však již není možné činnost aktivně vykonávat. Jinými slovy – dojde-li k výkonu činnosti v této době, nebude tato činnost nijak pojištěna.

Pokud pojištění není sjednáno vůbec anebo není dostatečné, při vzniku velké pojistné události to pro autorizované osoby může být až likvidační. V případě nejasností nás neváhejte kontaktovat, budeme se těšit na vaše dotazy.

Ing. Martina Perková
JUDr. Kateřina Poláčková
Marsh, s. r. o.

1 Princip Claims Made definuje předpoklady vzniku práva na pojistné plnění. Tyto předpoklady přitom musí být splněny kumulativně a jsou následující:
→ k příčině škodní události (porušení právních povinností),
→ ke vzniku škody,
→ ke vznesení nároku ze strany poškozeného
→ a k nahlášení pojistné události musí dojít v době trvání pojištění.

Nejsou-li tyto podmínky splněny současně, nemá pojistitel povinnost plnit.

OTÁZKY A ODPOVĚDI

K pojmu dočasné stavby a její změně na stavbu trvalou

Je možné rodinný dům umístit v územním řízení jako stavbu dočasnou a také ji jako takovou na základě stavebního povolení realizovat? Lze po dokončení stavby dočasné změnit tuto stavbu na stavbu trvalou? Jaké jsou rozdíly v umístování a realizování stavby dočasné a trvalé, je k žádostem nutné přikládat nějaké další přílohy?

Dočasnou stavbou je podle § 2 odst. 3 stavebního zákona taková stavba, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání pevným datem nebo lhůtou. Takovými stavbami jsou typicky koncertní pódia, stavební buňky či cirkusové stany. U těchto staveb je jejich dočasný charakter zřejmý již od počátku a pouhé dočasné umístění je k naplnění účelu stavby dostačující. U rodinného domu chybí právě prvek dočasnosti, a proto by neměl být jako dočasná stavba ani umístován, ani realizován. I když jsou některé záměry označovány jako dočasná stavba, nemá takové „zaškatulkování“ vliv na požadované přílohy k žádosti o územní rozhodnutí nebo stavební povolení. U stavby dočasné i trvalé je třeba k žádostem připojit stejné přílohy. Stejně pak bude i výsledné územní rozhodnutí, popř. stavební povolení, jediným rozdílem bude pouze ono určené doby trvání dočasné stavby.

Dočasnou stavbu je možné změnit na stavbu trvalou, a to buď před uplynutím doby jejího trvání, anebo po něm. Před uplynutím doby trvání lze stavbu dočasnou změnit na trvalou dle § 126 odst. 2 stavebního zákona pomocí institutu změny v užívání stavby. Po uplynutí doby trvání dočasné stavby je ještě stále možné ji změnit na stavbu trvalou nebo prodloužit její trvání dle § 129 odst. 6 stavebního zákona, ovšem ve speciálním režimu a až poté, co stavební úřad zahájí řízení o odstranění stavby, u které uplynula doba jejího trvání.

K činnosti poradního sboru architektů města a ke střetu zájmů angažovaných architektů

Město zřídilo poradní sbor architektů, který bude analyzovat významná témata rozvoje města, vydávat poradní stanoviska a případně pořádat diskuse a přednášky. Mohou se architekti angažovaní v tomto poradním sboru nadále účastnit soutěží ve městě? Nebude u nich shledán střet zájmů?

Samotné zřízení poradního sboru architektů města ničemu neodporuje, naopak jeho činnost může velmi podporovat architektonický rozvoj města. Z hlediska možného střetu zájmů nicméně záleží na vymezení činnosti, kterou bude tento poradní sbor vykonávat. Dle § 23 Profesionálního a etického řádu ČKA je každý architekt povinen předcházet střetu zájmů, zejména v oblasti správní činnosti nesmí architekt vydávat správní rozhodnutí ve věci, v níž předtím jakkoliv působil. Z toho tak vyplývá, že pokud by poradní sbor měl vydat stanovisko v územním či stavebním řízení, ve kterém je posuzována dokumentace člena poradního sboru, samozřejmě by z projednávání takového stanoviska byl vyloučen člen sboru, který je autorem dokumentace, případná podjatost ostatních členů poradního sboru by se pak posuzovala podle obecných principů. Na druhou stranu je možné v poradním sboru obecně diskutovat budoucí záměry, možnosti rozvoje území, pořádat

diskuse či přednášky v souladu s § 24 Profesionálního a etického řádu ČKA.

Členové poradního sboru se budoucích soutěží ve městě v zásadě účastnit mohou, pokud u nich nenastane střet zájmů. Ten nastane dle § 3 odst. 2 Soutěžního řádu ČKA v těch případech, kdy se určitá osoba bezprostředně účastní přípravy soutěžního zadání nebo vyhlášení soutěže a je členem poroty nebo pomocných orgánů poroty. V takových případech by byl střet zájmů zřejmý a dotyčný architekt by se takové soutěže účastnit nemohl. Účasti v soutěži však nebrání to, pokud je jako jeden z podkladů soutěže použit například dokument vypracovaný v rámci činnosti poradního sboru.

K otázce zateplování budovy

Je možné provést zateplení budovy bez stavebního povolení nebo ohlášení? Pokud ano, za jakých podmínek?

Zateplení pláště stavby je dle § 2 odst. 5 stavebního zákona stavební úpravou. Stavební zákon dále vymezuje v § 103 odst. 1 písm. d) ty stavební úpravy, které nevyžadují ani stavební povolení, ani ohlášení stavebnímu úřadu, a v § 104 odst. 1 písm. k) pak ty stavební úpravy, které vyžadují ohlášení stavebnímu úřadu. Stavební zákon je přitom konstruován tak, že jakékoli jiné stavební úpravy (které nespádají pod vymezení § 103 odst. 1 písm. d) ani § 104 odst. 1 písm. k)) vyžadují stavební povolení. Samozřejmě platí, že v případě staveb, které nevyžadují stavební povolení či ohlášení pro vlastní výstavbu, není stavební povolení či ohlášení nutné ani pro zateplení stavby.

Konkrétně v případě zateplení bude zapotřebí zejména posuzovat, zda dochází ke změně vzhledu stavby, případně zda zateplení může mít vliv na požární bezpečnost stavby.

Ing. Mgr. Daniela Rybková
Mgr. Eva Faltusová
právní oddělení Kanceláře ČKA

NOVÉ ZÁKONY A PŘEDPISY

Pro lepší obeznámenost architektů s relevantní legislativou si dovoluujeme upozornit na některé předpisy, které souvisejí s výkonem profese a k jejichž změnám došlo v poslední době. Ve Sbírce zákonů České republiky jsou zákony, vyhlášky a nařízení pravidelně zveřejňovány, viz www.mvcr.cz v rubrice Legislativa.

Z předpisů uveřejněných ve Sbírce zákonů České republiky od 1. 2. 2015 do 30. 4. 2015 upozorňujeme zejména na:

Zákon č. 39/2015 Sb.,

kterým se mění zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zásadní změnou, kterou tato novela přináší, je subsidiární použití správního řádu na tzv. proces EIA, nově se tak bude jednat o správní řízení podle části II. a III. správního řádu. Do zákona jsou také vneseny a definovány pojmy veřejnost a dotčená veřejnost, tyto se pak budou moci vyjadřovat v jednotlivých fázích tohoto řízení a někteří budou navíc oprávněni podat odvolání či žalobu proti rozhodnutí ke správnímu soudu. Další důležitou novinkou je nutnost dodat před zahájením navazujícího řízení podklady orgánu rozhodujícímu o posuzování vlivů na životní prostředí, který posoudí případné změny záměru. V případě změny záměru s možností významného negativního vlivu na životní prostředí je tento orgán oprávněn vydat nesouhlasné závazné stanovisko, taková změna záměru pak musí být znovu posuzována v novém řízení.

Tímto zákonem byl novelizován i stavební zákon. Předpis mimo jiné stanovuje, že v případech, kdy je nutné posoudit vliv záměru na životní prostředí, je v prvním stupni příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, dále také stanoví, že územní rozhodnutí týkající se záměru, který podléhá posuzování vlivů na životní prostředí, nelze nahradit regulačním plánem.

Tato změna je účinná od 1. dubna 2015. V podrobnostech odkazujeme také na informace na webu ČKA k této problematice.

<https://www.cka.cz/cs/pro-architekty/legislativa/komentare-k-legislative/byla-schvalena-novela-zakona-eia>

Zákon č. 40/2015 Sb.,

kterým se mění zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.

Předpis blíže specifikuje otázku kaucí v řízení o přezkoumání úkonů zadavatele před Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, maximální výše kaucí byla navýšena až na částku 10 000 000,00 Kč. Nově je kauce upravena i v případě zpětvzetí návrhu na zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele navrhovatelem, kdy se kauce vrací snižena o 20 %.

Částečně nově je upraveno i složení hodnotící komise u významných veřejných zakázek zadávaných veřejným zadavatelem, zde došlo ke zrušení tzv. seznamu hodnotitelů veřejných zakázek.

Zákon č. 41/2015 Sb.,

kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Jednou z důležitých změn je konkretizace zpracovávání dokumentace pro umístění záměru. V tomto ohledu předpis

blíže specifikuje, kdy je nutné zpracovat alternativní řešení umístění záměru. Nově také vypočítává případy návrhů, u kterých není třeba vyjádření orgánu ochrany zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 23/2015 Sb.,

kterým se mění zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů.

Novela zákona, která nabude účinnosti 1. ledna 2016, nově operuje vedle pojmu zdanitelná stavba i s pojmem zdanitelná jednotka.

Nařízení vlády č. 26/2015 Sb.,

kterým se mění nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, ve znění pozdějších předpisů.

Předpis zavádí nové kategorie ocenění v oblasti kultury (včetně oboru architektury), a to Mecenáš české kultury a Rytíř či Dáma české kultury. O udělení ocenění rozhoduje ministr kultury na základě návrhů, které mohou podávat fyzické i právnické osoby.

Ing. Mgr. Daniela Rybková
právní oddělení Kanceláře ČKA

XXII. VALNÁ HROMADA

18. dubna 2015 proběhla v prostorách Fakulty architektury Českého vysokého učení technického v Praze (FA ČVUT) XXII. valná hromada České komory architektů. Registrovalo se na ni téměř 250 jejích členů. Hlavním bodem sobotního dne byla diskuse nad ožehavými otázkami spojenými s výkonem profese architekta. Evergreenem každoročního setkání architektů je zejména téma zadávání veřejných zakázek, které v souvislosti s nedávno schválenou novelou zákona o veřejných zakázkách a chystaným zákonem novým nabírá ještě více na aktuálnosti. Neméně zásadní pozornost byla tradičně věnována i architektonickým soutěžím a Soutěžnímu řádu. Proběhly rovněž volby do orgánů ČKA.

Valnou hromadu, jako svůj nejvyšší orgán, svolává Komora nejméně jednou ročně. Jejím úkolem je především zvolit nové členy do orgánů samosprávy, schválit vnitřní řády nebo jejich změny, odsouhlasit rozpočet a návrh činnosti ČKA pro další období. Setkání všech autorizovaných architektů je také platformou, na níž lze diskutovat otázky profese architekta a jejich možné řešení, navrhnout a případně schvalovat dokumenty, jež by měly být podnětem pro veřejnou správu. Zároveň je možné uložit představenstvu ČKA v závěrečném usnesení valné hromady konkrétní úkoly na další rok.

Každoroční součástí valné hromady je i výstava Přehledky diplomových prací. Prezentovány byly ty práce studentů, které v loňském jubilejním XV. ročníku postoupily do druhého kola.

ČKA a její místo v legislativním procesu

Letošními hosty valné hromady byli například ředitel Odboru územního plánování MMR Tomáš Sklenář, ředitel Odboru stavebnictví a stavebních surovin Ministerstva průmyslu a obchodu Petr Serafín, předseda České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT) Pavel Křeček, prezident Českého svazu stavebních

inženýrů Pavel Štěpán, prezident Rady výstavby (SIA) Jan Fibiger.

Tomáš Sklenář z Ministerstva pro místní rozvoj uvedl, že Komora byla u všech důležitých legislativních změn, které vláda ČR v uplynulém roce řešila. Aktivní úloha ČKA se ukázala zejména při připomínkování Politiky architektury a stavební kultury ČR, která byla vládou schválena v polovině ledna 2015. Pozici Komory u partnerů z řad veřejné správy pak na konci loňského roku ještě více upevnila skutečnost, že se všechny profesní komory zřízené zákonem staly oficiálním připomínkovým místem pro dotčené zákony. ČKA se tak nově účastní přímo projednávání všech zákonů a jejich novelizací, které spadají do její působnosti.

Aktuální otázka, již ČKA ve spolupráci s ČKAIT a MMR řeší, je problematika nejnižší ceny, zejména ve vztahu k novému zákonu o veřejných zakázkách. Prioritu společné práce na honorářích, které by investorům poskytly vodítko k výběru kvalitního zpracovatele zakázky, potvrdil na valné hromadě ČKA i předseda ČKAIT Pavel Křeček. Prvním reálným výsledkem spolupráce obou komor je program pro stanovení předpokládané hodnoty veřejné zakázky – ceny projektových prací pozemní stavby a krajinářské stavby, který je uveřejněn

na webu ČKA. „Kalkulačka“ podle kritérií sestavených odborníky z oboru architektury a stavebnictví dokáže rozlišit kvalitně zpracovanou zakázku od zakázky podhodnocené a pomůže tak vyvarovat se vícenákladů během stavby.

Architektonické soutěže zůstávají prioritou

Kromě stanovení honorářů se potvrdila i zásadní role architektonických soutěží. Počet soutěží se Komorou daří každoročně zvyšovat. S jejich vzrůstajícím množstvím však Komoru kontaktují jejich vyhlášovatelé s žádostmi o výjimku ze Soutěžního řádu, týkajícími se v převážné většině případů výše cen a odměn. Architektonické soutěže, které nerespektují Soutěžní řád, jsou přitom označeny za neregulérní a dle Profesního a etického řádu ČKA se jich autorizovaní architekti nesmí účastnit. Podnětná část diskuse se tak týkala možnosti jakési střední cesty, která by u vybraných soutěží umožnila účast autorizovaných architektů, a to i v případě, že by soutěž nebyla zcela v souladu s podmínkami ČKA.

Architekti ocenili nárůst počtu soutěží, mnozí z nich však také upozornili na to, že Komora musí dbát na jejich kvalitu. Základem úspěšného výsledku architektonické soutěže, ze které bude

těžít jak vyhlášovatel, tak veřejnost, je zejména dobře proškolená odborná porota. ČKA má na svých webových stránkách zveřejněný seznam doporučených porotců soutěží. Ti by zde nově měli mít také vyplněné reference v podobě absolvovaných školení či seznamu soutěží, v jejichž odborné porotě usedli. Jedná se o další pomoc veřejným zadavatelům.

K diskutovaným bodům patřila rovněž cílená podpora mladých architektů a jejich motivace ke vstupu do Komory. ČKA přitom s vysokými školami vyučujícími architekturu a příbuzné obory dnes spolupracuje prostřednictvím pracovní skupiny pro vzdělávání a také v rámci Přehlídky diplomových prací, kterou pořádá již šestnáctým rokem. Valná hromada ČKA se shodla na tom, že by tato koordinace aktivit Komory a vysokých škol měla být ještě prohloubena.

Valná hromada zároveň ocenila aktivitu ČKA coby poskytovatele platformy pro odbornou diskusi v otázkách aktuálních problémů týkajících se architektury, výstavby a plánování v oblasti urbanismu. Poslední takovouto akcí byl například Otevřený think tank architektů (OTTA) na téma nádraží v Brně a setkal se s obrovským zájmem architektů, urbanistů, dopravních inženýrů a také veřejnosti. Akci sledovala více než stovka

účastníků. Valná hromada v této souvislosti navrhla, aby Komora v nejbližších týdnech nabídla prostor pro obdobnou odbornou diskusi i v případě Pražských stavebních předpisů.

Zásadní roli přisoudili architekti též památkové péči. Ta by měla být posílena znovuzaložením specializované pracovní skupiny, která bude mít v gesci nejen památkový zákon, ale i prohloubenou spolupráci s Národním památkovým ústavem při ochraně objektů, které jsou v ohrožení a měly by být památkově chráněny. ČKA tak logicky navazuje na své předchozí aktivity, kdy vystoupila na ochranu několika významných staveb (obchodní dům Uran, nádraží v Havířově či Slezan ve Frýdku-Místku).

Volby do orgánů Komory

Na XXII. valné hromadě rovněž proběhly volby do orgánů ČKA. Stejně jako v loňském roce zvolení kandidáti zaujali své voliče především kontinuální spoluprací s Komorou, neboť řada z nich působila v různých orgánech ČKA či jejich pracovních skupinách. Představenstvo například posílili Milan Svoboda a Petr Velička, kteří na poli krajinářské architektury doplní v předchozím roce zvolenou Kláru Salzmann. Oba se navíc velmi aktivně věnují architektonickým soutěžím. Milan Svoboda působí přímo

v pracovní skupině pro soutěže a Petr Velička má bohaté zkušenosti jako porotce i úspěšný účastník řady architektonických soutěží. Post za region Praha obhájil Pavel Hnilička a novou posilou moravskoslezské sekce je architekt Karel Ciešlar.

Tři představitelé dozorčí rady s končícím mandátem upevnili svoji pozici a byli opět zvoleni – Pavel Rada, Miroslav Holubec a Josef Patrný. Ve Stavovském soudu svoje členství obhájili David Mateáško a Karel Doležel. Novou tvář ve Stavovském soudu je pak bývalý člen dozorčí rady Tomáš Vích.

USNESENÍ XXII. VALNÉ HROMADY
ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ

1. VALNÁ HROMADA BERE NA VĚDOMÍ
 - 1.1 zprávu o hospodaření České komory architektů za rok 2014 včetně výroku auditora k hospodaření Komory za rok 2014, zprávy o činnosti orgánů Komory, a to:
 - 1.2 „Zprávu o činnosti představenstva za kalendářní rok 2014“,
 - 1.3 „Zprávu o činnosti dozorčí rady za kalendářní rok 2014“,
 - 1.4 „Zprávu o činnosti Stavovského soudu za kalendářní rok 2014“,
 - 1.5 „Zprávu o činnosti autorizační rady za kalendářní rok 2014“,
 - 1.6 „Zprávu o činnosti nadačního fondu Arcus za kalendářní rok 2014“.
 2. VALNÁ HROMADA SCHVALUJE
 - 2.1 program činnosti České komory architektů na období do valné hromady v roce 2016 dle návrhu předloženého představenstvem bez bodu i.2 (viz Plán činnosti ČKA v podkladech pro VH dostupných na webu ČKA).
 - 2.2 změny vnitřních řádů České komory architektů, a to:
OJVŘ dle II.A.1, II.A.2, II.A.3, II.C.4,
JŘVH dle II.C.5,
DSŘ dle II.B.1, II.C.1, IV.A.1, IV.A.2, IV.A.3, VII.A.1,
PEŘ dle II.C.2,
SŘ dle II.C.3, V.A.1, V.A.2,
schválené změny legislativních řádů ČKA najdete na webu ČKA v sekci valná hromada.
 - 2.3 volbu do orgánů Komory na následující tříleté volební období, a to
 - 2.3.1 dle protokolu o volbě vypracovaného volební komisí ve složení
Ing. arch. Pavel Nasadil,
Ing. arch. Martin Rusina,
Ing. arch. Michal Fišer,
protokol je k dispozici na webu ČKA;
 - 2.3.2 do představenstva byli zvoleni
 - 2.3.2.1 za Prahu:
Ing. arch. Pavel Hnilička, s počtem hlasů 119,
 - 2.3.2.2 za region Čechy:
RNDr. Milan Svoboda, s počtem hlasů 137,
 - 2.3.2.3 za region Morava a Slezsko:
Ing. arch. Karel Cieslar, s počtem hlasů 110,
Ing. Petr Velička, s počtem hlasů 96;náhradníci (v pořadí podle obdržených hlasů):
Ing. arch. Jan Šapák, za region Morava a Slezsko, s počtem hlasů 75,
Ing. arch. Miroslav Tempír, za region Morava a Slezsko, s počtem hlasů 71,
Ing. arch. Josef Smola, za region Praha, s počtem hlasů 55,
Ing. arch. Hynek Gloser, za region Čechy, s počtem hlasů 53,
Ing. arch. Jiří Gebert, za region Praha, s počtem hlasů 14,
Ing. arch. Miloš Grigorij Parma, za region Praha, s počtem hlasů 7,

v souladu s ustanovením § 6 odst. 1 Jednacího a volebního řádu valné hromady České komory architektů;
 - 2.3.3 do dozorčí rady byli zvoleni
 - 2.3.3.1 za Prahu:
Ing. arch. Miroslav Holubec, s počtem hlasů 107,
 - 2.3.3.2 za region Čechy:
Ing. arch. Josef Patrný, s počtem hlasů 127,
 - 2.3.3.3 za region Moravu a Slezsko:
Ing. arch. Pavel Rada, s počtem hlasů 167;náhradníci (v pořadí podle obdržených hlasů):
Ing. arch. Jan Brotánek, za region Čechy, s počtem hlasů 51,
Ing. arch. Petr Vávra, za region Praha, s počtem hlasů 36,
Ing. arch. Jan Stáhala, za region Praha, s počtem hlasů 35,
Ing. arch. Josef Kopečný, za region Čechy, s počtem hlasů 11,
Ing. arch. Tomáš Veselý, za region Praha, s počtem hlasů 7,
za region Morava a Slezsko není náhradník;
v souladu s ustanovením § 6 odst. 1 Jednacího a volebního řádu valné hromady České komory architektů.
 - 2.3.4 do Stavovského soudu byli zvoleni
Ing. arch. MgA. David Mateáško, s počtem hlasů 176,
Ing. arch. Karel Doležel, s počtem hlasů 133,
Ing. arch. Tomáš Vích, s počtem hlasů 103;

náhradníci (v pořadí podle obdržených hlasů):
Ing. arch. Pavel Kopecký, s počtem hlasů 86,
Ing. arch. Vladimíra Leníčková, s počtem hlasů 57,
Ing. arch. Oleg Haman, s počtem hlasů 49,

v souladu s ustanovením § 6 odst. 1 Jednacího a volebního řádu valné hromady České komory architektů;
 - 2.4 v souladu s ustanovením 25 odst. 4 písm. j) zákona č. 360/1992 Sb., v platném znění, a v souladu s ustanovením § 4a, 4b Organizačního, jednacího a volebního řádu ČKA rozpočet České komory architektů pro rok 2015 jako vyrovnaný
v celkové výši výnosů 21 750 000 Kč;
v celkové výši nákladů 21 750 000 Kč.
 3. VALNÁ HROMADA UKLÁDÁ
 - 3.1 představenstvu zřídit stálou pracovní skupinu pro památkovou péči,
 - 3.2 představenstvu, aby zajistilo u porotců soutěží navrhovaných ČKA vysokou úroveň jejich činnosti a aby poskytovalo vyhlásovatelům dostatečné informace o profesních předpokladech porotců,
 - 3.3 představenstvu zorganizovat kulatý stůl s tématem PSP, kterého se zúčastní odborná veřejnost a politická reprezentace,
 - 3.4 pověřuje představenstvo zpracováním programu valné hromady 2016 tak, aby k zahájení voleb a uzavření volebních úřen a ukončení voleb došlo až po diskusí a schválení změny řádů, tak aby byl program příští valné hromady v souladu s ustanovením § 3 odst. 2 JŘVH,
 - 3.5 pověřuje představenstvo projednáním novely zákona 360/1992 Sb. týkající se alternativní možnosti distanční volby, a pokud bude novela přijata, předložením návrhu na změnu vnitřních řádů tak, aby bylo možné hlasovat distančně.
- Zapsala návrhová komise ve složení
doc. Ing. arch. Oldřich Hájek
Ing. arch. Miroslav Holubec
Ing. arch. David Mateáško
- V Praze dne 18. dubna 2015
- Zápis a další materiály z valné hromady jsou dostupné na www.cka.cz/cs/cka/o-komore/valna-hromada/valna-hromada-cka-v-roce-2015.

PŘEDSEDOU ČKA OPĚT ZVOLEN IVAN PLICKA

Představenstvo České komory architektů si na svém zasedání 5. května 2015 zvolilo do svého čela opět architekta Ivana Plicku. Volby do vedení všech tří orgánů Komory potvrdily nastavené směřování a snahu kontinuálně pokračovat v prioritách prosazovaných v předchozím období. Patří mezi ně architektonické soutěže – jejich propagace, servis vyhlásovatelům a odborná školení jak pro města a obce, tak pro porotce z řad architektů. Komora dále hodlá pokračovat ve své povinnosti dané zákonem, a sice připomínkování důležitých právních předpisů. To ČKA nyní usnadňuje skutečnost, že se společně s ostatními komorami stala oficiálním připomínkovým místem legislativního procesu a účastní se projednávání dotčených zákonů a předpisů na Legislativní radě vlády. Vedení Komory hodlá dále prosazovat kvalitativní kritéria při výběru veřejných zakázek tak, aby investoři nezohledňovali pouze nejnižší cenu.

Architekt Ivan Plicka (1958) vede na Fakultě architektury ČVUT ateliér na Ústavu urbanismu. Kromě práce se studenty se věnuje rovněž soukromé architektonické praxi. V Komoře dále působí jako člen pracovních skupin pro Urbanismus a Honoráře (společná pracovní skupina se ČKAIT). Aktivně se také zabývá problematikou architektonických soutěží.

Zvoleni byli rovněž místopředsedové České komory architektů. Posty místopředsedů obhájili Pavel Hnilička a Jaroslav Šafer, novým místopředsedou byl zvolen Pavel Martinek.

V uplynulých dnech zároveň proběhly volby do dalších dvou orgánů Komory – dozorčí rady a Stavovského soudu. Pozici předsedy dozorčí rady obhájil Pavel Rada, 1. místopředsedou se stal Miroslav Holubec, 2. místopředsedkyní Jana Kaštánková. Předsedou Stavovského soudu byl znovu zvolen Václav Šebek, místopředsedou pak David Mateáško.

Složení jednotlivých orgánů ČKA po valné hromadě 2015

Představenstvo ČKA

Předseda:	Ivan Plicka
1. místopředseda:	Pavel Hnilička
2. místopředsedové:	Jaroslav Šafer Pavel Martinek

V představenstvu dále působí:

Radek Kolařík, Milan Košař, Petr Velička, Klára Salzmann, Radim Václavík, Michal Volf, Milan Svoboda a Karel Ciešlar.

Dozorčí rada ČKA

Předseda:	Pavel Rada
1. místopředseda:	Miroslav Holubec
2. místopředsedkyně:	Jana Kaštánková

V dozorčí radě dále působí:

Lucie Chytilová, Miroslav Kopecký, David Mikulášek, Josef Patrný, Martin Rusina a Václav Zůna.

Stavovský soud ČKA

Předseda:	Václav Šebek
Místopředseda:	David Mateáško

Ve Stavovském soudu dále působí:

Karel Doležel, Petr Krejčí, Marek Janatka, Luděk Jasiok, Milan Nytra, Tomáš Vich, Josef Vrana.

PŘÍKLAD HODNÝ NÁSLEDOVÁNÍ: VALNÁ HROMADA SKA

V květnu 2015 proběhla valná hromada také u našich slovenských sousedů. Za ČKA se tohoto shromáždění zúčastnil místopředseda Jaroslav Šafer. Účast na této události jej podnítila k zamyšlení nad činností komor obecně. Na následujících řádcích přinášíme reflexi valné hromady Slovenské komory architektov očima našeho místopředsedy.

Na první pohled se zdá, že valná hromada SKA je podobná naší, ale po důkladné analýze zjistíme, že v provedení je velmi odlišná. Členové SKA mají pochopitelně odlišné názory, ale opozice nikdy nepřešla do kritizování legálnosti hlasování či zpochybnění legálnosti celého shromáždění. Nový jednací řád valné hromady SKA je fantastický, zklidnil atmosféru a přesunul časově náročné debaty do přípravy před VH. Volební řád, který je de facto založen na distančních volbách spolu s mandátními hlasy, přinesl inspiraci, jak kombinovat volby ráno na valné hromadě s hlasy těch, kteří se VH osobně nezúčastní a hlasy poslali poštou.

Z hlediska minulosti je pochopitelné, že SKA a ČKA sdílejí podobný výčet témat a problémů. Tato témata bych shrnul následovně:

1. Demokratická technologie moci – tj. vztah valné hromady, volených orgánů a členů ve smyslu kompetencí a z nich plynoucích pravomocí rozhodování, jako je například schvalování jednacího řádu mimo valnou hromadu v zájmu větší efektivity jednání
2. Nechuť a laxnost členů komory – zejména v otázce účasti na samosprávě a správě věcí veřejných (např. volby do orgánů komory, a to zejména na VH, a z toho plynoucí snaha komor najít spravedlivý způsob voleb s maximální účastí členů)
3. Kontrolní mechanismy – zejména kontrola rozpočtu ve vztahu k voleným orgánům a kanceláři komory
4. Mandatorní versus nemandatorní činnost – rozsah základních činností komor ze zákona a rozsah činností nad základní požadavky zákona (s vědomím, že se tyto částečně „dobrovolné“ či „rozšířené“ činnosti permanentně zmnožují, a to zejména v legislativě)
5. Náznaky rozpadu důvěry mezi členy komory – vede ke zpochybnění legálnosti činnosti představenstva, a dokonce i zpochybnění legálnosti VH (např. ve vztahu k metodě kontrole hlasování)
6. Nadprodukce vzájemného obviňování architektů – z toho vyplývající snaha tuto míru obviňování omezit (i kdyby jen z hlediska nákladů)
7. Spolupráce orgánů komory a kanceláře s regiony

Po obou uskutečněných valných hromadách se zdá, že SKA je úspěšnější, pokud jde o většinu zmíněných bodů:

Ad 1: SKA získala analýzu provedenou nezávislou advokátní kanceláří ke kompetencím a pravomocím jednotlivých orgánů komory. Na jejím základě mohlo představenstvo SKA schválit nový jednací řád VH, vedoucí ke zvýšení efektivity jednání. Jeho součástí je připomínkové řízení, spuštěné dlouho před samotným konáním VH. Na shromáždění se pak hlasuje pouze pro návrhy či proti nim. VH ČKA přitom stále využívá starý jednací řád, který je dle zákona o výkonu povolání schvalován valnou hromadou, a výsledkem jsou nekonečně dlouhá jednání, série obvinění z nelegálnosti VH a schvalování úprav řádů malým počtem členů na konci VH.

Ad 2: SKA používá kombinovaný způsob voleb, který kombinuje distanční volbu poštou a volbu v první hodině na VH. Voleb do orgánů komory se tímto způsobem zúčastnilo asi 50 % členské základny SKA. ČKA zpracovala analýzu distančních voleb různých komor ve světě, nastartovala diskusi na toto téma a iniciovala změnu zákona o výkonu povolání tak, aby bylo možné volby konat distančně. Dosud se voleb na průměrné VH ČKA zúčastňuje přibližně 5 % členů ČKA (asi 150 členů).

Ad 3: Kontrolní mechanismy rozpočtu jsou pravděpodobně nastaveny velmi podobně. Kanceláře obou komor musí permanentně prokazovat svoji efektivitu.

Ad 4: SKA provedla otevřený rozbor činnosti komory s rozdělením na základní a „rozšířené“ činnosti s tím, že dosavadní výše příspěvků pokrývá pouze základní činnosti. VH SKA z tohoto důvodu schválila vyšší členský příspěvek tak, aby mohly být financovány i zmíněné rozšířené činnosti. ČKA na tuto proceduru, která by vedla k úpravě členského příspěvku (stejněho asi šest let), stále čeká.

Ad 5: Na toto téma neexistuje ani v jedné z komor jednoduchý lék. Lze jen doufat, že pokrok v bodech 1 až 4 povede k obnovení vzájemné důvěry.

Ad 6: Ani tato otázka nemá jednoduché řešení. V dlouhodobé perspektivě mohou změny ve společnosti vést ke zlepšení situace. Každý architekt musí začít sám u sebe a nespolehat na „prokuraturu a soudy“, pokud jde o vynucení profesionálního a společensky noblesního jednání.

Ad 7: SKA vytvořila systém regionálních zástupců. Ve spolupráci s nimi organizuje zasedání představenstva, spojeného se setkáním s architekty v jednotlivých regionech (šest zasedání v dvouletém období). ČKA dosud jen velmi nepravidelně a nesystematicky organizuje VH v regionech. V Brně je přitom umístěna stálá malá kancelář.

Skvělá příprava slovenské valné hromady spočívala i v detailech. Patřily mezi ně například:

- funkce nezávislého moderátora, který je průvodcem celou VH, včetně nepřijemných aspektů, jako kontrola délky příspěvků, odnímání slova a obecně dodržování jednacího řádu. Předseda vstupuje do diskuse pouze na začátku a na konci a u specifických bodů,
- role ředitelky kanceláře, která vysvětlila všechny změny různých řádů a statutu komory a řídila k tomuto tématu diskusi,
- role zástupce ředitelky, která expertně prezentovala rozpočet, spektrum činností SKA a výši členského příspěvku,
- umístění celého představenstva vpředu za „pultem“,
- info o důležitosti CE-ZA-AR – Národní ceny za architekturu jako klíčové záležitosti SKA: přenosy v TV (zhlédnuto asi 56 tisíc diváků během přímého přenosu, dalších 110 tisíc diváků zhlédlo o ceně dokument), cena má pro SKA jak propagační, tak finanční přínos.

Závěrem bych rád poblahopřál SKA k tomuto neskutečně produktivnímu pokroku v řádech komory a ke konkrétnímu průběhu valné hromady. Také děkuji za nabídku pracovního setkání představenstev SKA a ČKA na výjezdním zasedání na Moravě, která se patrně uskuteční v nejbližších měsících.

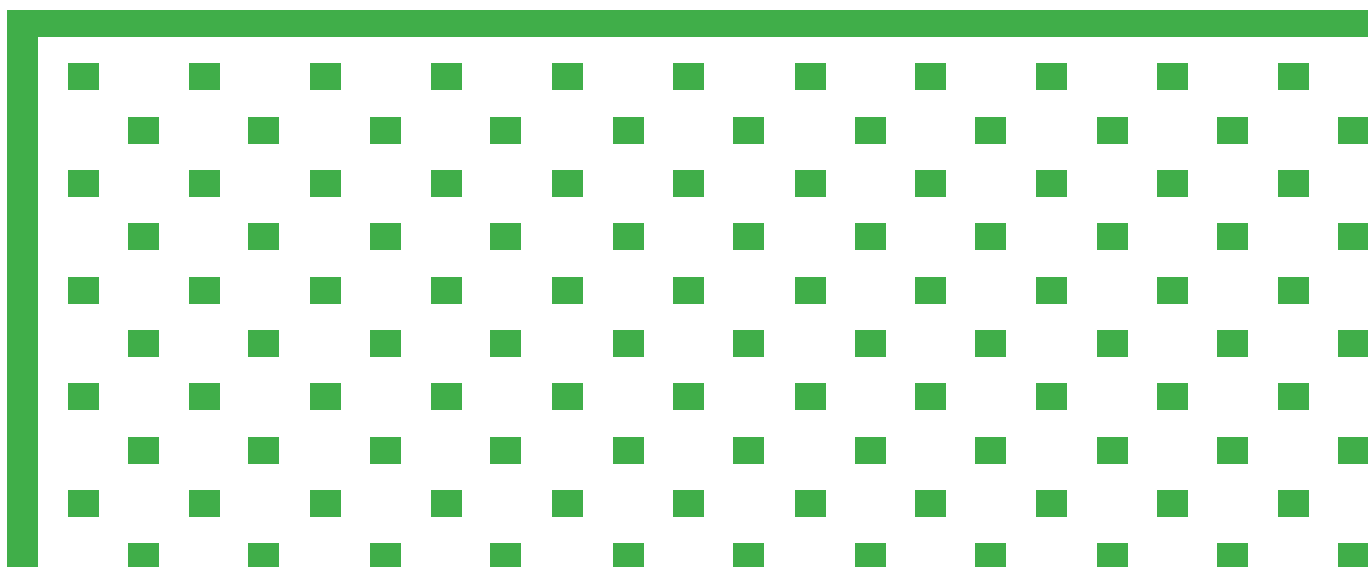
prof. Ing. arch. Jaroslav Šafer
místopředseda ČKA

Z
E
L
E
N
Á

INFRA

STRUK

TURA

PLÁNOVÁNÍ S PŘÍRODOU

Klára Salzman a Štěpán Špoula

Je možné zajistit základní lidské potřeby v souladu s přírodou, využít jejich služeb a nezpůsobit přitom snížení jejího druhové bohatství? Zdá se, že je to v mnoha případech možné a zároveň poměrně výhodné. Pokud dobře známe přírodní procesy, můžeme je využít k zajištění celé řady lidských požadavků. Žijeme v době, kdy se dříve samozřejmě služby, které nám doposud příroda poskytovala zdarma, začínají prodražovat. Jak oslabujeme přirozené funkce ekosystému, musíme často investovat do technických opatření, jež tyto funkce nahrazují. Stále ještě ale máme možnost investovat také do zajištění a rozvoje přírodního systému, který tyto služby umí poskytovat sám o sobě. Může jít o lužní krajinu, schopnou zadržovat povodňové vody na řekách nebo o kvalitní půdní ekosystém, který je schopen zajistit stabilní a dlouhodobou produkci potravin. Tomuto systému se v poslední době začalo říkat zelená infrastruktura.

Když v roce 1969 vydal Ian McHarg svoji knihu *Design with Nature*, jistě netušil, že tím ovlivní celé dvě generace amerických krajinářských architektů. Někteří jej proto považují za zakladatele krajinářské architektury v USA, navzdory tomu, že působil až téměř o století později než autor legendárního Central Parku v New Yorku F. L. Olmsted. Jeho knihu přijali za svou i odborníci z jiných oborů, zejména ekologové, geografové nebo geologové. Přesvědčivý výklad přírodních procesů na základě geografických a biologických poznatků, konfrontovaný s dosavadním přístupem při plánování města a infrastruktury, která na tyto základní podmínky příliš nehledí, doplňuje McHarg o jasná doporučení, jak toto plánování a navrhování změnit, aby lépe vycházelo z přírodních procesů. Faktem je, že dnes doporučovaný způsob ochrany půdy v blízkosti pobřeží, který využívá přirozených procesů tvorby dun, plánování říčních systémů, revitalizace brownfieldů, ale také koncept udržitelnosti a v dnešní době stále více skloňované resiliencie má své významné inspirační zdroje právě v této knize.

McHarg tím přeměroval těžiště americké krajinářské architektury od tvorby parků, chápaných především jako prostory k oddychu obyvatel, jež mají být hlavně krásné, k tématům, která jednoznačně souvisejí se zodpovědným a hospodárným nakládáním s krajinou, půdou, obecně s přírodou. Podařilo se mu propojit obor krajinářské architektury s dalšími disciplínami, zejména s ochranou přírody a územním plánováním, a vytvořit tak kvalitní teoretický, a zejména praktický základ pro zelenou infrastrukturu.

Nelze samozřejmě říci, že tato témata nebyla před McHargem formulována, jen neměla tak významný vliv na práci urbanistů a krajinářských architektů. V ČR v období před McHargem formuloval podobné teze např. rostlinný fyziolog Vladimír Úlehla. Ve své knize *Napojme prameny – O utrpení našich lesů* (1947) vysvětluje, jakým způsobem lze plnohodnotně využívat přírodní zdroje lesa, aniž by nutně docházelo ke snižování jeho významu v regulaci vodního režimu. Dokazuje,

že způsob klasického hospodaření v lese poškozuje nejen přírodní hodnoty, ale je ve svém důsledku i z celkového hospodářského hlediska krajně nevýhodný. Také urbanista Emanuel Hruška si tyto souvislosti velmi dobře uvědomoval. V úvodu své stati *Příroda a osídlení, biologické základy krajinného plánování* (1945) doslova píše: „Přenesení důrazu z jednotky na souhrn, ze složky na celek zdá se mi jedinou cestou, která nás může vyvést ze soudobého chaosu v osídlování krajiny; a nejde tu nikterak snad o ohledy toliko estetické (pohledové – výtvarné); rozhodující jsou tu hodnoty národohospodářské: vždyť, jak seznáme dále, například nevhodným místním odlesňováním nebo například vysoušením luk a zabíráním bonitních polí pro stavební účely vyvoláváme dalekosáhlé změny mikroklimatické, jež se opět projevují ve změnách celkového klimatu, ve zhoršení podmínek pro růst určitých vegetačních skupin a konečně i ve výnosu zemědělského a lesního hospodářství.“

Šlo ale o velmi krátké období a zmíněné myšlenky nezanechaly výraznější stopu. Následné období si sice vybralo hospodářský rozvoj jako jeden z hlavních politických programů, ale v pojetí průmyslové revoluce 19. století, kde na úvahy o významu přírodních ekosystémů a celostního pojetí v duchu citátu architekta Hrušky nebyl prostor. Územní plánování se naopak vyvíjelo směrem k souboru specializovaných inženýrských postupů s dominantním postavením dopravního plánování.

Stejně jako ve světě i v ČR byla 60., 70. a 80. léta ovlivněna celosvětovým hnutím za ochranu přírody, zde ale toto hnutí narazilo na nedemokratičnost tehdejšího režimu a technokratickou povahu plánování, které nebylo schopno reagovat na nové podněty. Dílčí úspěchy při vyhlašování přírodních rezervací a národních parků, rezervací a druhové ochrany nemohly vyřešit ten hlavní problém, kterým bylo mizení přírodních hodnot na 80 % území v běžné české krajině a v okolí měst.

Odborníci, kteří se tehdy věnovali ochraně přírody, hledali způsob, jak proniknout do tehdejších plánovacích procesů. Vzhledem k již zmíněné technokratické povaze rozhodování tomu bylo nutné přizpůsobit formu. Brněnský ekolog Igor Míchal a architekt Jiří Löw přišli na sklonku 80. let s nápadem, jak ochranu přírody v běžné krajině zajistit, a postupně dali dohromady koncept územního systému ekologické stability (ÚSES). Způsob zakreslení do mapy byl v podstatě analogický funkčnímu plánu technické infrastruktury a dobře zapadal do tehdejší praxe, přizpůsobil se ale v mnohém jeho metodám, které jednotlivé funkce v území stále významně oddělovaly.

Změna politických poměrů na přelomu 80. a 90. let umožnila tyto postupy prosadit do národní legislativy a dnes je ÚSES v téměř nezměněné podobě součástí územního plánování.

Ještě zde právě narážíme na základní problém, který souvisí s odlišným vývojem územního plánování a urbanismu u nás. Ústředním problémem ochrany přírody mimo zvláště chráněné území je otázka, jak zohlednit přírodu a její funkce

při využívání krajiny. Problém tedy neoddělitelně souvisí se schopností plánování a správy a údržby krajiny, která se nemezuje pouze na zemědělství, lesnictví, ochranu přírody, památkovou péči a další oblasti odděleně, ale integrovaně v kontextu krajiny, jejíž prvky jsou schopné plnit celou řadu funkcí. V západním světě po druhé světové válce moderní filozofické směry fenomenologické a sémiotické orientace, které byly v tehdejší Československu oficiálně zlehčovány nebo přímo zakazovány, vytvořily dobrý základ jasně formulované kritice do té doby převládajícího technického přístupu k plánování a ekonomice, vedoucího k územnímu rozvoji, který se zákonitě dostával do konfliktu s vnímanými hodnotami. Z této kritiky vzešly postupně od konce 60. let nové přístupy v plánování, které opět počítají s přirozenou zkušeností člověka a jeho vnímáním okolního světa, kvalitou společenství a nezbytností dialogu.

Při plánování města získal svou ústřední roli znovu veřejný prostor a krajina (landscape), nově chápána jako *část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů*. Tato nová definice krajiny, obsažená v Evropské úmluvě o krajině, vzala na vědomí jak sémantickou podmíněnost vnímání krajiny lidmi, tak její fyzikální povahu popsatelnou přírodními a technickými vědami a zdůraznila zároveň nutnost sjednocení těchto dvou základních přístupů v rámci jednoho celostního konceptu. Souběžně s rozvojem ekosystémového pojetí reprezentovaného McHargem se objevil nový celostní přístup, jenž se snaží integrovat humanitní a technické a přírodovědné přístupy.

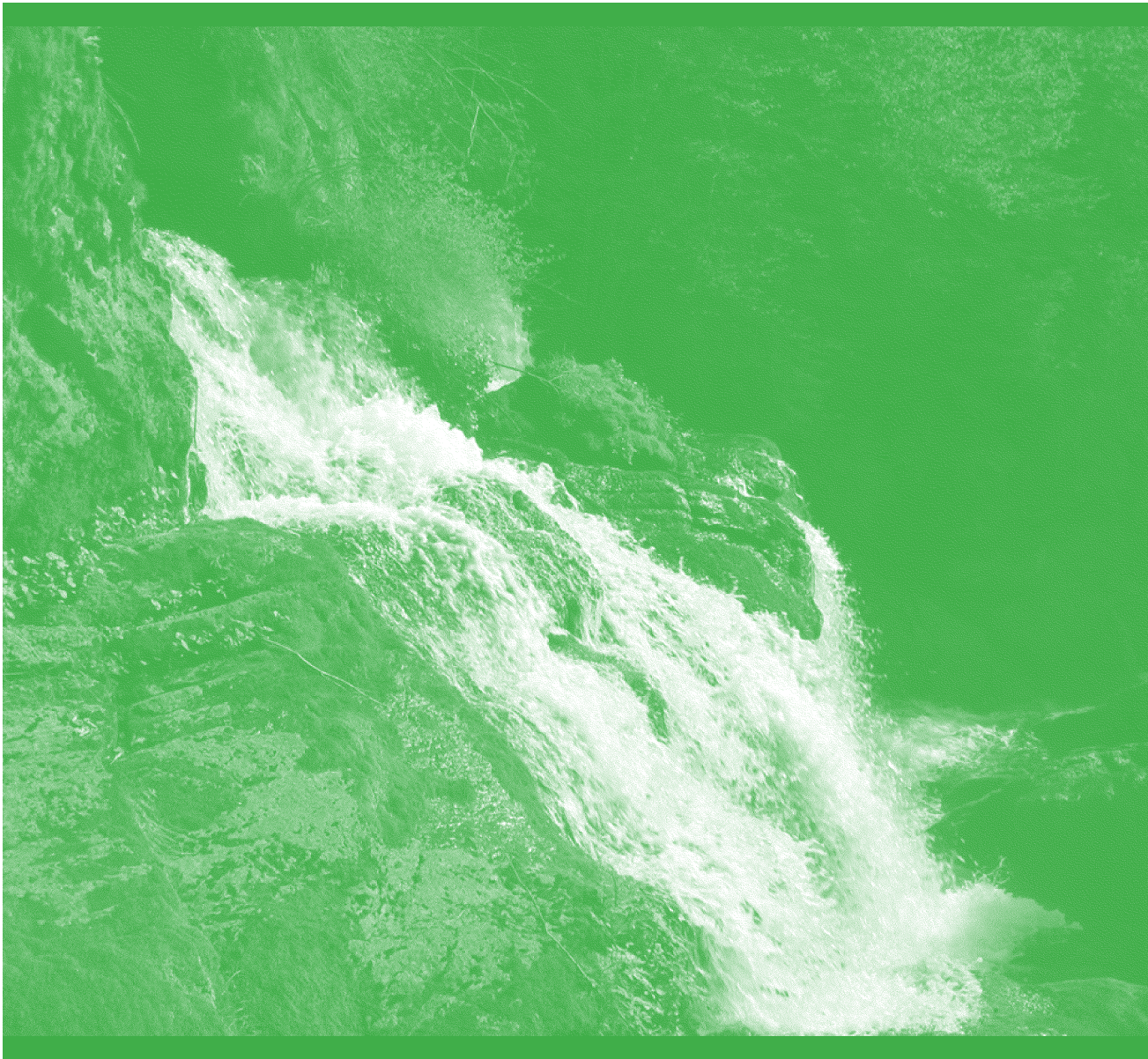
Problémem českého plánování je, že tímto vývojem prochází s velkým zpožděním a je teprve na počátku podobné proměny, jednotlivé oblasti aktivit v krajině jako výstavba, plánování dopravních staveb, protipovodňová ochrana, produkce potravin, dodávky vody, její čištění, ochrana biologických druhů a kulturních hodnot nejsou stále dostatečně integrovány ani v rovině tvorby srozumitelné a přitažlivé krajiny (města), ani v rovině funkční a ekonomické. Zároveň je podceňována role přirozených ekosystémů pro národní hospodářství v pojetí Vladimíra Úlehly nebo Emanuela Hrušky, a zdá se, že dnes více

než v jejich době. ÚSES, který je jistě významnou oporou při ochraně přírody v krajině, je stejně jako jiné systémové prvky oddělen od ostatních prvků krajiny a oslaben ve svém synergickém efektu a také ve své realizovatelnosti.

V okamžiku, kdy Evropská komise přichází se zelenou infrastrukturou, proběhl vývoj v západním světě v mnoha ohledech odlišně a je důležité si tuto odlišnost uvědomit, protože skutečný přínos nových konceptů nenalezneme pouze v jejich doslovných deklaracích, nahlédě k tomu, že mohou být špatně interpretovatelné, ale zejména v myšlenkových předpokladech a zkušenostech, které za nimi stojí. Zelená infrastruktura cílí na národohospodářskou a ekonomickou roli přírody a jejích ekosystémů a potřebnost využívat nejprve přirozené funkce ekosystémů, a pokud to není možné, až poté využít infrastrukturu technickou nebo řízený management, náročný na finanční a energetické vstupy.

Zároveň si ale musíme uvědomit, že tento koncept je realizován metodami celostního řešení krajiny v souvislosti s dosavadním vývojem a v duchu Evropské úmluvy o krajině, nikoliv odděleně jako samostatný funkční systém. Tato rovnováha systémového (inženýrského) a architektonického pojetí dělá z konceptu zelené infrastruktury stěžejní téma krajinářské architektury, protože ji mnohem lépe začleňuje do celospolečenského kontextu. Pomáhá určit její další směřování a její pozici může významně posílit. Pracovní skupina pro krajinářskou architekturu ČKA věnovala loni z toho důvodu zelené infrastruktuře sérii přednášek a diskusí, bez kterých by nemohly vzniknout některé z následujících textů, a dále je odhodlána se tomuto důležitému tématu věnovat. Za Pracovní skupinu pro krajinářskou architekturu vám přejeme příjemné a podnětné čtení.

Ing. Klára Salzmann, Ph.D.
Ing. Štěpán Špoula
PS Krajinářská architektura

Vodopád u řeky Llobregat, Španělsko

ZELENÁ INFRASTRUKTURA JAKO SYSTÉMOVÉ ŘEŠENÍ

Ladislav Miko

V úřednické vládě Jana Fischera vykonával post ministra životního prostředí. Již předtím se však jako náměstek výrazně zasadil o vytvoření ochranných oblastí v rámci evropského programu Natura 2000. Poslední čtyři roky zastává pozici zástupce generálního ředitele na Generálním ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele v Bruselu. Jak vypadá implementování základních principů zelené infrastruktury u nás a jak v zahraničí? Kde máme v tomto ohledu rezervy a jak vypadá budoucnost této problematiky? Na to jsme se zeptali Ladislava Mika, který si na nás našel chvíli před účinkováním v pořadu Fokus Václava Moravce.

V současné době pracujete na ředitelství Evropské komise pro zdraví a bezpečnost potravin. Necítíte, že jste se tím trochu vzdálil své původní profesi ekologa a specialisty na ochranu přírody?

Prvoplánově se může zdát, že jsem se vzdálil, ale vzhledem k tomu, že v souvislosti s bezpečností potravin dnes hovoříme o tzv. konceptu farm to fork [z farmy rovnou na stůl – tedy zájmu o původ potravin], zůstávám vlastně stále v oboru. Vše je o biodiverzitě, semenech, pesticidech, toxických látkách v potravinách a podobně. Aktuálně se například věnuji projektu zabývajícímu se udržitelností bezpečnosti potravin, jak ji máme nastavenou teď a jaká bude v dlouhodobém výhledu. Z výzkumu vyplývá, že v budoucnu bude dražší voda a energie a můžeme rovněž očekávat nedostatek minerálních hnojiv či úrodné půdy. To vše povede ke zdražení potravin či nemožnosti zajistit tu úroveň bezpečnosti, na jakou jsme zvyklí.

Vypadá to, že se opravdu jedná o spojené nádoby.

Ano, v konečném důsledku je má nynější profese vlastně velmi blízko k životnímu prostředí. V dnešní době je navíc také jistá potřeba interdisciplinarity, není možné být pouze uvnitř svého oboru. Osobně mám rovněž přirozenou tendenci dívat se napříč obory a vzájemně je propojovat.

Toto propojování je vlastně dobrý způsob, jak expertům z jiných oborů ukázat, jak důležitou roli hraje i v jejich oboru příroda, je to tak?

Zcela zásadně. Můžeme si to ukázat právě na příkladu produkce potravin. Potřeba zabezpečení dostatečného množství bezpečných potravin bude mít nevyhnutelně reflexi v krajině. Tomu se nedá vyhnout, lidé budou mít stále potřebu jíst. Jídlo je naprosto zásadní lidská potřeba. Jde však o to, jakým způsobem a jaké potraviny budeme vyrábět, co to znamená pro okolí a jakým způsobem to ovlivní krajinu. Dlouhodobým problémem také je intenzivní zemědělství, kterým v zásadě vyhladovujeme půdu. Dokud jsme hospodařili systémem, že organická hmota, kromě toho, co jsme snědli, zůstávala v půdě, popřípadě se tam vracela skrze chlévy, půda měla dostatek energetické báze pro půdní organismy. Ty tvoří půdní strukturu a konsekventně i půdní úrodnost. Dnes přitom šlechtíme rostliny tak, aby bylo co nejvíce biomasy, kterou sníme, a co nejméně té druhé – považované za odpad. A co nesníme, využíváme jako biopalivo. Mobilizujeme zásoby živin z půdy, a když chybí, doplňujeme je hnojivem. Zpět do půdy už dnes ale nevracíme téměř žádnou organickou hmotu. Mikrobiální svět v půdě tedy místo rozkladu organické hmoty začíná rozkládat vlastní půdní strukturu, humus. Podíl dlouhodobě vázané organické hmoty v zemědělských půdách se tak vytrvale snižuje. Dopady jsou nedozírné. Kromě úrodnosti půdy mizí i schopnost půdy zadržet živiny z hnojení. Hnojiva, která rostliny okamžitě nepotřebují, odcházejí při srážkách do spodní nebo povrchové vody, kde navíc způsobují nežádoucí eutrofizaci. Jedná se tak o neuvěřitelné plýtvání zdroji.

To vypadá jako vážný problém, co se s tím dá dělat?

Náprava tohoto stavu vůbec není triviální, přirozená akumulace trvá staletí, tisíciletí... Všechno to vychází z toho, že jsme narušili přirozené fungování základního dekompozičního cyklu. A podle mě je zelená infrastruktura právě o tom, že má zabezpečovat přirozené procesy, které v krajině zajistí služby, jež budou využívat všichni lidé bez rozdílu.

Jak vnímáte územní systém ekologické stability (ÚSES)? V 80. letech se o nich mluvilo jako o zelené infrastruktuře, jako o síti v území, která by se dala do územního plánu nakreslit podobným způsobem jako dopravní infrastruktura. Když v roce 2013 Evropská

komise vydala Strategii zelené infrastruktury, řada našich odborníků říkala, že my tu zelenou infrastrukturu v ČR už přece máme, že jsme s ní přišli první na světě, a co se týká názvu, že jde jen o další módní výstřelek – nové označení pro to, co tu již bylo.

Vždy jsem tvrdil, že jsme v tomto ohledu napřed. Více-méně se to k nám svět jezdil učit. Ano, je to zelená infrastruktura a ano, můžeme říci, že to je jiné pojmenování pro podobnou, i když ne zcela totožnou věc. Je to hluboké nepochopení, když se to podává jako módní výstřelek. Jde o terminologii, která umožní, že tento koncept bude přijat i lidmi, kteří se a priori nezabývají environmentálními tématy. Zelená infrastruktura umožňuje systémově reagovat na problémy, které má normální člověk. Jste-li například zasaženi povodní, můžete zvolit cestu šedé infrastruktury (postavení betonové zdi), nebo zelené infrastruktury (princip lužního lesa). Myšlenky, jež se v konceptu zelené infrastruktury potkávají, čerpají i z problematiky ÚSES, a nutně musí mít přesah i do většinové společnosti. Nesmí být naopak vnímány jako nátlakové programy environmentalistů, ale jako nástroj, který pomáhá řešit náš problém jiným způsobem než šedá infrastruktura.

V čem může zelená infrastruktura ÚSES doplnit?

Problém ÚSES je ten, že většinová společnost jej nemá zažitý a z toho důvodu jej nedokáže implementovat. Mapy máme namalované, ale kolik máme realizací? Máme pár nových lokálních biokoridorů, ale máme nějaké nové nadregionální? Téměř žádné. Zelená infrastruktura má naopak šanci se na evropské úrovni nebo vyšší nadregionální úrovni usadit jako systém, kterým se řeší konkrétní problémy dané společnosti, přičemž je současně i řešením pro obecné problémy ekosystémů a biodiverzity.

Dá se říci, že koncept zelené infrastruktury jasně pojmenovává naši závislost na přírodních zdrojích?

Ano, přesně tak. Pojem zelené infrastruktury jsem začal v Evropské komisi prosazovat ve chvíli, kdy se proti mně postavili úplně všichni. Slýchal jsem argumenty, že pojem zelené infrastruktury je nadbytečný a že mu nikdo nebude rozumět. Každý si myslí, že se jedná o povrchní problematiku typu zahrádek a parků. Zelená infrastruktura je však mnohem širší. Proto jsem v ni věřil a věděl jsem, že ji musíme rozpracovat. Následný kontakt s průmyslem navíc ukázal, že je tento koncept životaschopný.

A jak do toho zapadá člověk a jeho působení na krajinu?

Krajina se projevuje v neskutečné pestrosti. Od míst, kterých je velmi málo a která jsou plně v moci přírodních procesů, až po místa, která jsou víceméně plně řízena lidmi. Drtivá většina je někde blíže k tě urbánní, manažované části. A je to opět jenom o uvažování v dlouhodobé perspektivě, protože tady nejde o to, jestli jsme schopni rozumně řídit přírodu. Velmi pravděpodobně jsme. Ale ten vtíp je jinde: všechno to stojí energii a zdroje. A podle mého soudu jich nemáme dost na to, abychom dělali to, co udělat musíme, protože příroda k tomu stačit nebude. A proto je mrháním dělat to, co příroda může zařídít sama.

Zelená infrastruktura se opírá o koncept ekosystémových služeb, jež vycházejí z nového pojetí ekonomie, která na rozdíl od té klasické pracuje s metodami vyčíslení tzv. služeb přírody, byt' to někdy může působit jako konstrukt.

On to svým způsobem konstrukt je. Všechny způsoby managementu krajiny jsou lidský konstrukt. To si musíme připustit. I rozhodnutí, že něco přenecháme divočině, je svým způsobem lidský zásah. Ale já si myslím, že není řešením říci,

že budeme manažovat celou planetu. Řešením je, že budeme cíleně upravovat to, co management potřebuje.

Myslíte, že z toho může být nově odvětví ekonomiky?

Zelená infrastruktura je určitě součástí zelené ekonomiky (green economy) a oběhového hospodářství (circular economy). Dám vám jeden příklad z praxe. Jako náměstek ministra životního prostředí jsem zažil velké povodně v roce 2002. Po velké diskusi se povodní ujali „vodaři“, což představovalo klasický resortní přístup. Výsledkem bylo naplánování stovek kilometrů hrází a zdí a sem tam nějaký poldr, aby se ukázalo, že taky trochu myslíme jinak. Shodou okolností jsem se za pár let na chvíli vrátil do ČR a ve funkci ministra životního prostředí zažil dvě bleskové povodně. Ukázalo se, že v řadě situací sebestlepší hráze nestačí – a najednou zde byla nebyvale vysoká ochota vodohospodářů dramaticky rozšířit podíl „přírodních“ řešení, podobně jako k tomu již dříve přistoupilo Nizozemsko či Belgie. Došli k poznání, že místo stavění vysokých zdí je třeba se zaměřit na plošné řešení v krajině. A to je právě onen moment uvědomění si, že když tady mám nasnadě nějaké přírodní řešení, tak jej nemůžu ignorovat jenom proto, že mám zájem někde sypat štěrk nebo lit beton.

A co jiné příklady ze zahraničí?

Řada měst v Německu, Holandsku či Španělsku také vsadila na urbánní zelenou infrastrukturu. Nesporným ziskem je zvýšení komfortu pro jejich obyvatele a také ekonomický přínos. Zejména ve španělských městech či obecně na jihu Evropy je dnes nutné většinu místností klimatizovat. Ve chvíli, kdy necháme administrativní budovy porůst zelení, např. břečťanem, získáváme milionové úspory na energii. Specifikem Barcelony přitom bylo například to, že se zde docela nedávno tankery navážela pitná voda, neboť řeky byly úplně suché. Bylo to důsledkem toho, že lidé popřeli malý vodní cyklus. Odvedli vodu do moře jako do velkého vodního cyklu a pak se divili, že v řekách není voda.

A nejspíš si to dobře pamatují. V Barceloně jsem byl nedávno na konferenci, kde nás vzali k revitalizované řece Llobregat, která teče na jihu města. Součástí její revitalizace byla obnova mokřadů v celé délce jejího toku z důvodu doplňování tenčících se zásobáren podzemní vody. Mokřady jsou napájeny předčištěnou vodou z čistírny.

A tady jsme u zelené infrastruktury! Tohle klasicky můžeme dělat klidně na filtrech v nějaké krásné Podolské vodárně, probublávat to ozonem a tak dále. Ale tam to pustím do něčeho, co mi zabezpečí, že tam bude fungovat houba, která mi tu vodu bude udržovat a vracet ji do systému, když to budu potřebovat. To je přesně ono.

Zelená infrastruktura tedy zastává roli významného zdroje pro ekonomický rozvoj...

Ano, je to nevyužitá obchodní příležitost. V krajinném plánování máme také tendenci zamezit vsakování vody do

urbánní krajiny. V roce 2009 jsme podle satelitních map spočítali, jaká je plocha neprostupného povrchu v České republice. To znamená asfalt či střechy domů, zkrátka místa, kam nesmí prosáknout voda. Zjistili jsme, že meziročně toto číslo narůstalo. Objem vody, která na tyto plochy spadne, je přitom větší nebo stejný jako kompletní objem všech vodních nádrží na území ČR. Je tedy poměrně jasné, proč nás povodně tolik sužují. Řešením je naopak obrát k zelené infrastruktuře a odklon od nepermeabilních povrchů – ty mohou být zpevněné, ale s možností vsakování. Jedná se o takovou drobnost, která však přitom zachrání miliardy.

Tady se právě ukazuje onen multifunkční význam zelené infrastruktury a to, že to může fungovat. Když jedete například do Vídně, zjistíte, že pobytová louka může být zároveň jakýmsi poldrem, který vsakuje vodu a získává tím další přidanou hodnotu.

Přesně tak. Já jsem například původem z východního Slovenska a dobře znám okolí východoslovenské nížiny. Důležité je si uvědomit, že když se velkým nížinným řekám nechá prostor, vytvoří něco, co je přírodovědně extrémně hodnotné. A hlavně ten prostor kdykoliv pojme obrovské množství vody, takže když přijdou povodňové vody, dokáže je toto území nejen zadržet, ale dokonce mu to i prospěje.

doc. RNDr. Ladislav Miko, Ph.D.
(* 1961, Košice)

Vystudoval ekologii, obecnou a systematickou biologii na Univerzitě Karlově v Praze. Působil v zoologickém ústavu Slovenské akademie věd či v České inspekci životního prostředí. V letech 2002 až 2005 byl náměstkem ministra životního prostředí pro oblast ochrany přírody, kde se výrazně podílel na vytvoření ochranných oblastí v rámci evropského programu Natura 2000 a na nové koncepci národního parku Šumava. V roce 2009 byl jmenován ministrem životního prostředí. V době jeho působení ve funkci byla zpracována a vydána Zpráva o stavu české přírody a krajiny a byl dokončen obsáhlý Atlas krajiny ČR jako první souborné kartografické dílo po vzniku samostatné České republiky. Od roku 2011 je zástupcem generálního ředitele na Generálním ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele, se zodpovědností za oblast potravinového řetězce, hygieny a bezpečnosti potravin. Do jeho portfolia patří např. oblast genetických modifikací, pesticidů, označování potravin, potravinářské inspekce, veterinární a fyto-sanitární služby apod.

Rozhovor připravil Štěpán Špoula, PS Krajinářská architektura. Za zprostředkování rozhovoru s Ladislavem Mikem děkujeme Jiřímu Klokočkovi.

Anketa

JAK MŮŽE ZELENÁ
INFRASTRUKTURA OVLIVNIT
NAŠE MĚSTA A KRAJINU?PODPORA EKOSYSTÉMU
I EKONOMIKY

Zelená infrastruktura počítá s víceúčelovým využitím krajiny – přispívá nejen ke stabilitě nebo pestrosti ekosystémů, ale zároveň podporuje ekonomiku. Jako plnohodnotný prvek totiž chápe nejen chráněné, ale i nechráněné součásti krajiny včetně městských parků, říčních břehů nebo zatravněných střech a zdí. Nechce přírodu segregovat od lidské činnosti, naopak usiluje o propojení jednotlivých krajinných prvků do pestrého a stabilního funkčního celku, jehož neoddelitelnou součástí jsou lidé a jejich aktivity. Cílem je tedy propojit rekreační a další lidské aktivity s ekologickým významem přírodních ploch – ať už ve smyslu vsakování dešťové vody a prevence proti povodním, pozitivního vlivu na klima nebo zachovávání druhové pestrosti.

Ing. arch. Petr Hlaváček
ředitel Institutu plánování
a rozvoje hlavního města Prahy

NUTNÉ JE CHÁPAT VŠECHNY
SLOŽKY KRAJINY

Zeleň je nedílnou součástí našich sídel a krajiny, přímo ovlivňuje náš každodenní život. Termín „zelená infrastruktura“ zní technicky, hovoří se v něm o pohledu infrastrukturním. Nemělo by se přitom zapomínat na to, že zezeň (krajinná složka prostředí) má také strukturální povahu – kompoziční a systémovou. Otázkou tedy zůstává, co se v praxi pod termínem „zelená infrastruktura“ bude chápat. Mnozí z krajinnářských architektů, kteří v naší zemi pracují, dlouhá léta ve svých projektech používají jednotlivé principy, o kterých se v současném termínu „zelená infrastruktura“ hovoří. Vedu ateliéry na katedře za-

hradní a krajinné architektury na Fakultě agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů ČZU v Praze a zároveň se věnuji projekční praxi v oboru krajinnářská architektura. Při své práci (v praxi i se studenty) se neustále setkávám s tím, že je nutné nejprve pochopit krajinu a městskou krajinu i její jednotlivé složky – především klima, terén, vodu, půdu, rostlinu, člověka a stavbu a umět s nimi adekvátně v nové kompozici prostoru pracovat – ve prospěch spokojeného života člověka ve městě, na vesnici i v krajině. Pouhé zavedení nového termínu mnoho nezmůže. Je důležité, aby v rámci této nové strategie byla správně nastavena kritéria pro začlenění krajinnářského pohledu při zpracovávání jednotlivých typů dokumentů, které vedou k novým realizacím. Zároveň je nutné umět reálně navrhovat krajinnářská díla (pochopit a umět používat výše zmíněné komponenty krajiny).

doc. Ing. Matouš Jebavý, Ph.D.
krajinnářský architekt, Katedra zahradní
a krajinné architektury ČZU v Praze

PŘÍRODU NÁM NIC
NENAHRADÍ

Investování do tvorby, respektive zachování zelené infrastruktury je tou nejrozumnější investicí do toho, co stále neumíme a nebudeme ještě dlouho schopni nahradit – do přírody, krajiny, biologické rozmanitosti, zdravého života v maximálním možném souladu s tím, co tady bylo ještě před existencí lidské civilizace. Nemůžeme s přírodou nakládat jako s nějakou přítěží, která nám chce zkomplikovat život. S přírodou je nutné soužití – nebo chcete-li po politologicku – kohabituovat tak, abychom později nelitovali nevratných ztrát.

Botanický ústav AV ČR si tuto situaci uvědomuje nejen jako vědecká instituce, ale i jako vlastník a správce jednoho z nejceněnějších parků v ČR, Průhonického parku. Nedávné bleskové záplavy z roku 2013 nejenže dramaticky poškodily park, ale dokonce vedly k nečekané ztrátě lidského života. Víme, že hlavní příčinou jsou dramatické změny v užívání krajiny v ČR po druhé světové válce i při hranicích Prahy. V nebyvalém tempu se stále rozšiřuje příměstská zástavba, velkozemědělské hospodaření je fakticky zachováno v podobě kolektivizovaných a scelených polí. To vše jsou hlavní příčiny neschopnosti krajiny udržet v sobě vodu. Něco snad vyřešíme

technickými opatřeními, hlavní je ale dovolit přírodě znovu se oživit do takové podoby, kdy nás už nebude tolik trestat, respektive (zatím jen) varovat. To vše v úzké spolupráci a v porozumění se všemi dotčenými partnery, kteří mají na užívání krajiny a přírody největší vliv.

Pokud nezajistíme, že se udrží alespoň určitá forma zelené infrastruktury zejména v intenzivně využívané krajině, která zaručí přírodní komunikaci fauny i flóry bez dramatických ztrát, budou na tom nakonec bity naše děti, eventuálně jejich děti. Z minulosti máme zkušenost s „vyvlastněním“ všeho v zemi. I v době dávno po sametové revoluci máme však nadále pocit, že nám soukromý majetek patří bez omezení, a je-li nějaké omezení, je to omezování osobních práv a svobod... Avšak není tomu tak – zemi nám propůjčili naši předci, abychom ji dále poskytli svým následovníkům. A osobně se nechci stydět za to, v jakém stavu jim naši krajinu předám.

Mgr. Martin Petrtyl
hlavní projektový manažer a fundraiser,
Botanický ústav AV ČR

ZELEŇ A JEJÍ POZITIVNÍ VLIV NA OBYVATELE

Tak jako je dnes skloňována „zelená infrastruktura“, byl před dvaceti lety podobně frekventovaný také pojem „trvale udržitelný rozvoj“ (sustainability). Pojem zelená infrastruktura je novým pojmenováním známé skutečnosti pozitivního a multifunkčního vlivu vegetace („zeleně“) na obyvatele především urbanizovaného prostředí. Doposud je tato složka řešena generely zeleně, jakkoliv je jejich zakotvení a využitelnost v rámci územního plánování rozporná. Stane-li se pojem zelená infrastruktura silnějším podnětem pro ochranu a integraci zeleně, nakládání s dešťovou vodou, využití vegetace na konstrukcích, posílení vnímání hodnoty zeleně v rámci urbanizovaných celků atd., bude to jistě dobrá cesta.

Ing. Maxím Turba
krajinařský architekt

T E O R I E

MÁME VIZI OCHRANY PŘÍRODY?

David Storch

Žijeme v době, kdy je ochrana přírody standardní agendou státní správy. Zároveň se rozmáhá pocit, že se vyprazdňuje, chybí jí vize a mnohde se dělá jen proto, aby se vyhovělo předpisům. Obě věci spolu souvisejí – v okamžiku, kdy nějaká činnost přestává být věcí nadšených amatérů hnaných vnitřním motorem a stává se úřadem, je jisté vyprázdnění očekávatelné. To ale neznamená, že není nebezpečné. Cíle se totiž postupně mění za prostředky – přírodu chráníme proto, že nám to ukládá zákon či vyhláška, namísto toho, aby vyhlášky a zákony sloužily ochraně přírody. Opravdový smysl celé činnosti se tak vytrácí. Ozývají se pak hlasy, že ochrana přírody je zbytečná a neúčinná a že vlastně není jasné, proč ji vůbec máme. Sami ochranáři pociťují, že tu chybí jasná vize toho, oč mají usilovat, jaké jsou vlastně cíle ochrany přírody a jak těchto cílů dosahovat.

Domnívám se, že situace ve skutečnosti není tak zlá. Jasně formulovaná vize možná chybí, to ale neznamená, že za vším ochranářským snažením není docela silná implicitní idea, o co vlastně jde. Zkusme tuto ideu vystihnout a přesněji tak reformulovat, co jsou – nebo by měly být – obecné cíle ochrany přírody a jak jich lze dosahovat.

Co chtějí?

V první řadě je užitečné si uvědomit, že ochrana přírody je dosti specifická podoblast ochrany životního prostředí. Ochranu životního prostředí můžeme rozdělit do tří sfér, které se liší tím, jak přímo se týkají lidí. Nejvíce bezprostřední je ochrana životního prostředí člověka, kde jde přímo o jeho zdraví, nebo dokonce život. Sotvakdo bude něco namítat proti tomu, že člověka je chránit třeba před jedy, kterými své prostředí zamožuje – a se zdůvodněním, proč je tato oblast lidské činnosti důležitá, tedy není problém. Jen o něco méně triviální je ochrana přírodních zdrojů – zde jde lapidárně řečeno o budoucnost, tedy o to, aby příští generace nepoznaly nouzi. Na první pohled by se zdálo, že klasická ochrana přírody by sem mohla spadat, poněvadž příroda poskytuje člověku nejrůznější tzv. ekosystémové služby. Jenže to by znamenalo přírodu redukovat na ekosystémy coby zdroje pro člověka. Ochrana přírody v pravém smyslu je ještě něco jiného: stará se o tu část světa, která člověku bezprostředně neslouží, která je ne-lidská, ale kterou přesto potřebujeme z nějakých subtilnějších (řekněme kulturních a psychologických) důvodů. Motivace k její ochraně ale tak nemůže být čistě utilitární – a proto taky není zcela nabíledni.

Ochrana přírody byla od začátku motivována pocitem, že svět je nějak v nepořádku, že mizí přirozený svět, který jsme znali z dětství, z vyprávění nebo třeba z literatury. Dochází k ochuzování světa. Zastřešujícím obecným cílem ochrany přírody by tedy mělo být udržení přírodní rozmanitosti Země. Předpokládá to ovšem, že tuto rozmanitost považujeme za něco důležitého. Zde nemá smysl do hloubky rozebírat, proč si ceníme rozmanitosti (to by bylo na jiný text), stačí, když víme, že pro většinu lidí to jakási hodnota je. Rozmanitost (diverzita)

ovšem není úplně jednoduchý a jednoznačný koncept, a navíc je zřejmé, že jde o něco dynamického, stále se proměňujícího (a ty proměny samy jsou rozmanité), takže princip „zachování diverzity života“ je příliš obecný na to, aby stačil pro legitimizaci nějakých konkrétních kroků.

Naštěstí to moc nevádí. O přírodě toho víme dost na to, abychom mohli složitou problematiku ochrany rozmanitosti bez většího rizika zjednodušit na dvě základní věci. Za prvé, mohli bychom se shodnout na tom, že jedním z cílů ochrany přírody je prostě zabránit vymírání druhů. Druhová diverzita je totiž základem většiny dalších aspektů biologické rozmanitosti a vymření druhu představuje nevratnou ztrátu vedoucí k poklesu rozmanitosti, který se jen těžko napravuje. Je vždy třeba si ujasnit, na které prostorové škále chceme vymírání zabránit (viz box „Vymírání a prostorové měřítka“ na straně 42), ale tak jako tak bude platit, že chceme, aby se moc nevymíralo. A rozhodneme-li se chránit druhy a jejich populace před vymřením, budeme muset zároveň chránit celá společenstva a ekosystémy. Druhý a související cíl ochrany přírody je harmonizovat vztah člověka a přírody. Člověk přírodu ničí, respektive mění původní typy prostředí na antropogenní biotopy a smyslem ochrany přírody by mělo být, aby tyto změny nebyly příliš drastické. Cílem je najít způsoby, jak zajistit koexistenci lidí a ne-lidského světa v krajně přijatelné pro maximum živých bytostí.

Co dělat?

Těmto dvěma cílům by pak měly odpovídat prostředky, jak jich dosahovat. Těch je spousta a pojednávají o nich celé disciplíny (třeba ochranářská biologie), nicméně i tady se budou hodit nějaká obecnější vodítka. Chceme-li zabránit vymírání, jeden z nejuniverzálnějších principů představuje maxima „pomáhej slabšímu“. Vzácné nebo ubývající druhy zkrátka zaslouhují podporu, poněvadž právě těm hrozí eventuální vymření. Ochrana přírody v tomto ohledu není a nemůže být neutrální, tedy nemůže nechat přírodu, „at si dělá, co chce“. Je dobré si uvědomit, že v tomto smyslu není ochrana přírody vlastně nic „přirozeného“, jde o lidskou (kulturní) činnost závislou na našich rozhodnutích ohledně toho, co budeme podporovat a co ne. A podpora těch, kteří jsou na tom právě špatně, je rozumná volba.

Co se týče oné harmonizace vztahu člověka a přírody, spíše než jednoduchá vodítka zde hraje důležitou roli cit pro uměřenost. Nelze se vymanit z toho, že svět se mění a bude se měnit, a je dobré si uvědomit, co jsou nezvratitelné trendy současných změn a co jsou možná jen krátkodobé vzruchy a propady (viz box „Co se děje v přírodě“ na straně 42). Krajina našich babiček každopádně mizí a nastupuje mimo jiné nová divočina. Nezbyvá tedy než nacházet rovnováhu mezi zachováním kousků starého světa, ponecháním prostoru přírodním procesům a vytvářením prostředí pro naše potřeby. Tedy rovnováhu mezi „starou krajinou“, „novou divočinou“ a „zahradou“. Prostředků k tomu je celá řada a jde to dělat různými

způsoby. Není tedy nic zvláštního na tom, že o ochraně přírody se vedou spory a neexistuje žádná objektivní pravda, co je pro přírodu nejlepší.

To platí obecně. Víze ochrany přírody nám pomůže se orientovat: je dobré vědět, že se snažíme bránit vymírání a harmonizovat vztah člověka a přírody, a je dobré znát rámcové prostředky, jak toho dosahovat. Konkrétní postupy jsou ale záležitostí erudovaného rozhodnutí, a to je individuální intelektuální výkon. Všechny metodické pokyny nám mohou pomoci, ale tíhy odpovědného a informovaného rozhodnutí nás nezabaví.

Vymírání a prostorové měřítko

Chceme-li bránit vymírání druhů a populací, jedno z nejdůležitějších rozhodnutí se týká prostorového měřítka. Celkem není pochyb o tom, že je nutné maximálně zamezovat vymírání globálního, tedy mizení celých druhů z povrchu Země. To ale není pro naši ochranu přírody moc relevantní, poněvadž naprostá většina našich druhů žije i jinde než na našem území a péče o naše populace může být z tohoto hlediska marginální (zvláště jde-li o druhy, které jsou u nás vzácné proto, že zde mají okraj svého areálu rozšíření). U nás půjde tedy spíše o ochranu lokálních populací. Jenže je třeba se vypořádat s faktem, že malé lokální populace občas vymírají tak jako tak a patří to k běžné a přirozené dynamice metaspolečenstev, respektive metapopulací – triviální příklad je výměna druhů na lokalitě během ekologické sukcese. Jakkoli tedy někdy stojí za to zachraňovat lokální populace vzácných druhů, jindy je to zbytečné a kontraproduktivní. I tady ale můžeme nalézt relativně rozumné vodítko: území České republiky má rozlohu tak akorát velkou, aby nám mohlo začít vadit vymírání na úrovni celého našeho území. Jinými slovy, když hrozí, že nějaký druh vymizí z ČR, stojí za to snažit se s tím něco dělat, zatímco když hrozí, že vymizí pouze z území o velikosti dejme tomu okresu, není to tak horké (samozřejmě pokud to není poslední okres, kde ten druh žije, což už by právě nebylo jen lokální vymření). Jistě jde o vodítko pouze přibližné (mělo by záležet například na míře ohrožení druhu v rámci celé Evropy), to ale platí o všech obecných pravidlech.

Co se děje v přírodě

V přírodě se toho dnes děje víc, než bychom chtěli, ale jen něco má povahu dlouhodobých trendů. Je dobré je rozlišovat, protože podle toho se můžeme rozhodnout, čemu lze zabránit a co je naopak téměř beznadějně. Není to ani zdaleka triviální. Například globální oteplování teď vypadá nezvratně, ale ve skutečnosti se prostřednictvím různých zpětných vazeb ve složitém globálním ekosystému může rychle zvrátit ve svůj opak. Následující trendy ovšem vypadají velmi setrvale, jakkoli některé jsou globální a zatím se u nás moc neprojeví, zatímco jiné jsou u nás důležitější než jinde ve světě.

→ **Růst lidské populace.** Jde o trend, který v Evropě přímo nepozorujeme, ale jeho následky – nadměrná exploatace zdrojů apod. – vlivem globální propojenosti časem určitě ponese. Globální růst populace nemůže samozřejmě pokračovat do nekonečna, nicméně nějakých sto let ještě populace určitě poroste, byť čím dál pomaleji, a těžko si představit, že by to neovlivnilo prakticky celou zeměkouli včetně míst, která dnes populačně stagnují.

→ **Zvětšování zrna krajinné mozaiky.** Jde o trend pozorovatelný už od pravěku a souvisí především s čím dál účinnější a intenzivnější dopravou. V situaci s nízkou intenzitou dopravy je nutné všechny typy hospodářské činnosti koncentrovat v jedné malé oblasti, takže krajina se skládá z malých zrn blízko u sebe (například každý katastr obce dřív obsahoval všechny typy užití pozemků, jako jsou pole, les, louka, pastvina). V době s intenzivní dálkovou dopravou se mohou specializovat celé regiony, takže tam, kde je výhodný jeden typ obhospodařování, tento typ zcela převládne a zrnitost krajiny se zvětšuje.

→ **Homogenizace přírody.** Souvisí s předchozím, ale bezprostřední příčinou je vlna šíření druhů vlivem člověka z kontinentu na kontinent. Biologické invaze jsou nejnapadnějším rysem současné biosféry; jsou mnohem významnější a lépe doložené než vymírání druhů. Lokálně diverzitu (přínejmenším dočasně) zvyšují, díky čemuž pozorované trendy změn biologické rozmanitosti nejsou jednoznačné (na většině měřítek tedy nepozorujeme systematický pokles biologické rozmanitosti).

→ **Eutrofizace a zarůstání krajiny.** V biosféře je nyní díky průmyslové výrobě (hlavně hnojiv) mnohem víc dusíku a fosforu, než bylo kdykoli v minulosti. Tyto normálně limitující prvky tedy limitující být přestávají, na což reaguje vegetace (zvláště rychle rostoucí druhy) i vodní autotrofové. U nás se tak totálně mění struktura společenstev sladkých stojatých vod, v nichž přežije jen pár druhů (rybáři tento trend posilují, poněvadž tak rostou výnosy kaprů); eutrofizace postihuje i moře a velké oblasti souše. Krajina ale zarůstá i z jiného důvodu, a to proto, že polevil tlak extenzivně hospodařící lidské populace. Vzniká tak „nová divočina“ v místech, která se nevyplatí intenzivně obhospodařovat, a mizí druhy bezlesí.

→ **Urbanizace a ubývání lidí z volné krajiny.** Na zemědělství a vůbec jakékoli obhospodařování krajiny stačí zlomek lidské populace, lidé tak z krajiny mizí a stěhují se do měst. Města sama o sobě nemusí být z hlediska biologické rozmanitosti úplně špatná (v městském prostředí žije mnohem víc organismů než v intenzivně obhospodařovaných polích a plantážích), ale jejich metabolismus (spotřeba zdrojů, odpady) má zásadní vliv na jejich okolí. Ubývání lidí z volné krajiny má kromě bezprostředních následků a souvislostí zmíněných výše (zvětšování krajinného zrna, zarůstání krajiny) vliv na lidskou percepci přírody – mizí vazba lidí k přírodě a ponětí o přírodních zdrojích. To může mít z hlediska ochrany přírody fatálnější efekt než samotná urbanizace.

Těmto trendům nelze globálně čelit. To ale neznamená, že se jim nedá bránit lokálně – žádný trend není úplně homogenní, všude mohou vznikat útočiště (refugia) fungující v trochu jiném režimu než zbytek. A když trend pomine nebo se jinak změní situace, tato refugia mohou sloužit jako zdroje pozitivních inovací.

prof. David Storch, Ph.D.

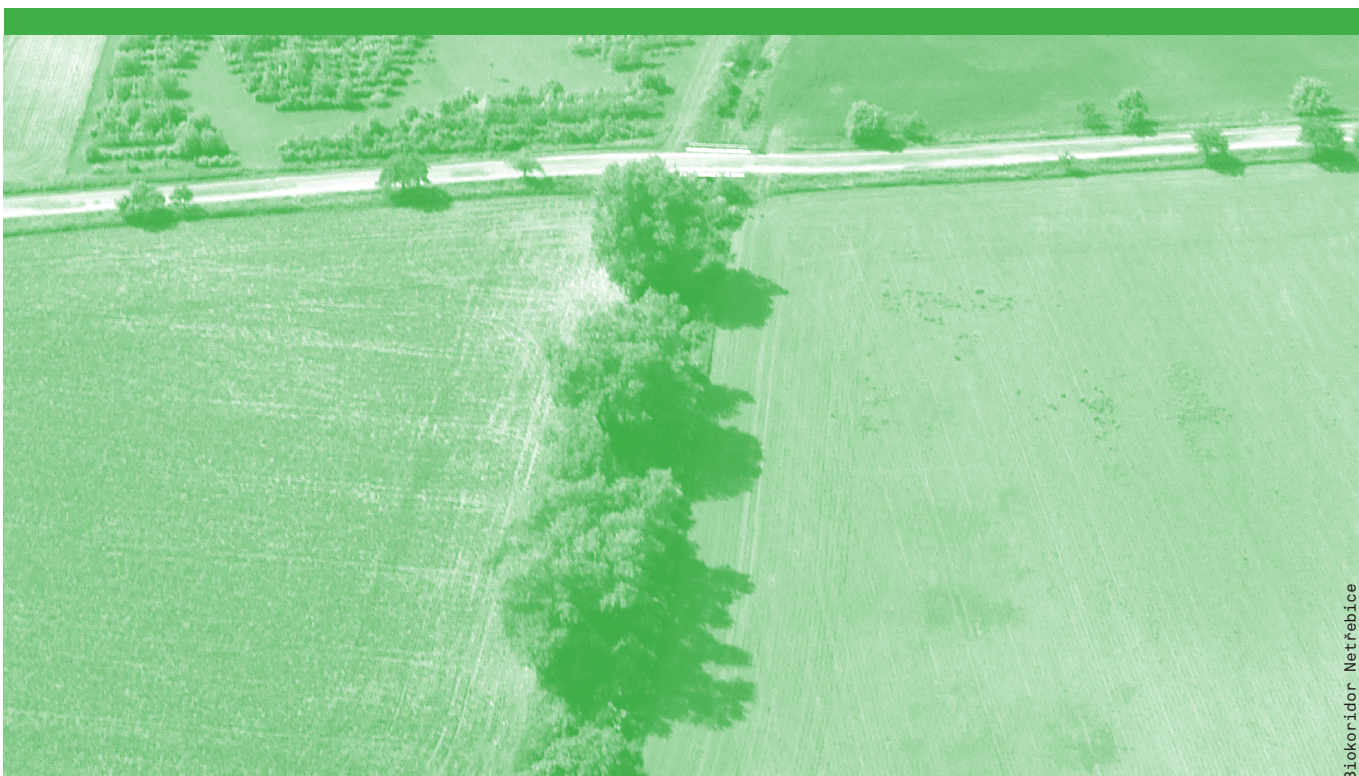
Centrum pro teoretická studia – Společné pracoviště
Univerzity Karlovy v Praze a Akademie věd České republiky

Text vznikl na základě diskuse na druhém setkání Fóra ochrany přírody, spíše než konsenzuální názor diskutujících však představuje názor autora, inspirovaný různými zdroji. Článek byl publikován v on-line časopisu Fórum ochrany přírody (<http://www.casopis.forumochranyprirody.cz/>).

ÚSES A ZELENÁ INFRASTRUKTURA

Antonín Buček

Lokální biokoridor - Skřípov

Inspirací pro vznik koncepce územních systémů ekologické stability krajiny (ÚSES) byly různé odvětvové plány technické infrastruktury. V územních plánech, jejichž základním posláním je optimalizovat využití území z hlediska mnohostranných potřeb společnosti, nebyl žádný nástroj, jak prvky technické infrastruktury uvést do souladu se „zájmy přírody“. Přitom je zřejmé, že v naší kulturní krajině trvale zajistit prostor pro vývoj přírody není možné pouze pasivní konzervační ochranou přírody, jejímž výsledkem je nespojitá síť izolovaných chráněných území. Tvorba ÚSES směřuje k zajištění alespoň minimálního prostoru pro přírodu v kulturní krajině, a to i v krajině intenzivně využívané, kde je třeba přírodní prvky postupně doplňovat.

Poslání

ÚSES tvoří soustava skladebných součástí, účelně rozmístěných v krajině na základě prostorových a funkčních kritérií. Biocentra umožňují trvalou existenci přirozených společenstev, biokoridory umožňují migrace a kontakty, interakční prvky zprostředkovávají příznivé působení biocenter a biokoridorů. Cílem tvorby ÚSES je zachování přirozeného genofondu krajiny, příznivé působení na okolní, méně stabilní ekosystémy, podpora možnosti polyfunkčního využití krajiny a zachování významných krajinných fenoménů. Prvním krokem tvorby ÚSES je vymezení prostoru pro zajištění těchto cílů v územně plánovací dokumentaci a v dalších dokumentech, regulujících využití krajiny (např. projekty úprav zemědělských pozemků, díla hospodářské úpravy lesů).

Vymezování

Tým, který vedl architekt Jiří Löw, vytvořil pro projektování ÚSES metodický postup, založený na uplatnění pěti základních kritérií:

- rozmanitost potenciálních přírodních ekosystémů,
- prostorové vztahy ekosystémů v krajině,
- aktuální stav krajiny,

- prostorové parametry biocenter a biokoridorů,
- společenské limity a záměry.

Podkladem pro první tři kritéria jsou výsledky biogeografické diferenciací krajiny v geobiocenologickém pojetí. Vytváření podmínek pro zachování rozmanitosti přírody je při projektování ÚSES zajištěno tím, že v každém biogeografickém regionu je umístěno nejméně jedno nadregionální biocentrum, v každém segmentu typu biochory regionální biocentrum, v síti lokálních biocenter by měly být zastoupeny všechny hlavní skupiny typů geobiocénů (rámců podobných trvalých ekologických podmínek a jim odpovídajících přirozených společenstev) v určité biochoře (vyšší typologické jednotce členění území bioregionů). Biocentra všech hierarchických úrovní je třeba propojit biokoridory.

Jen ty skladebné součásti ÚSES, které vyhovují alespoň minimálním prostorovým parametrům, mohou plnit své poslání. Prostorové parametry biocenter a biokoridorů vznikly na základě expertního posouzení týmem specialistů, využívajících dostupných informací o prostorových nárocích různých druhů organismů, populací a společenstev. Výsledků jednoznačně zaměřených výzkumů, které by přinesly exaktní poznatky, je dosud u nás i v zahraničí dosti málo, některé ovšem až překvapivě potvrzují správnost navržených parametrů. Prostorové parametry ani v budoucnu nebude nutné radikálně měnit, může docházet k jejich zpřesňování tak, jak bude postupně narůstat fond disponibilních poznatků o fungování biocenter a biokoridorů. K šablonovitosti může při navrhování ÚSES docházet při mechanickém uplatňování prostorových parametrů skladebných prvků. Navrhování biocenter a biokoridorů vyžaduje tvořivou invenci projektanta, s přihlédnutím ke specifickému charakteru různých krajinných typů.

Pro ekologickou stabilizaci krajiny mají největší význam místní územní systémy, neboť tvoří v krajině nejhustší síť a zahrnují i skladebné prvky vyšších hierarchických úrovní. Lokální biocentra, biokoridory a interakční prvky v místních územních systémech mají obvykle více funkcí. Lokálním biocentrem může být i hospodářsky využívaný les s přirozenou dře-

vinnou skladbou a lokální biokoridory mohou být zakládány tak, aby současně fungovaly jako protierozní ochranné pásy. Jiné funkční využití součástí místního ÚSES ovšem nesmí být v rozporu s jejich hlavním posláním.

Legislativa

Koncem minulého století se tvorba ucelených územních systémů ekologické stability krajiny zdála vzdálenou vizí. Základní obrat znamenalo přijetí zákona č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který definuje ÚSES jako vzájemně propojený soubor přirozených i pozmeněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Vymezení a hodnocení územních systémů patří podle tohoto zákona mezi základní povinnosti při obecné ochraně přírody a provádí ho orgány územního plánování a ochrany přírody ve spolupráci s orgány vodohospodářskými, ochrany zemědělského půdního fondu a státní správy lesního hospodářství. Ochrana systému ekologické stability je povinností všech vlastníků a nájemců pozemků, tvořících jeho základ, jeho vytváření je veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát.

Tvorba

Od výsadby prvních biokoridorů uplynulo více než dvacet let, ale přehledné údaje o nově založených skladebných prvcích ÚSES v ČR stále bohužel chybí. Určitou představu o rozsahu tvorby ÚSES poskytl průzkum provedený na území Jihomoravského kraje. V letech 1997–2007 zde bylo nově založeno 62 lokálních biocenter s celkovou výměrou 256,7 ha, 38 biokoridorů s délkou 39,1 km a 29 interakčních prvků.

Výjimečným příkladem úspěšné realizace všech skladebných prvků ÚSES v katastru obce je regionální ÚSES v k. ú. Čehovice v okrese Prostějov. Díky dlouhodobé spolupráci okresního pozemkového úřadu, starosty obce, projektanta Františka Hanouska a realizátora se na ploše 23 ha podařilo vybudovat regionální biocentrum a navazující regionální biokoridor. V roce 2010 získal Pozemkový úřad Prostějov za

projekt Regionální územní systém ekologické stability v katastrálním území Čehovice Cenu české krajiny a byl nominován na Cenu Rady Evropy za krajinu. V intenzivně využívané polní krajině Hané vznikla funkční přírodní infrastruktura, jejíž fungování potvrzuje například to, že do nového regionálního biocentra doputoval i bobr evropský.

Významný krok k tvorbě přírodní infrastruktury učinilo statutární město Brno tím, že v roce 2010 zřídilo Správu ÚSES. V územně plánovacích dokumentech je vyhrazen prostor pro vytvoření uceleného ÚSES na území města. Nedařilo se ovšem vytvářet nové skladebné prvky. Správa ÚSES vznikla v rámci samosprávné působnosti města Brna jako součást magistrátu a jejím hlavním posláním je zajišťování tvorby nových biocenter a biokoridorů a péče o jejich příznivý vývoj. Díky vzniku Správy ÚSES byly do konce roku 2014 realizovány nové skladebné prvky na ploše 25 ha. Vznikem Správy ÚSES učinilo Brno významný krok na dlouhodobé cestě k harmonizaci využití krajiny, k zajištění dostatku přírodních prvků v životním prostředí svých občanů.

Nelze očekávat, že všechny návrhy nových biocenter, biokoridorů a interakčních prvků budou bezprostředně realizovány. Tvorba optimálně vyvážené ekologické sítě, zahrnující stávající i nově zakládané části od lokálních biocenter až po evropsky významné biokoridory, je dlouhodobé poslání a bude nesporně trvat několik desetiletí. Další osud ÚSES bude závislý na tom, podaří-li se zajistit cílevědomou správu, ochranu a adekvátní prostředky na tvorbu nových biocenter a biokoridorů a také na dlouhodobou soustavnou péči. Skladebné prvky ÚSES tvoří významnou součást přírodní (zelené) infrastruktury kulturní krajiny a měla by jim být věnována nejméně stejná pozornost jako prvkům infrastruktury technické.

doc. Ing. Antonín Buček, CSc.

Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie,
Mendelova univerzita v Brně

DECENTRÁLNÍ SYSTÉM ODVODNĚNÍ

Jiří Vítek

Udržitelný rozvoj měst... Adaptace na klimatické změny... Zelená infrastruktura... co je společné všem těmto pojmům, k čemu mají tyto pojmy zásadní vztah, na čem jsou závislé?

Aby byl rozvoj měst z hlediska vlivu na životní prostředí, na bezpečnost a kvalitu života jeho obyvatel udržitelný, abychom byli schopni se v rychle rostoucích městech adaptovat na změny klimatu, abychom mohli zkvalitnit městské prostředí tak, aby bylo pro své obyvatele zdravé, musíme změnit náš vztah k vodě, zejména k vodě srážkové.

Česká republika se musí se srážkovou vodou naučit hospodařit tak, jak se tomu v posledních zhruba třiceti letech učí hospodářsky vyspělé země na celém světě. Na počátku byla důvodem nového přístupu ke srážkové vodě ochrana urbanizovaných území před záplavami. V důsledku enormního nárůstu zpevněných ploch ve městech a klimatických změn se stále častěji prokazovalo, že stávající odvodňovací systémy si s těmito novými podmínkami neumí poradit. A co víc, společnosti zejména ve velkých městských aglomeracích pochopily, že tradičními metodami (neustálým zvětšováním profilů stok a koryt řek) nelze situaci dlouhodobě řešit. O neperspektivnosti tohoto konvenčního přístupu rozhodla jeho finanční náročnost, nedostatek místa ve stávající zástavbě pro stále větší vodohospodářskou infrastrukturu a sama podstata toho systému. Přívalové deště jsou soustředěny do společného odtoku a nejkratší cestou jsou odváděny z míst, kde dopadly na zem, do nižších povodí, čímž se problém nevyřeší, ale zvětší a přeneseme jinde, kde nevznikl, a kde je ho nutné vyřešit na úkor jiných a za jejich prostředky.

Proto ve světě vznikl nový přístup, kterému se u nás říká hospodaření s dešťovou vodou (HDV). Podstatou toho přístupu je zabránit okamžitému soustředěnému odtoku přívalových dešťů vybavením každého stavebního pozemku a odvodňované plochy obecně objekty tzv. decentralního systému odvodnění (DSO). Objekty DSO způsobí, že srážka z pozemku neodtéká se stejnou intenzitou, s jakou na něj spadla, čímž se eliminuje negativní vliv na území v místě vzniku a za prostředky majitele pozemku či stavby, ze které voda odtéká.

Potud je řešeno hledisko ochrany zdraví a majetku obyvatel měst a obcí před záplavami. Přínos HDV je však pro města a jejich obyvatele mnohem širší a významnější. Není to pouze ochrana před záplavami, ale ambicí tohoto přístupu je snaha naplnit všechny aspekty původní podoby koloběhu vody v přírodě. Základním principem HDV a požadavkem na funkci decentralních systémů odvodnění je, aby se srážka po dopadu na urbanizované území vypařovala, vsakovala a odtékala tak, jako by tomu bylo, kdyby dopadla na člověkem nezměněnou krajinu. Srážková voda je dar, dědictví, nebo v tržní společnosti komodita, ke které je potřeba přistupovat s respektem a plnou odpovědností.

Popsáním všech vodohospodářských technických hledisek a vlastností decentralních systémů odvodnění a jejich jednotlivých objektů se zabývá odvětvová technická norma vodního hospodářství TNV 75 9011 Hospodaření se srážkovými vodami.

Kde v praxi nejčastěji narážíme?

Bohužel právní předpisy povinnost aplikovat zásady HDV vymezují ve stavebním a vodním zákoně a zákoně o vodovodech a kanalizacích a jejich prováděcích předpisech pouze rámcově, nedůsledně až chaoticky, nekoordinovaně až protichůdně, ale ze všeho nejvíc nesystémově, bez motivujících nástrojů. A proto je problematika HDV vnímána veřejnou správou a odbornou veřejností jako problém, se kterým si nikdo neví rady. A ti, kdo si myslí, že mají vše pod kontrolou, jsou většinou právě ti, kteří vědí nejméně.

Zákony jsou tak dobré, jak je snadné je dodržovat/vymáhat. A u nás v tomto ohledu vládne značný chaos, kterého využívají vykutálení nemravní stavebníci.

Když k tomu přidáme neochotu populistických politiků řešit tento velice závažný problém neúčinnějšími prostředky – zavedením poplatku za odvádění srážkové vody z obytných domů a ze všech komunikací – nelze v dohledné době očekávat zlepšení situace v našem stavebnictví, abychom se mohli těšit na bezpečnější, zdravější a příjemnější život v našich městech.

Lze si také udělat představu o tom, jaká v našich městech převládá nepřipravenost všech aktérů stavebního procesu připravovat, navrhovat, povolovat a realizovat kvalitní, provozně spolehlivé stavby respektující principy HDV. Příčinou tohoto nezájmu je absence motivace, chybí projev politické vůle změnit přístup ke srážkové vodě a zavést systémová opatření na úrovni státu, ale i komunálních politiků a profesních komor.

Celou svízelnost zhoršuje fakt, že systémy hospodařící se srážkovou vodou nemůže vodohospodářský specialista navrhnout sám, bez aktivní spolupráce architektů, urbanistů, stavebních a dopravních inženýrů, zahradních architektů a těch, kteří řeší terénní úpravy. To nelze. Tím spíše, že je k tomu nenutí kvalifikovaný přístup státní správy, která úroveň toho, co se smí, zásadně ovlivňuje. A nejedná se mnohdy o nedbalost úředníka vyplývající z jeho neznalosti. Naopak, často se stává, že přehnané požadavky stavebního nebo vodoprávního úřadu, nepřiměřené vyžadování „superochrany“ území, působí kontraproduktivně a zdevaluje smysl a význam HDV.

Nicméně státní správa nemůže za to, že jednotliví specialisté ve svých profesích nejsou schopni zkoordinovat své návrhy tak, aby nové stavby byly odvodněny v souladu se zásadami HDV, aby již počáteční situační i výškové rozmístování budov a komunikací umožnilo jejich naplnění, aby byl včas, kvalitně a v potřebném rozsahu proveden hydrogeologický průzkum, aby bylo již při parcelaci pozemků počítáno s tím, že objekty DSO jsou součástí každé stavby a mají jisté prostorové a lokální nároky, aby pro toho, kdo se stane majitelem a provozovatelem těchto staveb, bylo jednoduché objekty převzít a provozovat, aby stavební inženýři nepoužívali materiály, ze kterých se vyluhují těžké kovy nebo jedovaté chemikálie, které kontaminují průlehy, resp. podloží, aby řešitelé komunikací považovali za samozřejmé, že např. nová ulice bez zeleného pásu pro objekty DSO (průlehy a retenční příkopy) je a priori nevhodné řešení... Je toho velice mnoho, co je nutné do našeho stavebnictví zavést, aby voda i v naší zemi získala prioritu a důstojné postavení tak, jak tomu je v kulturních zemích Evropy či světa.

Zřejmě by se řada lidí divila, jaká důmyslná a krásná sídliště vznikají např. v Číně. Jsou státy, kde se ochrana vody stala jednoznačně zdůrazňovaným státním zájmem a odpovídají tomu strategické plány těchto zemí. Je stále více zemí, kde se musí pracně zdůvodňovat to, že střecha nemá vegetační pokryv.

Ze všech těchto zemí lze čerpat různé zkušenosti, jedno ale mají společné. Za vodohospodářskou politiku země je zodpovědný stát, za bezpečnost a prosperitu měst se zodpovídají

jejich komunální političtí představitelé. Prohlídkou měst nebo jejich webových stránek se lze snadno o jiném přístupu k vodě zcela zřetelně přesvědčit. Zkrátka je načase přivést náš stát a naše samosprávné orgány měst k zodpovědnosti. V USA se společnost aktivního přístupu státu dočkala až poté, co jej několik ekologických sdružení zažalovalo za nezodpovědný a nekonceptní přístup k vodě. Aktivisté vyhráli a vláda USA musela změnit přístup.

Na omezeném prostoru tohoto článku je velice těžké obsáhnout všechny souvislosti HDV. Co bych ale na závěr uvedl, kromě opětovného upozornění na nutnou koordinaci se všemi obory ve stavebnictví a s městskou zelení, jako nejdůležitější: bez oddělení poplatků za splaškovou a srážkovou vodu se nepohneme z místa. Za současné situace nelze, kromě apelu na

dlouhodobou prospěšnost a bezpečí staveb a jejich obyvatel, vyjádřit ekonomickou návratnost těchto zařízení. I když vím, že i v zahraničí je zatím návratnost investice dlouhodobá, budoucí majitelé by si alespoň mohli kontrolovat přítomnost objektů DSO a volbu vhodných povrchů jednotlivých staveb již při koupi domu, protože budou vědět z principu, že to jsou nástroje k provozním úsporám.

Ing. Jiří Vítek
JV PROJEKT, s. r. o., vodní hospodářství
a krajinářské inženýrství

KOMPLEXNÝ PRÍSTUP K RIEKE – OBNOVA VODY V KRAJINE

Michal Kravčík

V čase expanzie hospodárskeho rozvoja sa sídla i priemyselné objekty dostávajú bližšie k vodným tokom. Preto sa začalo s úpravami a reguláciou riek. Úpravami vodných tokov sa zvyčajne skracovala ich celková dĺžka (mnohé prirodzené meandre sa zaslepili), spevňovali sa brehy a dna vodných tokov a zvyšovali sa postranné hrádze. Vysušili sa aj mnohé močiare a mokrade, ktoré boli prepojené s riečnymi ekosystémami. Mnohé nivy, ktoré predtým slúžili na meandrovanie vodného toku alebo rozlievanie vody mimo korýt vodných tokov pri zvýšenej zrážkovej činnosti, sa zastavali.

Často sa stretávame s neporozumením problematiky ochrany územia pred povodňami, keď sa v záujme lepšej ochrany svojho vlastného územia zvýšia brehy, resp. koruny ochranných hrádzí, alebo sa prehĺbi či zväčší priečny profil vodného toku na lepšie odvedenie povodňovej vlny na území danej obce. Takáto úprava bez posúdenia kontextu celého povodia a územia len zvýši povodňové riziká v obciach a mestách, ktoré sa nachádzajú nižšie na prúde vodného toku. Hlavným negatívnym účinkom uvedených úprav vodných tokov je urýchlenie odtoku vody z územia a zníženie schopnosti krajiny zadržiavať vodu. Civilizačné úpravy prispeli k postupnému úbytku vody vo vodnom cykle územia.

Kanalizovanie urbanizovaného prostredia

Naše moderné mestá a čoraz viac i dediny majú na rozdiel od miest starých Sumerov kanalizáciu. Ba na rozdiel od miest v údolí Indu, ostatných miest staroveku, stredoveku a vo väčšej časti i novoveku sú naše mestá a dediny čoraz častejšie vydláždené a ich povrchy sú spevňované nepriepustnými materiálmi.¹

Pri budovaní miest a transformácii vidieckeho prostredia na mestské sa masovo začal uplatňovať betón a asfalt. Nedostatok priestoru a potreba pohodlia zaradili dažď v meste do polohy záťaže. Dažďová voda sa začala vnímať skôr ako odpadová voda, ktorú je potrebné čo najrýchlejšie odvieť verejnou kanalizáciou. Vo väčšine prípadov spolu so splaškovými vodami.

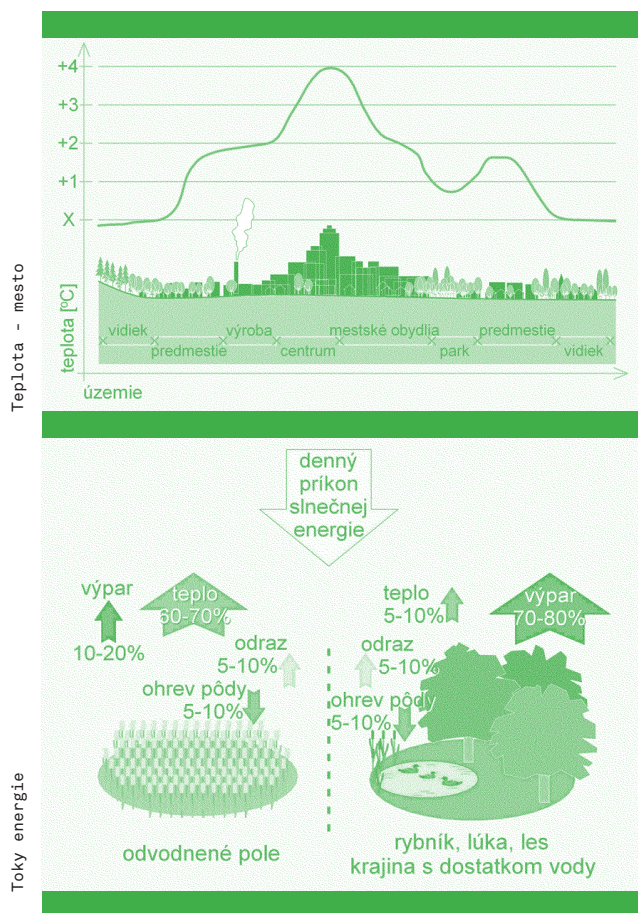
Takmer všetka dažďová voda sa teda odvádza z vydláždených a zo zastrešených plôch v mestách Európy dažďovou kanalizáciou do riek a do mora. Podľa odhadov je z európskeho kontinentu každoročne skanalizovaných viac ako 20 miliárd m³ dažďových vôd. Za posledných 50 rokov bolo z Európy skanalizovaných vyše 1000 miliárd m³ dažďovej vody, ktorá v minulosti nasycovala pôdu i vegetáciu, doplňovala zásoby podzemných vôd, posilňovala výdatnosť prameňov, vyrovnávala prietoky v potokoch a riekach a svojím výparom ozdravovala klímu. Rýchly odtok dažďovej vody z vydláždených a skanalizovaných mestských prostredí prispieva k vyšším povodňovým vlnám, ktoré ohrozujú sídla smerom po prúde. Tým, že dlhodo odvodňujeme prostredie, v ktorom žijeme, spôsobujeme tiež pokles zásob podzemných vôd pod vydláždeným a zastrešeným zemským povrchom, spôsobujeme rast teploty v mestských štruktúrach, pokles atmosférickej vlhkosti, nástup civilizačných ochorení typických pre mestské úrbanne prostredie a zhoršenie kvality životného prostredia.

K znásobovaniu efektov miest treba prirátat aj odber vody z územia na úžitkové a pitné účely, ktorý má pri veľkých aglomeráciách veľké rozmery. Tento odber prebieha bez zabezpečenia adekvátneho návratu získanej vody z územia späť do územia, ale po využití sa splachuje do mora. Mestá, ktoré bohapusto a za drahé peniaze púšťajú miliardy kubíkov dažďovej vody do kanalizácie, následne čelia prehlbujúcemu sa nedostatku pitnej a úžitkovej vody, čo v mnohých prípadoch prerastá do permanentného stresu.

1 Sid Perkins, Paved Paradise? Impervious surfaces affect a region's hydrology, ecosystems – even its climate, Science News, Week of Sept. 4, 2004; Vol. 166, No. 10, s. 152.

Zmena klímy urbanizáciou prostredia

Odvodňovanie a odlesňovanie krajiny spôsobuje, že mestá pri svojom raste postupne menia mikroklimatické podmienky pôvodného územia. Stávajú sa horúcimi ostrovmi, nad ktorými rastie horúci klimatický dáždnik. Tieto „ostrovy“ pomaly, ale isto menia prúdenie oblačnosti a pohyby vetrov nad svojím územím i v jeho okolí. Predovšetkým v lete vytlačajú zrážky do chladnejších horských oblastí, čo následne zvyšuje riziko vzniku extrémnych privalových dažďov v horských oblastiach a povodní ohrozujúcich horské údolia, ale aj sídla v nížinách pozdĺž riek. A tu máme oveľa priamejšiu a logickejšiu kauzalitu zmien klímy a rastu extrémov počasia, ako je vplyv 30% nárastu nepatrného obsahu CO₂ v ovzduší za posledných 150 rokov.

Dnes žije viac ako polovica obyvateľov Zeme v mestách a tento podiel obyvateľstva bude naďalej narastať. Mestá sa totiž stali akými novodobými továrňami ekonomickej prosperity, ktoré pomaly a postupne pohlcujú svoje okolie.² Takto si človek spolu s poľnohospodárskou pôdou a prostredím inak pretváraným človekom „osvojil“ už vyše 40 % rozlohy všetkých kontinentov. Treba zdôrazniť, že na uvedené problémy existuje riešenie. Populačný rast sám osebe nie je v rozpore s trvalo udržateľným rozvojom. V rozpore s trvalo udržateľným rozvojom je súčasný spôsob hospodárenia s vodou v krajine.

K najväčším chybám doterajšieho prístupu k rieke patrí, že zanedbávame interakciu vody v rieke k celému ekosystému,

najmä pokiaľ ide o vodu skrytú ľudskému oku (voda v pôde, v atmosfére, v rastlinách, živočíchoch). Pri danom stave slepoty zainteresovaných sa nemožno čudovať, že vodohospodári, ale i tí, čo prichádzajú s vodou do styku, zanedbávajú procesy obehu vody v malých vodných cykloch, a preto sa stáva, že potok i následne rieka vyschne tým, že znížime zásoby vody v malých vodných cykloch.

Cesta k ozdravovaniu klímy miest

Komplexný prístup k rieke upozorňuje, že popri globálnom otepľovaní prebieha na úplnom okraji záujmu vedeckej obce a verejnosti odvodňovanie kontinentov. Odvodňovanie s následným prehrievaním kontinentov urýchľuje prirodzené prírodné procesy, ktoré prebiehajú v istej nadväznosti a rovno-

2 Urban sprawl in Europe – The ignored challenge, ISBN 92-9167-887-2, EEA Report No 10/2006.

3 Pozri napr. A new paradigm for assessing the role of agriculture in the climate system and in climate change, Roger A. Pielke Sr., Jimmy O. Adegoke, Thomas N. Chase, Curtis H. Marshall, Toshihisa Matsui, Dev Niyogi, Agricultural and Forest Meteorology 142 (2007), 234–254.

územného plánovania. Človek vo svojej histórii doteraz o tejto podmienke udržateľného hospodárskeho a civilizačného rastu neuvažoval.

Komplexný prístup k rieke však bilanciu vody nielen ráta, ale zároveň ponúka riešenie na doplnenie jej deficitu. Stratenú vodu môžeme vrátiť späť na kontinenty zadržiavaním dažďovej vody v masovom meradle v mieste jej spadu. Tak ako vplyvom ľudskej činnosti prebieha rozklad malého vodného cyklu, tak možno zámernou ľudskou činnosťou prispieť k jeho obnove nad krajinou a k zabezpečeniu dlhodobu stabilnej vodnej bilancie územia s dostatkom vodných zdrojov. Ak sa doterajší spôsob hospodárenia s dažďovou vodou v krajine zmení a začne sa realizovať zadržiavanie dažďovej vody v krajine prostredníctvom opatrení na zvýšenie vodozadržnej schopnosti celého povodia, potom sa s každou obrátkou vody pri obnove malého vodného cyklu budú postupne zlepšovať zásoby vody v území, zvyšovať objemy zrážkovej činnosti a znižovať extrémne prejavy počasia.

Zdanlivým paradoxom je skutočnosť, že metóda zadržiavania vody v krajine neoberá o vzácnu vodu susedov ďalej po prúde, ako sa to môže zdať. Rozdiel je podobný ako medzi statickou direktívnou ekonomikou a rozvíjajúcou sa slobodnou ekonomikou; prvá delí stále ten istý malý koláč a väčší kus pre jedného znamená nedostatok pre druhého, druhá delí koláč, ktorý stále rastie, v prospech všetkých. Zadržiavanie vody

v krajine susedom pomáha. Odtok dažďovej vody z krajiny nezastavuje úplne, len ho spomaľuje. Namiesto okamžitých, dažďom diktovaných a často extrémne malých či extrémne veľkých prietokov najmä z povrchového odtoku odovzdáva susedom oveľa vyrovnanejší odtok sýtený z podzemných vôd.

Komplexný prístup k rieke znamená rozvíjať, využívať a podporovať plošné ekosystémové zadržiavanie dažďovej vody v povodiach, aby ekosystémy „vyrábali“ dostatok kvalitnej vody pre človeka, potraviny, prírodu i klímu, aby čistili znečistenú vodu, zmierňovali riziká výskytu živelných pohrôm, povodní, súch a požiarov, ozdravovali klímu, posilňovali biodiverzitu a boli súčasťou ekonomických udržateľných rozvojových programov. Komplexný prístup k rieke ponúka presadzovanie a podporu takej kultúry využívania krajiny, ktorá bude permanentne obnovovať vodu vo vodnom cykle prostredníctvom nasycovania pôdy dažďovou vodou. Komplexný prístup k rieke znamená nielen prinavrátenie prirodzenej zodpovednosti za stav vody na svojom území, ale môže priniesť i nový rozmer solidarity a tolerance medzi ľuďmi a komunitami v povodí.

Ing. Michal Kravčík, CSc.
MVO Ľudia a voda, Košice, Slovensko
www.ludiaavoda.sk

ZAHRA NIČÍ

NUTNOST, NE VOLBA

Nigel Thorne

Poradní orgán britské vlády v oblasti „přirozeného“ životního prostředí s názvem *Natural England* definuje zelenou infrastrukturu (ZI) jako „strategicky plánovanou a realizovanou síť, sestávající z široké škály vysoce kvalitních zelených prostor a jiných environmentálních jevů. Měla by být navrhována a spravována jako multifunkční zdroj, potřebný pro posílení udržitelného rozvoje a schopný poskytovat takové ekologické služby a takovou kvalitu života, jakou požadují komunity, kterým slouží. Navržená struktura a správa ZI by také měla respektovat a vylepšovat charakter a ráz daného území s ohledem na charakter a typy krajiny. Zelená infrastruktura zahrnuje již existující zelené plochy a nová místa, měla by provázet a obklopit zástavbu a napojit urbanizované plochy na širší venkovské zázemí. Následně musí být zavedena na všech prostorových úrovních, od subregionálních po místní komunity, aby pokryla přístupné zelené plochy lokálního významu i často mnohem větší plochy na předměstích a v širší krajině venkova. Zelená infrastruktura také zahrnuje říční systémy a pobřežní prostředí (bývají nazývány „modrou“ infrastrukturou).“

Jednou z nejdůležitějších součástí tohoto přístupu je, že krajina a životní prostředí zůstávají ve středu plánovacího procesu bez ohledu na to, zda se návrhy týkají urbánního, předměstského, nebo venkovského prostředí. Rozvoj tedy musí být vždy v symbióze s krajinou, s životním prostředím a s obyvateli, kteří zde mají žít, pracovat a fungovat. Cílem rozvoje má být strategicky propojená, multifunkční síť jednotlivých ploch, která znamená hmatatelný přínos pro krajinu, lidi a přírodu. V dnešní době se už nejedná o utopickou vizi – ústřední strategie spočívá ve vytváření a realizaci základu pro udržitelnost všech možných druhů rozvoje (jakéhokoliv měřítko) tak, aby byly odolné vůči vlivům klimatických změn.

Základem úspěchu při prostorovém plánování je požadavek „multifunkčnosti“. To znamená, že pro každé místo je navržena řada funkcí, která zpětně poskytne širokou škálu ekosystémových služeb. Realizace této myšlenky začíná aplikací na jednotlivých místech nebo trasách, odkud se rozšíří do propojených prostor a míst, které se nakonec spojí tak, aby nabídly co největší šíři multifunkčních měst, vesnic, dopravních sítí atd., plně vyhovující požadavkům ZI.

Příklady multifunkčnosti jakéhokoliv prostoru mohou zahrnovat:

- uspořádání a kontext krajiny,
- snížení rizika záplav a hospodaření s vodními zdroji,
- poskytování habitatů, biodiverzity, ekologie a přístupu k přírodě,
- přístup, rekreaci, pohyb a volný čas.

V podstatě se tedy jedná o zajištění prostoru a místa, kde lidé chtějí žít, pracovat, které chtějí navštěvovat, kde mohou odpočívat a bavit se. ZI je pro nás příležitostí, abychom se připravovali na adaptaci proti následkům klimatických změn, které v budoucnu budou zřejmě narůstat. To je zvláště důležité pro městská prostředí, kde je třeba se zabývat zejména:

- realizací zelených střech a střešních zahrad či zelených izolačních stěn,
- problematikou zastínění a chlazení,
- systémem udržitelné městské dešťové kanalizace formou mělkých drenáží v zeleni,
- výsadbou stromů v ulicích nebo na náměstích s vylepšeným managementem parkových úprav,
- rozvolněním říčních koryt a souvisejícím zvelebením charakteru krajiny,
- zlepšením managementu povrchových vod a zlepšováním životního prostředí a biodiverzity.

Klíčové prvky autentické ZI, zaměřené na rozvoj, již dnes přináší nezpochybnitelné ekonomické výhody, které jsou samozřejmě zcela zásadní pro zapojení dříve skeptických investorů a developerů. Rezidenční a komerční nemovitosti přímo sousedící s krajinou, která je kvalitní a udržitelná, mají např. v průměru o 20 % vyšší hodnotu. Efektivitu tohoto přístupu potvrzují také vzorové případové studie prováděné po celém světě. Ty zdůrazňují přínosy pro ekonomický růst a zvýšení zaměstnanosti, širší škálu chráněného a rozšířeného kulturního dědictví, širší rozsah chráněné a kultivované krajiny, geodiverzity a „přírodního“ prostředí. Nutné je zaměřit se také na vylepšenou, rozšířenou a obohacenou ochranu biodiverzity a adaptaci na klimatické změny a jejich případné omezení.

Správné načasování je základ

Plánování ZI musí začít v nejrannějším možném stadiu, tedy ve fázi průzkumů, analýz a posuzování proveditelnosti projektů. Jedině tak může ZI správně reagovat na krajinný a environmentální charakter. Následně se nastaví standardy pro přístup k infrastruktuře. To odráží požadavky Evropské úmluvy o krajině (ELC) s konceptem krajiny jako integrujícího média nebo výchozího bodu pro prostorové plánování a rozhodování. Multifunkčnost ZI vyžaduje, aby se investorům a developerům dostalo profesionálních rad z různorodých zdrojů tak, aby nedošlo k opomenutí žádného aspektu. Stejně tak je jednou z největších překážek úspěchu a pokroku ZI v urbánní regeneraci to, že není naplánováno, kdo bude za projekt zodpovědný po jeho dokončení (tj. kdo jej bude spravovat a udržovat).

Často se mylně uvádí, že se koncept ZI rozšířil na konci 20. století z USA. Američtí odborníci si sice mohou nárokovat zavedení pojmu „zelená infrastruktura“, ale koncept jako takový v žádném ohledu novinkou není. ZI je pouze znovuobjevením a pojmenováním čehosi, co současná společnost po mnoho desetiletí přehlížela. Historie jasně ukazuje, že když lidé zakládali své původní komunity, většinou při tom respektovali krajinu a životní prostředí a vážili si jich ve všech různých formách, aby se jim podařilo vytvořit ohleduplné a přínosné prostředí. Dnes se zdá, že se na tento aspekt při postmoderním přístupu k rozvoji a územnímu plánování zapomnělo. Rozvoj probíhá tam, kde je klíčovou hnací silou finanční zisk a výnos.

Máme jen jednu planetu a tento přístup je špatný již od samého počátku – lidstvu však trvalo příliš dlouho, než si to uvědomilo a začalo se chovat jinak.

Krajina vytváří kontext pro veškerý vývoj. Když pracujeme s krajinou, nesmíme jí škodit. Musíme vytvářet místa a prostory tak, aby sloužily lidem i planetě zároveň. Zelenou infrastrukturu jako přístup k prostorovému plánování je tedy nutné chápat jako imperativ, nikoliv jako možnost.

Nigel Thorne, MSc FRSA FIHort Intl. ASLA, FLI PPLI
konzultant v oboru krajinné architektury, hostující
profesor Pekingské univerzity stavebního inženýrství
a architektury, čestný člen IFLA Europe

KRAJINA POTŘEBUJE INFRASTRUKTURU

Tim Cassidy

Klimatické změny ovlivňují ekosystémy a jejich služby různým způsobem. Doprovází je také další člověkem vyvolané stresory, jako jsou například rozvoj, intenzivní zemědělské využití, ztráta volné půdy a zelené infrastruktury v polopřirozeném, polourbanizovaném a urbanizovaném prostředí.

Existuje množství teorií a studií o ekosystémových službách zelené infrastruktury, upozorňujících na její výhody i náklady – jednou z největších výhod je schopnost zajišťovat různorodé funkce na jediném území – přesto však máme k její skutečné implementaci zatím daleko. Zelená infrastruktura je považována za jeden z účinných nástrojů pro přizpůsobení se klimatickým změnám a k jejich snížení (viz např. *Adaptace na klimatické změny prostřednictvím zelené a modré infrastruktury – Databáze případových studií*).¹

Kromě stávajících přírodních podmínek závisí rozsah vlivu globální změny klimatu na krajinu a přírodní dědictví také na adaptaci a na omezení těchto pomalu nastupujících změn, pro místní komunity často nepostřehnutelných. Podobně jako je těžké vnímat klimatickou změnu a její vliv na místní úrovni, není ani jednoduché zprostředkovat informace o ekosystémových službách zelené infrastruktury. Proto potřebujeme zahájit dialog o ekosystémových službách, místo abychom podporovali shora dolů směřované přístupy k ochraně ekosystémových služeb. To znamená, že lineární model realizace této politiky shora musí být nahrazen účinným kruhem, založeným na zpětné vazbě, sítích a angažovanosti od momentu vzniku takové strategie až po její uplatnění na všech úrovních.

Ačkoliv komunity mohou pozorovat změny, je těžké dospět ke všeobecnému porozumění a shodě na tom, že globální změna nezná hranic. Důležitým úkolem participačních modelů je poskytnout prostor lokálním zkušenostem a lokálnímu vnímání klimatických změn v rámci lokálně zakotvených

iniciativ. Tím je dán základ pro vnímání změn jednotlivci i komunitami a pro vývoj a implementaci nových opatření. Zelená infrastruktura je tedy definována jako vzájemně propojená síť zelených prostorů, která chrání hodnoty a funkce přirozených ekosystémů, jež s sebou zároveň přináší výhody pro lidskou společnost. „*Výchozím principem zelené infrastruktury je to, že jediná plocha země může často poskytovat řadu různých výhod. Rozvojem zelené infrastruktury mohou být udržovány nebo vytvářeny cenné vlastnosti krajiny, které nemají význam jen pro biodiverzitu, ale také přispívají k poskytování ekosystémových služeb, jako je například zajišťování čisté vody, produktivní půdy, atraktivních rekreačních ploch a snižování klimatických změn a adaptace na ně. Zelená infrastruktura navíc může být cenově výhodnou alternativou nebo doplňkem k šedé infrastruktuře a změnám vyplývajícím z intenzivního využívání půdy.*“²

Naše přístupy odvozujeme od definice ekosystémových služeb, zejména dle klasifikace uvedené v *Millennium Ecosystem Assessment MA a Common International Classification of Ecosystem Goods and Services* (CICES).³

V naší západní civilizaci je lidský život postaven hlavně na značně stabilních, stálých, neměnných a předvídatelných procesech. Fenomény, jako jsou častější epizody silných

2 <http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems>

3 1. *podpůrné služby* jako je půdotvorba, fotosyntéza a koloběh živin, 2. *zajišťování služeb*, jako je potrava, voda, dřevo a vlákna, 3. *regulační služby*, které ovlivňují klima, záplavy, nemoci, odpady a kvalitu vody, 4. *kulturní služby* poskytující nemateriální výhody, které lidé získávají z ekosystémů prostřednictvím duchovního obohacování, kognitivního vývoje, reflexe, rekreace a estetických zkušeností, stejně jako systémů vědění, společenských vztahů a estetických hodnot (MA 2005). Haines-Young, R, Potschin, M, 2010, *Proposal for a Common International Classification of Ecosystem Goods and Services* (CICES) for Integrated Environmental and Economic Accounting.

1 Adaptation to climate change using green and blue infrastructure – A database of case studies. Aleksandra Kazmierczak and Jeremy Carter. University of Manchester. 2010.

dešťů, živelní pohromy nebo vyšší teploty, mohou způsobit, že se život stane mnohem méně stabilním, nepravidelným a nepředvídatelným. Jak lidé tyto změny vnímají?

Chápeme výhody ekosystémových služeb zelené infrastruktury, jak jsou uvedeny v několika studiích, publikovaných na evropské úrovni. Ačkoliv jsou považovány za malé a jednorázové, jejich kumulativní přínos je potenciálně významný: přináší mnohé výhody včetně režimů zmírňování klimatických změn, snižování efektu teplotních ostrovů a souvisejících nákladů na energii, řešení problematiky hospodaření s dešťovou vodou, zvyšování komfortu městského prostředí, zlepšení hodnot přírodního charakteru a biodiverzity a vývoje sociální odolnosti vůči vlivům klimatických změn.

Aby bylo možné na tyto výzvy reagovat, je zásadní, aby se již od počátku procesu sociálního učení účastnili všichni jeho aktéři pokračujícího dialogu a vzájemné výměny znalostí o roli ekosystémových služeb Zelené infrastruktury jako strategického nástroje přizpůsobování se stávajícím klimatickým vlivům a jejich budoucím změnám. Za účinný nástroj jsou považovány vícenásobné funkce a přínosy: „Často chybějí kvantitativní důkazy o účinnosti aktivit z pohledu omezování (např. jak mnoho uhlíku je vázáno) nebo přizpůsobování se (např. jakým škodám způsobených záplavami se zabránilo). Přesto může být hledisko mnohonásobných přínosů účinným nástrojem pro obhajování použití takových přístupů.“⁴⁴

Očekává se, že rozvoj zelené infrastruktury a doprovodných ekosystémových služeb bude zapojen do širších strategií. Pro maximalizaci přínosu je doporučeno začlenit do těchto strategií následující cíle (TNV 2009):

- Zajistit nedotčené a vzájemně propojené ekosystémy tak, aby se mohly přizpůsobovat měnícím se podmínkám životního prostředí a mohly nadále poskytovat své služby. V rámci plánování integrované krajiny je možné využít zapojení veřejnosti do zkoumání stávajících ekosystémů, a dále stanovovat metody jejich údržby.
- Obnovit nebo rehabilitovat roztržité nebo poničené ekosystémy a obnovit rozhodující environmentální procesy.
- Adaptivní management: princip adaptivního managementu je klíčem k jakémukoliv procesu plánování přizpůsobování se nebo snižování následků, přičemž dřívější kroky v opakovaném a probíhajícím procesu předurčují kroky pozdější. To je doplněno požadavky vyplývajícími z přístupů tzv. dobrého řízení (Good Governance): abychom se mohli vypořádat s nejistotami, musíme se poučit ze zkušeností i z měnících se podmínek a vyhodnotit rizika. Ke strategii plánování je třeba používat pružné přístupy, které jsou citlivé ke kontextu a nejistotám a které nejsou svázány pouze s jediným mechanismem.

Tim Cassidy
 NZ certified landscape architect
 krajinářský architekt, Geras, Rakousko
www.bernardon.com/firmProfile/cassidy.html

⁴⁴ TNC – The Nature Conservancy (2009). Adapting to Climate Change – Ecosystem-Based Approaches for People and Nature / TNC – Ochrana přírody (2009). Přizpůsobování se klimatickým změnám – ekosystémové přístupy pro lidi a přírodu

PLÁNOVÁNÍ A REALIZACE ZELENÉ INFRASTRUKTURY VE MĚSTECH VYŽADUJE METODY KRAJINÁŘSKÉ ARCHITEKTURY

Christine Rottenbacher

Dosažitelnost vhodné environmentální vybavenosti je pro udržitelný rozvoj, odolnost a kvalitu života ve městech zcela zásadní. Protože v Evropě bude žít ve městech více lidí než na venkově, většina z nich se bude každý den setkávat s přírodou na místech, kde bydlí. V Kompendiu Evropské unie o systémech, politikách a zásadách územního plánování je současně zpracováno patnáct různých přístupů k Zelené infrastruktuře, které se zabývají několika výzvami, týkajícími se klimatických změn a dalších problémů ve městech a v krajině. Cílem je lepší pochopení ekologických vzorců a sociokulturních procesů, odehrávajících se na místech, která lidé nazývají domovem, a vypracování metod, jak k nim přistupovat.

Metody používané v oboru krajinářské architektury zahrnují přístupy, identifikující tyto ekologické vzorce, a zároveň práci se sociokulturními procesy probíhajícími uvnitř městských čtvrtí. Součástí procesu návrhu musí být pochopení vlastností místa, podpora a udržení ekologického zdraví, sociálního a ekonomického blahobytu. Uvedený přístup kombinuje průzkum, plánování procesu a identifikaci ekosystémových služeb městské zelené infrastruktury.

Městská zelená infrastruktura

je zasazena do lidského ekosystému, který je definován gradienty (úrovněmi) „přírody“ a jejími „domestikovanými“ funkcemi, službami a biodiverzitou v rámci ekosystému. Požadujeme, aby byl při projednávání rámce pro zjišťování potenciálu sociokulturních a environmentálních úprav veden dialog, jehož prostřednictvím byl prozkoumán vztah mezi člověkem a jeho městskou přírodou.

Ekosystémové služby

(*Ecosystem Services – ESS*) městské zelené infrastruktury jsou založeny na ekologických procesech a funkcích, které jsou zcela zásadní pro blahobyt jednotlivce i pro společnost jako celek. Chybou je, že jsou neustále zaměňovány termíny *funkce ekosystému a služby ekosystému*.

Funkce ekosystému je definována jako „způsobilost nebo schopnost ekosystému produkovat něco, co je pro člověka potenciálně užitečné“ (Costanza a kol., 1997). Schopnost poskytovat službu existuje nezávisle na tom, zda někdo takovou službu chce. Tato schopnost se stává službou ve chvíli, kdy je možné identifikovat výhody z toho plynoucí.

Ekosystémové služby, poskytované zelenou infrastrukturou mají výhody, které jsou vnímány jako samozřejmé a veřejnost si je ani neuvědomuje. Například stromy poskytují životní prostředí pro zvířata a rostliny, snižují vlivy znečištění vzduchu, vstřebávají a ukládají uhlík, přispívají ke zvyšování estetického účinku, a tedy zvyšují rekreační hodnotu. Současné mezery ve znalostech negativně ovlivňují přijímání a uplatňování ekosystémových služeb poskytovaných zelenou infrastrukturou a znemožňují lepší pochopení jejich role a potenciálu při adaptaci na změny klimatu a na zmírňování jeho dopadu v Evropě.

Dynamický plánovací proces

(*Moved Planning Process – MPP*) je metoda veřejné spoluúčasti v procesu, v jehož průběhu je informace emocionálně a rozumově vnímána a přijímána všemi účastníky. Výstupem jsou závěry týkající vzájemných vztahů k místu a půdě. Může být používána k identifikaci kvalit místa a přirozeného charakteru místa a též v průběhu procesů projednávání:

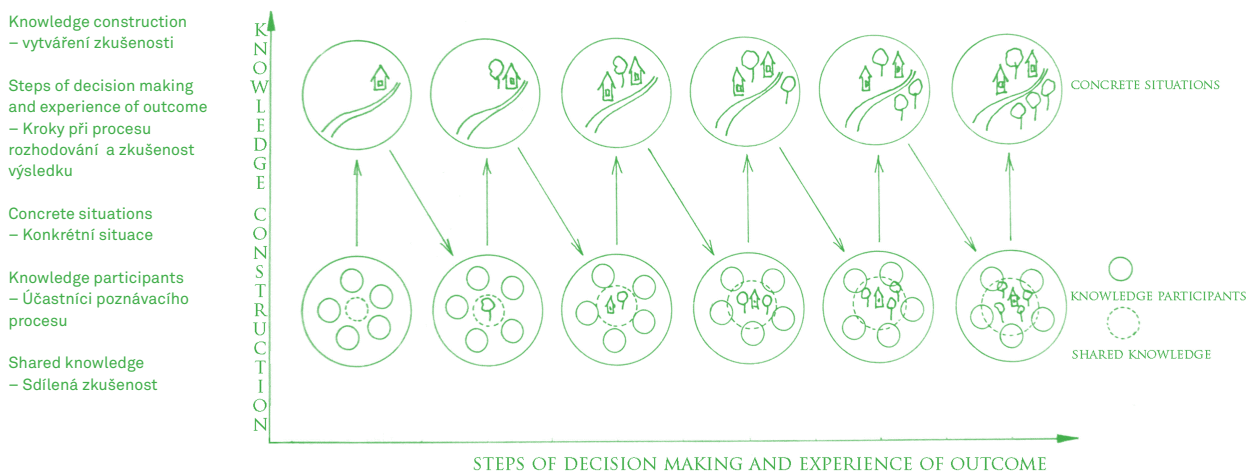
- pro dosažení vzájemného porozumění a pochopení situace,
- pro teambuildingové procesy,
- pro stanovování společných/obecných cílů.

Jako krajinářští architekti můžeme považovat účastníky této participace za odborníky v jejich vlastním ekosociálním prostředí. Prostřednictvím osobní zkušenosti sami nejlépe posoudí vlastní angažovanost a zodpovědnost za místo a půdu. Lidé se identifikují s přírodou a místem v rámci integrovaného procesu. Vjemy a zážitky jsou zahrnovány do kulturních rámců týkajících se sociálních vztahů, okolností, modelů a ostatních pravidel chování. Tyto struktury a sociální reality jsou rekonstruovány a rozšiřovány denními zkušenostmi v rámci tzv. „*lebensraum*“, životního prostoru. Vnímání se skládá z jednotlivých pocitů, emocí a modelů uvažování i sociálně-ekonomického prostředí (sociálního prostředí, lidí stejného sociálního statusu). Schopnost vnímat životní prostředí spočívá v našem každodenním vnímání, prožívání a objevování a v tom, jak své vjemy přenášíme do běžných činností.

MPP staví na těchto reflexích a spolu se sdílenou zkušeností společně činnosti umožňuje vytvořit propojující základnu pro další rozhodování.

Design je zde chápán jako kulturní činnost, kulturní produkt zpracovávající přírodní materiály, který je zakotvený v konkrétní sociální tvorbě. Musí používat ekologické principy, ale nejen to. Umožňuje běžné sociální a prostorové postupy. Převádí kulturní hodnoty do míst, která rozšiřují, stimulují a mění naše představy o přírodě, o kráse a dalších vlastnostech. Jedná se zároveň o místa, kam patříme. Toto vše je zasazeno do průběžného adaptivního managementu: život plyne v cyklech, a dokonce i každodenní činnosti se vztahují k mezím, k výjimečným událostem charakteristickým pro dané město, které nám zprostředkovávají zkušenosti dynamických biofyzikálních aspektů životního prostředí. Příroda není „tam venku“, příroda je zde, jemně vetkaná do měst a lidských podmínek (viz např. každoroční jarní záplavy v Mnichově, které obměňují ráz metropole a vytvářejí nová místa, která je třeba prozkoumat a která je možné využít k rekreaci).

Pochopení a napodobování přírodních procesů je důležitější než imitace přirozených forem. Přirozeně vyhlížející krajina není jedinou formou, jež vytváří ekologické procesy. To platí i v městských podmínkách, kde již není k dispozi-

EKOSYSTÉMOVÉ SLUŽBY

Zelená infrastruktura a služby:
 Podpora (půdotvorba, fotosyntéza, koloběh živin)
 Poskytování (potrava, voda, dřevo, vláknina)
 Regulace (klíma, záplavy, odpady, kvalita vody)
 Kultura (identita, kognitivní vývoj, rekreace, estetická zkušenost)
 → dává

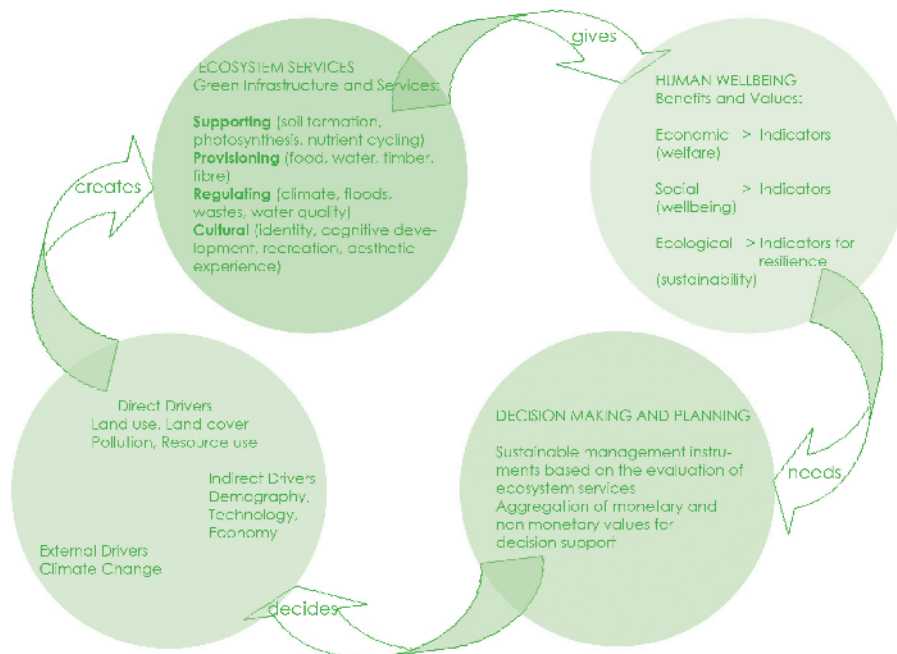
LIDSKÁ POHODA

Výhody a hodnoty
 Ekonomické > indikátory (prosperita)
 Sociální > indikátory (prosperita)
 Ekologické > indikátory pro odolnost (udržitelnost)
 → potřebuje

ROZHODOVÁNÍ A PLÁNOVÁNÍ

Nástroje udržitelného rozhodování založené na ohodnocení ekosystémových služeb
 Spojení finančních a nefinančních hodnot pro podporu rozhodování
 → rozhoduje

Přímé hnací síly
 využívání půdy, půdní pokryv
 znečištění, využívání zdrojů
 Nepřímé hnací síly, demografie, technologie, ekonomie
 Vnější hnací síly
 Klimatické změny
 → vytváří

Zasazení adaptivního managementu do modelu DPSIR (rámeček pro popis interakce mezi společností a životním prostředím)

ci prostor pro měřítko umožňující krajině přirozený vzhled. Navrhujeme integrovaný rámeček pro plánování krajiny, ve kterém pracujeme s místní úrovní: jednotlivé činnosti, které mohou obyvatelé rozvíjet, vedou v měřítku krajiny ke kumulativní výhodě.

Paradigma ekosystémové služby si žádá, aby byly na smysluplnou úroveň rehabilitovány přirozené procesy a funkce související s místem, typem a měřítkem problému (Úmluva o biologické rozmanitosti, COP 5, 2000). Hodnocení přirozeného charakteru není ani syndromem „návratu do divočiny“, ani

zástěrkou pro tvrzení, že příroda je čistě kulturním výtvozem. Hodnocení přirozeného charakteru naopak dává signál, že obnovení přirozených procesů je v souladu s rozumným lidským chováním a že je společností vnímáno jako výhodné.

DI Dr. Christine Rottenbacher
 krajinářská architektka, Geras, Rakousko
www.rottenbacher.at

O URBANISMU A KRAJINĚ V BELGII

Jiří Klokočka

ÚVOD – HISTORIE

Belgie je zajímavá, zvláštní a krásná země. Království, které vzniklo v roce 1830 a spojilo v zásadě dva odlišné národy, dvě úplně rozdílné kultury, germánskou a románskou. Vlámové (mluví vlámsky, nizozemsky) a Waloni (mluví francouzsky) žijí v jednom domě, ale jsou si naprosto cizími sousedy. V podstatě se neznají a ignorují se. Tato permanentní vzájemná lhostej-

nost má ale i řadu výhod. Téměř dvě století této formy soužití vyrobilo mezi oběma národy mistrovství kompromisu. Aby bylo možné zemi řídit, bylo, je a bude vždy nutné dosáhnout správních shody. Mimochodem, ačkoli jsou vlámsčina a nizozemština stejné jazyky, hranice mezi Belgií a Nizozemím je hranicí náboženskou. Zatímco Holanďané jsou protestantského vyznání, Vlámové jsou katolíci. V Belgii je navíc oficiální řečí i němčina, protože obyvatelé východních kantonů jsou ně-

mecké národnosti. A to už vůbec nemluvíme o Bruselu, který je vlastně multikulturním, převážně francouzsky mluvícím ostrovem, obklopeným vlámskou zemí.

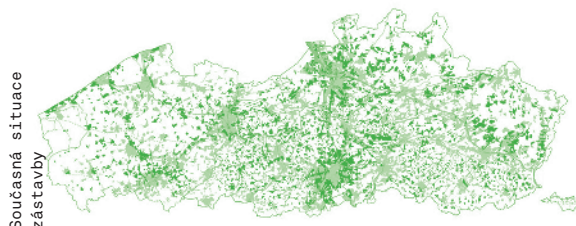

Ve svém eseji o urbanismu v krajině se zaměřím jen na vlámskou část Belgie. Prostě proto, že situaci ve Walonsku neznám, ačkoli jsem již skoro čtyřicet let v urbanismu v Belgii aktivní. Napřed jako urbanista města Kortrijk v provincii West-Vlaanderen, pak jako docent urbanismu na Katolické univerzitě v Lovani.

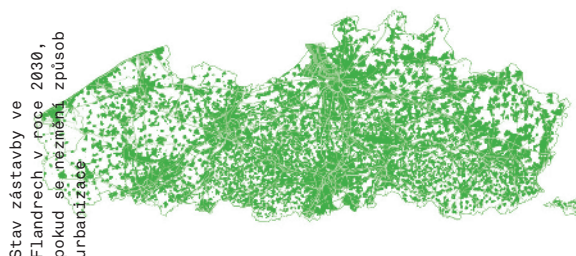
Charakter zástavby ve Flandrech se vyvíjel celá staletí. Díky řadě vnitřních a vnějších podmínek byl vývoj urbanizace země zcela odlišný než například v Čechách. Za prvé je celá země prakticky rovina – polder (dno moře). To znamená, že neexistují žádné fyzicky krajinné překážky pro zástavbu. Kromě větších historických měst – Brusel, Antverpy, Gent, Brugy, Lovan a Kortrijk – byla celá země navíc strukturována sítí malých

Historická mapa – zástavba v polovině 19. století, s prvními železnicemi

Současná situace zástavby

Stav zástavby ve Flandrech v roce 2030, pokud se nezmění způsob urbanizace

obcí a statků, vymezených svými správními a funkčními teritorii. No a konečně jsou tu i politické akcenty poválečného období a s nimi spojená dynamická urbanizace otevřené krajiny...

Jemnou historickou síť vyplňovala nezastavěná krajina, tzv. kulisová. Ta vzniká tím, že jednotlivé polnosti byly a jsou vždy ohraničovány stromořadími, většinou topolů. Ta tak vytváří jednotlivé krajinné komory a při pohledu z lidského horizontu působí vrstvení jednotlivých vizuálních plánů jako kulisy. K tomu je potřeba ještě připomenout, že díky svému přímořskému klimatu – teplé a vlhké podnebí s malými výkyvy ročních teplot – se zde všem druhům vegetace neobyčejně dobře daří, vše roste rychle a plodí víckrát do roka, a pokud „hodíte větvičku na zem, hned zapustí kořeny a roste“.

Dnešní stav urbanizace země má své počátky v politické vizi výstavby země po druhé světové válce a v bezbřehém optimismu šedesátých let. Tenkrát panovalo přesvědčení, že každá rodina má právo na domek se zahradou. Navíc se kvůli vzrůstající dopravě stávala větší města těžko obyvatelnými. To vedlo k jejich vylidňování na jedné straně a k rychlému a masivnímu záběru volné krajiny na straně druhé. Tento vývoj šel ruku v ruce s mohutnou výstavbou dopravních infrastruktur. Belgie má nejhustší síť dálnic a železnic v Evropě. Dálnice jsou navíc v celé své délce v noci osvětlené.

Tyto tendence záboru nezastavěných ploch vlastně trvají v určité míře dodnes. Stále je ještě vlastní rodinný domek snem většiny lidí. A tak se s trochou nadsázky pozvolna z celé země stalo spíše řídké zastavěné město než hustě obydlená země. Jednotlivé obce srostly v jednu kontinuální strukturu, kdy jedna obec ještě „nekončí“ a hned navazuje další. Tato síť pak přímo vyrůstá z periferních struktur měst a městeček.

Lze bez nadsázky říci, že charakterem své zástavby na jedné straně i díky nutné tranzici a s ní souvisejícím transformacím v blízké budoucnosti na straně druhé jsou Flandry vynikající a aktuální urbanistickou laboratoří.

VIZE

Kromě kvality krajiny a společných prostorů se dnes projevují tři hlavní problémy:

- spotřeba všech druhů energie – bydlení, ale i doprava za jakoukoli jinou funkci, než je bydlení,
- potraviny – k získání 1 kcal potravy je dnes třeba 3 kcal na produkci a distribuci,
- voda – rozvody, ale hlavně čištění odpadních vod.

Demografické prognózy ukazují, že do roku 2030 bude ve Flandrech potřeba postavit dalších 330 000 bytových jednotek. Tento odhad je založen na analýze reálných sociálních tendencí (migrace, rozpad rodin, dřívější odchod mladých lidí z domova atd.). Pokud by tyto vize byly realizovány podle současných trendů, byly by poslední zbytky otevřené krajiny obětovány a zastavěny. Navíc je kobercová zástavba celé země nejen ekologicky neudržitelná, ale stává se už teď ekonomicky neúnosnou z hlediska obslužnosti. A to zatím mluvíme jen o funkci bydlení.

Proto je potřeba současné trendy urbanizace (organizace prostoru) radikálně změnit. K cestě této tranzice se rozhodla i vlámská vláda. Takováto změna je současně velkou příležitostí a výzvou.

Jak tedy stavět?

Odpověď na tuto otázku najdeme nejen v budově samotné, ale hlavně v optimalizaci urbanistických systémů a struktury. Jde o korekci rovnováhy mezi zastavěným a nezastavěným prostorem, mezi infrastrukturou, energetickými systémy a ekologickými strukturami, ale i sladění všech možných prvků lidských funkcí, aktivit a zařízení. Hlavním a nejdůležitějším tématem těchto strategií je densifikace – zvyšování husto-

ty zástavby i obyvatel. Zároveň ale platí princip promyšlené („chytré“) densifikace, která neznamená zastavět v městském perimetru vše, co ještě zastavěné není, ale znamená především vytvoření kvalitního a atraktivního městského prostoru.

Kde stavět?

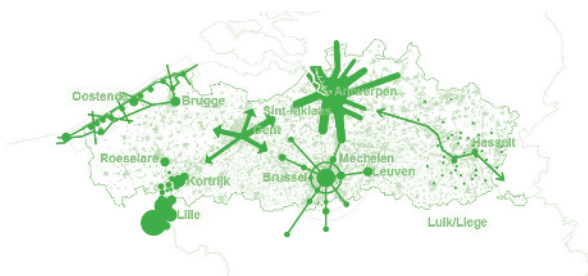
V urbanistické struktuře Flander lze snadno vystopovat několik aglomerací, soustředěných kolem původních historických měst: Brusel – Lovaň, Antverpy, Gent, Brugy, síť měst belgického pobřeží, Kortrijk – Lille a Hasselt – Genk. Právě v těchto aglomeracích se počítá s intenzifikací urbanizace, a tím i s ochranou dosud nezastavěné krajiny.

Na třech příkladech si tyto postupy vysvětlíme: typická vlámská vesnice, malé město a řetězec přímořských měst.

Nové bytové jednotky budou stavěny v blízkosti veřejné dopravy a v návaznosti na centrum s jeho vybaveností. Budou to především bytové domy. Vedle toho budou také všechny existující proluky zastavěny. Všechny konstrukce musí být energeticky co nejefektivnější. To platí dvojnásob pro domy v rurálních oblastech. Některé díly zástavby, hlavně podél přístupových silnic, je třeba postupně eliminovat, aby se obnovily zelené ekologické a rekreativní koridory kolem obce. Ty pak mají mnoho funkcí. Slouží jako kvalitní veřejné prostory, mimo jiné pro sport a rekreaci, ale také jako oblasti pro přirozenou filtraci a deparáž vody.

Tyto zásahy opět obnoví porušenou rovnováhu a zvýší kvalitu jak existujících, tak i nových domů a bytů.

Městské aglomerace ve Flandrech

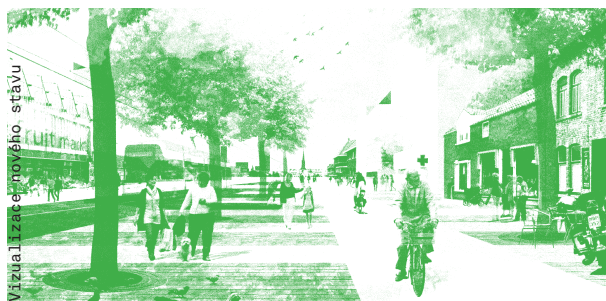
MALÉ MĚSTO

Schéma dnešního stavu

Situace po intervencích optimalizace hustoty zástavby

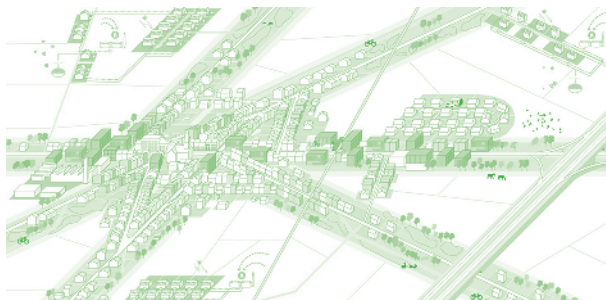

Vizuálizace nového stavu

TYPICKÁ VESNICE

Schéma dnešního stavu

Situace po intervencích optimalizace hustoty zástavby

Vizuálizace nového stavu

Nová a kvalitní veřejná doprava obslouží hlavní prvky městské struktury a efektivně spojí periferii s městskými centry. Bude to znamenat více než 50% redukci soukromé dopravy (která tím bude potlačena, nebude prioritní jako dnes). Síť pomalých cest (chodci a cyklisté) a veřejných prostranství umožní snadný přístup do všech rekreativních zelených prostorů.

Strategicky významná a vhodná místa budou (s rozvahou) zastavěna. I tady půjde především o kolektivní bydlení (bytové domy), které buď vytváří nové bloky, nebo doplňují současnou zástavbu. Kolem zástavby bude posílen prstenec zelených prostorů.

Nová zástavba v průmyslových zónách bude využívat zbytkovou energii, která je dnes beze zbytku vypouštěna do

prostředí. Rovněž skleníky a vertikální farmy budou na zdroje této energie napojeny. Meziprostory a periferie se tak stanou oblastmi produkujícími potraviny pro města.

PŘÍMOŘSKÁ ZÁSTAVBA

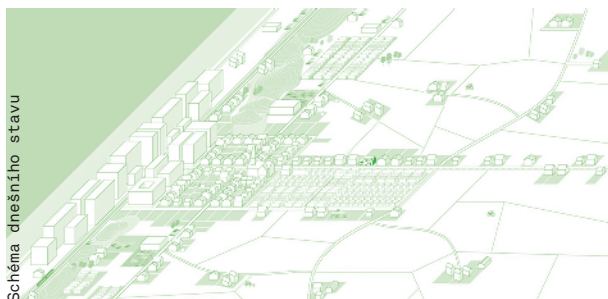

Schéma dnešního stavu

Situace po intervencích optimalizace hustoty zástavby

Vizualizace nového stavu

Belgie má zhruba 70 kilometrů mořského pobřeží. I když je urbanistická struktura tvořena sítí středně velkých a malých měst, přesto je prakticky celá délka pobřeží lemována nepřetržitou „zdí“ vysokopodlažních bytovek. Navíc je celé pobřeží propojeno tramvajovou linkou, od holandských hranic na severu až po hranici s Francií na jihu. A tak jako má v Čechách každý druhý Pražan chatu nebo chalupu, tak má většina obyvatel belgických měst svůj byt u moře.

Kvalita prostředí i snadná dostupnost celého pobřeží vytváří ideální podmínky pro organizaci a maximální společenskou využití všech prvků občanské vybavenosti. Kluster specifických funkcí pro stárnoucí populaci bude implantován do stávajících budov. Nová zástavba pro bydlení (bytové domy) bude plánována s respektem pro krajinu písčinych dun, která tvoří zázemí v celé délce pobřeží. Krajina ve vnitrozemí, navazující na duny, nabízí příležitost pro produkci potravin i energie. Zemědělské statky a farmy nabízejí v letních měsících prostor pro rekreaci. Větrné turbíny budou produkovat veškerou energii, která je potřeba pro fungování sítě pobřežních měst (Oostende, Westende, Blankenberge, Zeebrugge a další).

ZÁVĚR

Tyto tři příklady ukazují hlavní směry, jak budou ve Flandrech přerušeny dnešní trendy a způsoby urbanizace krajiny. Zároveň jde o jediný způsob, jak nejen ochránit poslední zbytky jednotlivých typů krajiny, ale i vytvořit vyvážené a zdravé životní prostředí.

Hlavním předpokladem je ovšem zásadní změna pojetí a pozornosti, které jsou dnes věnovány především jednotlivým stavbám. Je třeba je orientovat na širší kontext, ve kterém jsou stavby umístěny, a na systémy, ve kterých fungují. To si vyžádá velké změny, i když jde vlastně o kolektivní životní prostředí, na kterém záleží každému, nebo by alespoň mělo záležet. Musí dojít k mentální transformaci jak politické správy, tak i k aplikaci nových a efektivnějších typů a typologií. Konečně i developerské společnosti, ať už soukromé nebo veřejné (korporace pro sociální bydlení i městské rozvojové podniky) musí svůj přístup k trhu radikálně změnit. Na této nové vizi budou spolupracovat nejen urbanisté a architekti, ale především všichni přímo zúčastnění, od obyvatel samotných přes ty, kdo pracují s krajinou (zde mám na mysli hlavně ty, kdo krajinu používají i udržují, farmáře), až po energetické společnosti, aplikující nové formy energetických koncepcí a zdrojů, apod.

Ing. arch. akad. arch. Jiří Klokočka
Bureau Vlaams Bouwmeester, Brussel, Belgie

ZMÍRŇOVÁNÍ NEGATIVNÍCH DOPADŮ NA KRAJINU V NĚMECKU

Wolfgang Wende

Smyslem kompenzačních opatření je vyvážit ztrátu na hodnotách přírody a krajiny nebo na funkčnosti ekosystémů, a to tam, kde není možné těmto ztrátám předejít. V Českém právu se kompenzační opatření objevuje na několika místech, například v zákoně o posuzování vlivu na životní prostředí č. 100/200 Sb. či v zákoně o ochraně přírody a krajiny 114/1992 Sb. Nejčastějším případem je kompenzace kácení dřevin mimo les stanovením náhradní výsadby. Další případ je komplexnější, je jím relativně nové ustanovení § 45 a 9, které stanovují kompenzační opatření pro záměry, jež mají nevyhnutelný negativní vliv na evropské lokality Natura. Zatímco náhradní výsadby jsou běžné, uplatnění druhého uvedeného případu je jen ojedinělé. Kompenzace se však u nás téměř neuplatňují v případech ochrany jakékoliv volné krajiny a běžné přírody. V těchto případech musíme hledat inspiraci a zkušenosti v jiných zemích. Uplatnění požadavků na kompenzace musí totiž vycházet z velmi dobrého vyčíslení ztráty, kterou se vyhodnocuje snížení funkčnosti ekosystému, narušení konkrétních biotopů, ztráta nebo narušení části krajiny nebo krajinného prvku atd.

V některých zemích jsou dokonce používány přímé finanční odvody, jinde, jako např. v Itálii, jsou některé rozsáhlé příměstské parky oprávněně vydávat uhlíkové povolenky a prodávat je těm, kteří oxid uhličitý vypouštějí v nadměrné míře do ovzduší. Zajímavý je způsob, jakým je zajištěna kompenzace běžných prvků volné krajiny a biotopů v Německu. Takto nastavené kompenzace mají nemalý vliv na rozvoj krajinné architektury, a tím pádem jsou pro nás velmi zajímavé.

Ing. Štěpán Špoula
PS Krajinná architektura

Na rozdíl od stávajících zákonů na ochranu přírody, které poskytují zvláštní právní ochranu pouze těm segmentům krajiny, jež jsou považovány za obzvláště cenné, se německý předpis o omezení vlivů na životní prostředí zásadně dotýká veškerých ploch. Je postaven na myšlence, že strana, která ničí přírodu a krajinu, nese zodpovědnost za to, že se takovému ničení nedokázala vyhnout nebo jej zmírnit, a zavazuje se ke kompenzaci těchto následků. Proto je tento předpis navržen tak, aby zajistil a ochránil funkčnost přírodní rovnováhy a kvalitu krajiny dokonce i mimo chráněné oblasti (tzv. „celoplošná minimální ochrana“). Předpis je tedy konkretizací obecných environmentálních principů udržitelnosti a odpovědnosti, kterou nese strana působící škodu.

Právní definice vlivu zní následovně: „Vliv na přírodu a krajinu se týká všech změn ovlivňujících podobu či využití

ploch, dále pak změn ovlivňujících úroveň podzemní vody související s aktivní vrstvou půdy, což může významně ovlivnit chování a fungování přírodní rovnováhy nebo vzhled krajiny“.

Proces regulace zmírnění dopadu na životní prostředí je stanoven v tzv. „posloupnosti právních účinků“:

- požadavek vyhnout se ovlivňování krajiny tam, kde je to možné,
- pro nevyhnutelné dopady se požaduje buď věcná / na místě realizovaná náhrada, nebo náhrada způsobené škody na jiném místě (tzv. offsetting),
- tam, kde se poškození nelze vyhnout, je třeba najít rovnováhu mezi zájmy souvisejícími s přírodou a krajinou a těmi, jejichž uplatňováním je toto poškození způsobováno,
- pokud je pak vliv potvrzen, strana způsobující poškození musí poskytnout finanční náhradu za výslednou škodu, způsobenou s ohledem na tyto nevyhnutelné vlivy, jež musejí být kompenzovány.

Regulace poškozování přírody a krajiny

Od strany, která svým konáním negativně ovlivňuje přírodu a krajinu, se požaduje, aby svůj vliv co nejvíce omezila. Tato povinnost neznamená, že se anuluje vliv jako takový (tj. projekt), ale jeho důsledky. Škodám se lze vyhnout, pokud existují rozumné alternativy pro dosažení stejných cílů na tomtéž místě, ale s menším nebo nulovým poškozením přírody a krajiny. Tam, kde je poškození nevyhnutelné, musí být opodstatněné. Základním pravidlem však zůstává: k poškozování, kterému se lze vyhnout, nesmí nikdy dojít.

Kompenzace a náhrada (offsetting)

Pokud s sebou optimalizovaný projekt i nadále nese negativní vlivy, nevyhnutelné škody tímto vlivem způsobené musejí být kompenzovány nebo nahrazeny jinde, skrze opatření na ochranu nebo péči o krajinu. Vliv je možné považovat za kompenzovaný ve chvíli, kdy jsou poškozené funkce přírodní rovnováhy obnoveny a kvalita krajiny vhodným způsobem uvedena do původního stavu nebo rekonstituována.

Podle německého soudu závisí definice náhrady na situaci. Platí tam, kde „jsou v zasažené krajinné oblasti vytvořeny podmínky, za nichž může fungovat stejně, jako fungovala předtím, aniž by byly poškozeny kterékoliv základní faktory viditelného kontextu“. Kompenzace se nemusí nutně uplatňovat na stejném místě, kde došlo ke škodě, ale musí být podpořena funkční spojitost mezi škodou a náhradním opatřením. „Funkční spojitost“ znamená, že náhradní opatření zásadně ovlivní poškozené místo a obnoví zásahem narušenou přírodní rovnováhu.

Kompenzační opatření mají být použita na územích, která je potřebují a která zároveň mohou být zlepšena, to

vše v „přiměřené době“. V praxi je tato doba stanovena takto: hodnoty a funkce dané lokality je možné kompenzovat pouze tehdy, pokud je možný návrat do původního stavu nejdéle do 25 let.

Negativní vlivy je možné považovat za nahrazené jedině tehdy, jestliže byly ekvivalentním způsobem obnoveny funkce a přírodní rovnováha v poškozeném přírodním území a kvalita krajiny byla upravena přiměřeným způsobem. Rozdíl mezi náhradou na jiném místě (offsetting) a kompenzací je tedy jasný: žádoucí je pouze rovnocenná, „ekvivalentní“ náhrada negativně ovlivněné rovnováhy přírody. Náhrada nemusí být nutně provedena v místě negativního zásahu, požadována je ale „souvislost přírodního prostoru“ s poškozeným místem. Na rozdíl od mezinárodně používaného termínu se podle německých zákonů náhradní opatření (*Ersatzmaßnahmen*) neomezují jen na náhrady v oblasti biodiverzity, ale mohou zahrnovat i estetické prvky, jako např. ekosystém, nebo dokonce i náhrady související s kvalitou krajiny a podobně.

Kompenzace a náhradní (ofsetová) opatření jsou vzájemně rovnocenné. To však neznamená, že si strana, která má nápravu realizovat, mezi nimi může sama vybírat. Rozhoduje zde úřad, který musí zvážit dopady tohoto vlivu.

Vyvážení zájmů

Pokud se nelze negativním vlivům vyhnout nebo není možné je v přiměřené době kompenzovat, pak úřady nesmí jejich vznik povolit. Podobně nesmí dát souhlas, pokud se při vyváženém hodnocení zjistí, že zájmy péče a ochrany přírody mají přednost před všemi ostatními zájmy.

Vyvážené vyhodnocení zájmů se má provádět jako samostatný procedurální krok. Zcela zásadním bodem při takovém hodnocení zájmů podle zákona o ochraně přírody je určení vlivů, které není možné kompenzovat nebo jinak nahradit. Tím je zvýšena pozice zájmů ochrany přírody a krajiny v hodnocení. Rozsah, ve kterém mohou být tyto vlivy nahrazeny následnou finanční náhradou, je ve stadiu vyváženého hodnocení zájmů irelevantní.

Náhradní platby

Určení výše náhradní platby je možné uvažovat pouze tam, kde se dojde k následujícím zjištěním:

→ škodu nelze v přiměřené době nahradit, a to ani částečně, ať z vědeckých důvodů či proto, že strana realizující projekt není s to reálnou kompenzací poskytnout (např. protože nedokáže získat potřebné

náhradní plochy. Velmi užitečné jsou v tomto případě kompenzační fondy nebo banky habitatů),

→ při hodnocení zájmů se ukázalo, že zájmy hovořící pro realizaci projektu mívají zdánlivě větší váhu než zájmy ochrany přírody a péče o krajinu.

Po těchto schvalovacích rozhodnutích, týkajících se projektu, jehož negativní vlivy nelze kompenzovat, se specifikují výše náhrad. Ty zajistí, aby investor (strana, jejíž činnost zaviní negativní dopady, a není schopna poskytnout plnou nebo částečnou reálnou kompenzaci) nebyl zvýhodněn oproti investorům, od nichž je požadována skutečná náhrada v plném rozsahu.

Výše ofsetové platby se určí v souladu s průměrnou cenou kompenzace a neprovedenými ofsetovými opatřeními nebo podle doby trvání a závažnosti dopadů. Výše ofsetové platby a postup jejího uvalení jsou specifikovány v předpisech o náhradách jednotlivých spolkových zemí. V praxi to ovšem vede k tomu, že požadované částky jsou často příliš nízké.

Ofsetové platby se používají k tomu, aby nasměrovaly ochranu a péči o krajinu v přirozeném prostředí, ve kterém se nachází daný projekt. Ofsetová platba je dále určena k tomu, aby umožnila dodatečné zlepšení přírody a krajiny. Z principu nesmí být použita pro financování existujících povinností státu.

Zajištění pozemků

Federální zákon o ochraně přírody (*BNatSchG*) zajišťuje, že spolkové země mohou přijmout vlastní předpisy pro schválení kompenzačních opatření. Tyto podpůrné kompenzace a ofsetová opatření jsou vloženy do tzv. kompenzačních fondů nebo banky habitatů a mohou být „vybrány“ podle potřeby – ačkoliv to není povinné. Důvody, které stojí v pozadí tohoto předpisu, mají na jedné straně zlepšit součinnost mezi kompenzacemi a ofsetovými opatřeními a na straně druhé pomoci řešit problém nedostatku vhodných krajinných celků, které jsou k dispozici, a to zvláště ve městech a v případech významných projektů. Detaily kompenzací negativních důsledků jsou specifikovány v právních předpisech přijatých jednotlivými spolkovými zeměmi.

*Článek vyšel původně v časopise *Environmental Policy and Law* 44/3 (2014) a byl redakčně krácen.*

Prof. Dr. Wolfgang Wende
Leibniz-Institut für ökologische Raumentwicklung

PRAXE

ZELENÁ PÁTEŘ VE VESTCI U PRAHY

Klára Salzman

Krajina každého sídla je neopakovatelná a jedinečná. Platí to i pro obec Vestec. Jsou tady místa velmi hodnotná, zajímavá, najdou se i plochy poškozené, a také krajiny, kterým se říká všední nebo každodenní. Výjimečnou je krajina obce Vestec tím, že leží na hranici Velké Prahy a tlak rozvoje velkoměsta na území obce je enormní. Současně ale blízkost velkoměsta umožňuje obyvatelům Vestce užívat výhody Prahy, je zde dostatek příležitostí k zaměstnání, lepší přístup ke vzdělání, ke kulturním aktivitám. Obyvatelé Vestce přitom dále mohou žít ve svých domech a zahradách vesnického charakteru. Mezi obyvateli Vestce a obyvateli pravého a vzdálenějšího venkova je však jeden podstatný rozdíl: zdejší lidé si uvědomují vrůstání své obce do organismu velkoměsta a srůstání s ním, nenávratný zánik původní krajiny, a to, co zbylo, by rádi zachovali a intenzivně využívali. Je to jejich domov.

Plánování krajiny není dnes standardně součástí územního plánu. Od roku 2006 je povinností začlenit do územního plánu tzv. koncepci uspořádání krajiny, která stanoví zásady. Obec Vestec projevila zájem zabývat se krajinou detailně, a proto zadala vypracování krajinného plánu. Důvodem byla snaha o zachování fragmentů původní krajiny, snaha zakotvit ochranu tohoto prostoru v územním plánu a legislativě či snaha nabídnout občanům soužití s kvalitní krajinou.

Zpracování této studie je nezbytné pro obnovu krajiny. Jedná se o nástin dalších možností, jak si zlepšit krajinu, ve které žijeme a kde budou také žít naše děti. Proto se celým zpracováním studie věnuje spolupráce a konzultace s občany, tak aby byla vytvořena kvalitní dokumentace, srozumitelná i pro laiky.

Návaznost na historii místa je klíčová

Nová struktura krajiny Vestce vychází z přírodních podmínek, z poznání historického vývoje území, ze současných potřeb místních obyvatel. Je důležité navázat na původní his-

torický vývoj krajiny, nesmazat pamětníky historie, snažit se objevit, definovat, stanovit významné lokality, zdůraznit výhledy a průhledy, které činí místní krajinu neopakovatelnou, nezaměnitelnou a podtrhují její charakter. Zcela prvořadým úkolem je pak zvýšení retence vody v území využitím přírodních blízkých opatření a obnova těch místních komunikací, které lidé potřebují k běžnému každodennímu životu.

Krajinný plán pro katastrální území obce Vestec poskytuje jednoduché a všem srozumitelné schéma nápravných opatření. Jeho realizace je možná, pokud se ho ujmou ti, kteří mají na nápravě zájem a mohou pomoci. Tedy nejenom zemědělci, ale lidé, kteří zde žijí, bydlí, mají zde dům či zahradu, krajinu navštěvují a mají k tomuto místu vztah. Realizace by měla být předmětem úsilí nejen tamního obecního úřadu, ale také zájmových nevládních organizací, sdružení občanů, kterým není lhostejný vzhled obce a okolí.

Krajina katastrálního území obce Vestec je hustě osídlená a zastavěná. Pokud uvažujeme nad naplněním všech funkcí krajiny v tak malém území, je to úkol velmi složitý. Dále je zde předpoklad, že na obce v blízkém okolí Prahy bude vyvíjen další tlak na zástavbu a intenzivní hospodářské využívání. Naprosto nezbytná je spolupráce a plánování krajiny všech dotčených obcí v povodí Vesteckého potoka.

Zelená infrastruktura v praxi

Vzhledem k nedostatku prostoru obce Vestec pro tradiční řešení krajiny se zde nabízí možnost aplikace principu zelené infrastruktury. V intenzivně užívaném a obydleném území je nutné zásadně stanovit hranice a prostor pro infrastrukturu technickou a infrastrukturu zelenou, která je v České republice novým pojmem.

Obec Vestec je pro demonstraci páteře zelené infrastruktury optimálním prostorem. Důvodem je intenzivní tlak na zástavbu dalších území a velmi silný nárůst uvědomování si hodnot krajiny u představitelů obce a místního obyvatelstva, které tuto filozofii velmi dobře přijímá.

Je ale nutno podotknout, že se jedná pouze o jeden kamínek mozaiky. Systém páteře zelené infrastruktury bude fungovat až ve chvíli spolupráce všech dalších dotčených obcí celého povodí Vesteckého potoka. Zatím nemáme legislativní nástroje, které by realizaci zelené infrastruktury podpořily plošně. Zelená infrastruktura se dotýká několika oblastí a resortů (vodní hospodářství, zemědělství, ochrana přírody, dopravní infrastruktura, tvorba veřejných prostranství).

V případě Vestce se stala zelená páteř součástí územního plánu, jeho schválením bude mít zelená páteř zákonné předpoklady pro svoji realizaci. Autorem územního plánu pro obec Vestec je ateliér Foglar Architects.

Zelená páteř krajiny obce Vestec

Návrh plochy (smíšené, nezastavitelné...) s využitím území, které v sobě spojuje několik funkcí:

1. Kontinuální síť přírodních prvků krajiny (prvky místního ÚSES, další místní přírodní prvky)
2. Kontinuální síť vodních prvků krajiny (vodní toky a mokřady)
3. Respektování historického vývoje krajiny a obnova fragmentů krajiny
4. Zvýšení propustnosti krajiny (cyklostezky, pěší stezky)
5. Veřejná prostranství, rekreační plochy v krajině

Plocha zelené páteře bude tvořena převážně travnatými porosty, výsadbami dřevin a porostů přírodě blízkých, dále plochami vodních toků, vodních ploch, mokřadů stávajících a navržených. Důležitou funkcí zelené páteře bude zadržování vody v území – proto je důležitá změna místních kultur na

trvalý travní porost. Součástí zelené páteře budou pěší a cyklistické komunikace, dětské a sportovní hřiště. Návrh zelené páteře v územním plánu vytváří potenciál a prostor pro příští tvorbu a návrh krajinářského parku.

Dalším důležitým prvkem krajinného plánu Vestce je fragmentace krajiny, stanovení prvků, které krajinu rozčlení na menší celky. Velmi důležitým, novým prvkem je řešení odtoku dešťové vody z území přírodě blízkými metodami (tzv. storm water management), které by mohlo výrazně snížit množství vody, jež odtéká Olšanským potokem.

Ing. Klára Salzmann, Ph.D.
předsedkyně PS Krajinářská architektura

PŘÍMĚSTSKÝ PARK

Michal Fišer

Štěpán Špoula

Příměstská a metropolitní volná krajina v ČR stále upadá. Systematická péče je nahrazována nárazovým a jednostranným využíváním. V důsledku toho je často postižena sociální degradací, ztrátou dostupnosti, prostupnosti, srozumitelné struktury a neodvratným zánikem povědomí o konkrétním krajinném prostoru, který je nositelem společně sdílené paměti a identity.

Nízké povědomí o šíři ekosystémových služeb a jejich potenciální hodnotě vede k jednostranné politice územního rozvoje měst, která nejsou schopna zajistit rovnocenný rozvoj nezastavěného prostředí. Hodnota půdy jako jednotky volné krajiny je devalvována prakticky na nulovou hodnotu jejich hypotetickou využitelností jako stavebního pozemku. Obzvláště patrné je to na neschopnosti využití vodohospodářské funkce říčních niv, na neschopnosti udržet příměstské zemědělství a stabilní hranici zastavitelného území.

V posledních dvaceti třiceti letech se v rámci implementace Evropské úmluvy o krajinně začínají na mnoha místech v Evropě objevovat koncepty rozvoje příměstské krajiny, které stojí na jinak formulovaných paradigmatech, doplňujících tradiční urbanistické instrumenty. Jedná se aplikaci tzv. zelené infrastruktury (Green infrastructure) a s ní souvisejícího, mnohdy překvapivě účinného nástroje tzv. příměstského parku (Periurban parks).

Příměstský park může být definován jako území ekologického, krajinného a kulturního významu situované na periferiích sídel nebo v jejich blízkosti, avšak podstatně prostoupené městským prostředím, kde ochrana přírodních hodnot, rekreační, kulturní, vzdělávací, ekonomické a územně rozvojové funkce mohou koexistovat, podporovány veřejnou politikou, plány a ději s plným zapojením obyvatel. Díky značnému zastoupení přírodních složek a zvýšené úrovni biodiverzity hrají zásadní roli při zajišťování ekosystémových služeb.

Pojetí konceptu příměstského parku dobře ilustruje rozdělení do čtyř základních typů, jak jej definuje metodika Periurban parks – Tool Kit (2011, s. 11) v průběhu tzv. Periurban Project:

A. CHRÁNĚNÝ PŘÍRODNÍ PARK (PROTECTED NATURE PARK)

Tento typ parku sestává z území vysokých přírodních, biologických a krajinných nebo kulturních hodnot. Obecně jsou takováto území charakterizována vysokým stupněm biodiverzity rostlin a zvířat.

Regulativy využití těchto typů území existují na evropské úrovni (Natura 2000), národní úrovni anebo regionální a místní úrovni. Ochranná legislativa většinou předepisuje přesná pravidla a rámec možných aktivit. Omezení určitých funkcí může mít vážný dopad na proces rozvoje.

Příklady: Andalusia, Danube-Ipoly Park, Městské lesy Košice, Vitosha Nature Park

B. POLOPŘÍRODNÍ AGRO-EKOLOGICKÝ PARK (RURÁLNÍ PARK, SEMI-NATURAL AGRO-ECOLOGICAL PARK)

Tento typ příměstských parků obsahuje mix přírodních a uměle utvářených území, která mohou zahrnovat přírodní prvky, jako jsou zelené (bio)koridory, nebo zemědělsky obdělávané plochy, jako pole, lesy či zemědělsky využívané mokřady.

Příklady: Parco Sud Milano, Parco della Piana Tuscany, Lille Metropole

C. KRAJINNÝ MĚSTSKÝ PARK (GREEN CITY PARKS)

Tento typ parku představuje zelené plochy situované velmi blízko nebo i v rámci zastavěných ploch sídel, obsahující

řadu funkcí pro účely místních komunit. To může být vyjádřeno různými formami přírodních prvků a hodnot. Legislativní rámec je poskytován na národní a místní úrovni (např. Lesní hospodářský plán, generel zelených ploch, územní plán atd.).

Příklady: Monsanto Lisabon, Městské lesy Košice, Přírodní park Praha-Troja, Zografou, Silesia Metropolis, Aberdeen Hazlehead Park

D. REVITALIZOVANÉ PARKY (RE-NATURALISED PARKS)

Tento typ příměstského parku představuje území, kdysi přírodní, časem uměle člověkem přetvořené či do určité míry degenerované, zahrnující bývalé industriální plochy nebo skládky, dnes částečně nebo zcela revitalizované. Konkrétní způsoby, formy přeměny mohou být různé, ale většinou se jedná o novou člověkem vytvořenou krajinu obsahující relikty minulosti, které tak získávají novou kvalitu. Politiky nebo plány regenerace na místní úrovni mohou předepisovat specifické regulativy pro taková prostředí.

Příklady: Seine-Saint-Denis, Lille Metropole, Silesia Metropolis, Parco Nord Milano, South Aberdeen Coastal Park

Inspirativní příklad za všechny představuje zejména projekt Río Llobregat v Metropolitní oblasti Barcelona v Katalánsku, v němž byla aktivována funkce zelené infrastruktury způsobem, který zpravidla bývá svěřen technické infrastruktuře. Třicetikilometrový úsek kanalizované řeky uzavřené mezi dopravními koridory byl proměněn v rámci velkého regionálního projektu v krajinný park, znovu zpřístupněn napojením na veřejná prostranství okolních sídel a obnoven jako nová identifikovatelná krajina a sociálně sdílený veřejný prostor. Vzhledem ke skutečnosti, že obnova fluvialní krajiny ve své původní morfodynamice nebyla z technických důvodů možná, bylo využito předčištěné odpadní vody, která průtokem přes nově založené mokřadní biotopy mimo vlastní kanalizované koryto umožňuje filtrování a pomalé opětovné zasakování a doplňování přírodních kolektorů podzemní vody. Kolektory představují důležitý zdroj pitné vody pro celou metropolitní oblast. Stabilně vysoká hladina podzemní vody zajišťuje ochranu před průnikem slané mořské vody a před znehodnocením zemědělské půdy v deltě řeky. Biotopy slouží zároveň jako refugia rostlin a živočichů a přirozený cíl vycházek, exkurzí a školních výletů.

Víceúčelová role příměstského parku

Znak, který koncept příměstského parku odlišuje od tradičních typů chráněných území, je jeho víceúčelová role a způsob správy. Přidaná hodnota příměstských parků vyplývá ze schopnosti pojmout některá nebo všechna následující témata. Popis byl převzat a upraven z Metodiky příměstských parků (Periurban parks, 2011):

Ochrana prostředí a zajištění ekosystémových služeb

Příměstský park jako bytostná součást zelené infrastruktury přispívá ke zlepšení podmínek životního prostředí v celé šíři ekosystémových služeb. Příměstský park je schopen takové služby poskytovat stejně tak, pochází-li z čistě přírodního prostředí, nebo je výsledkem funkční transformace při cíleném zakládání zelené infrastruktury.

Ve vztahu k výše uvedené funkci je příměstský park chápán jako vitální součást mnohem rozsáhlejšího území, pro něž spoluzajišťuje ekologickou stabilitu důležitou pro přilehlá sídla. Tento fakt překračuje ideu parku jako ostrova chráněné přírody izolovaného od zbytku území a chápe jej jako součást metropolitní zelené infrastruktury.

Rozvoj místní ekonomiky

Příměstský park může přesáhnout svou převažující ochrannářskou a kompenzační úlohu směrem k podpoře

rozvoje nových modelů lokálních ekonomik. V takovém případě ekosystémové funkce vytvářejí předpoklady pro modely propojující existenci parku s generováním nových příjmů. Možným příkladem je rozvoj venkova zahrnující úpravy lesa a agroekologická opatření navržená k regeneraci a udržitelnému rozvoji obhospodařovaných území jsou schopna generovat trvalý příjem pro příměstský park, např. pěstováním biomasy nebo produkcí dřeva. To zahrnuje také zemědělskou produkci založenou na organické produkci a krátkých distribučních tocích, z čehož nemají užitek pouze provozovatelé, ale rovněž mnohem širší komunita, žadající zdravé lokální produkty.

Kvalita sociálního prostředí

Příměstský park ovlivňuje kvalitu života obyvatel, podporuje sociální inkluzi. Nabízí vitální přírodní prostor pro místní obyvatele, vítanou záměnu za smog a smog. Pozitivní sociální percepce krajiny zpětně ovlivňuje udržitelnost hranice města a krajiny. Benefity z běžného provozu bývají rozvíjeny spolu s pořádáním vzdělávacích a kulturních programů. Navíc sociální ekonomie v posledních letech zaznamenala rostoucí význam vycházením vstříc společenské poptávce, kterou tradiční trh není schopen uspokojit. Parky poskytují vzdělání a výchovu školám, výchovu dětí, péči o postižené a jinak znevýhodněné osoby a skupiny, možnosti dobrovolnických akcí se socializačním efektem.

Příměstský park jako samosprávná jednotka

Pro plnohodnotné fungování konceptu příměstského parku je nezbytnou podmínkou nastavení modelu správy při zapojení všech zainteresovaných stran. Důležitá je účast formálních i neformálních institucí, které znají problémy konkrétního území a poskytují rámec a know-how dlouhodobé spolupráci osob v území. Předpokladem je účast politických zástupců všech územněsprávních jednotek, na jejichž území příměstský park zasahuje a které se definováním jeho hranic stává samosprávným celkem. Takový institut je pak daleko lépe schopen strategicky plánovat a účelněji zajistit integrovaný postup pro ochranu a rozvoj nezastavěné krajiny požadavkem na koordinaci sektorových politik (ochrana přírody, vodohospodářství, lesnictví, zemědělství, sociální politika a politika zaměstnanosti, místní rozvoj).

Zpracováno na základě textů pro výzkumnou publikaci „Metodika zadávání územních plánů“.

MgA. Michal Fišer
PS Soutěže

Ing. Štěpán Špoula
PS Krajinářská architektura

MĚSTSKÉ PARKY JAKO VÝZNAMNÝ PRVEK ZELENÉ INFRASTRUKTURY

Jolana Říhová

Jiráskovy sady v Litoměřicích

Města a obce v České republice se řadu let více či méně úspěšně podílejí na tvorbě systémů ekologické stability a systémů sídelní zeleně, které se stávají součástí územních plánů. Stále však chybí v praxi realizovaný mezioborový přístup k zeleni, který by napomohl vytvářet ve městech a krajíně komplexní soustavy zelených ploch naplňující jak ekologické funkce, tak i funkce sociální a ekonomické. Právě zohlednění těchto aspektů může ovlivnit udržitelnost veřejných prostranství a kvalitu životního prostředí jeho obyvatel.

Kromě péče o přírodní složky území je velmi důležitá a stále opomíjená osvěta veřejnosti, zástupců měst i odborníků. Pokud nedojde k širšímu porozumění tomu, co může zelená infrastruktura městům i lidem nabídnout a jak velký význam může mít pro životní prostředí, potom dílčí ojedinělé snahy o zavedení do praxe nemohou být úspěšné.

V síti zelené infrastruktury představují zcela zásadní prvek a plní nenahraditelnou funkci městské parky. Jedná se často o největší plochy zeleně ve městě a využívá je širší ve-

řejnost z okolní spádové oblasti města či obce. Význam parků tedy netkví pouze v ekologické, hygienické a estetické funkci, důležitý je také jejich sociální a rekreační význam. Park by měl tvořit kompozičně jednotný celek, který je skrze systém další zeleně provázaný s ostatními částmi města, příměstskou a volnou krajinou.

Dvěma inspirativními a typově rozdílnými příklady mohou být park na říčním ostrově Santos v Sušici a park Jiráskovy sady v centru Litoměřic. Obě parkové plochy prošly v posledních letech proměnou, díky které došlo nejen k obnově přírodní složky a infrastruktury parků, ale současně byla do celého procesu zapojena veřejnost, a právě z jejich potřeb vzešel celkový návrh. Důraz byl kladen na zajištění dlouhodobé udržitelnosti. Kvalitní architektonické řešení by tak mělo městům umožnit finančně dostupnou údržbu veřejných prostranství. V úvahu byl brán také širší kontext míst, programové propojení s funkcemi sousedních ploch či navazující řešení vstupu do parku.

Park na říčním ostrově v Sušici

Ostrov ohraničený řekou Otavou a Mlýnským náhonem se nachází v pěší dostupnosti sušického náměstí. Zdejší lesopark má charakter lužního lesa a je součástí ekologicky významného biocentra Pod Kateřinkou. Městský park se na říčním ostrově začal budovat už před první světovou válkou. Rozkvětu se dočkal hlavně za první republiky, kdy byl centrem zdejšího společenského dění. Po druhé světové válce se z ostrova stal Městský park československo-sovětského přátelství. Protože zcela chyběla koncepce údržby, celé území pustlo; původní kuželník i taneční parket postupně zanikly. Přesto zůstal park oblíbeným cílem procházek a místem konání řady akcí. Místní kluci zde často hrávali fotbal, po vzoru fotbalového klubu Santos se tak stejně začalo říkat i ostrovu.

V roce 2008 se Sušice zúčastnila grantové výzvy Nadace Proměny. Cílem projektu, pro nějž radnice hledala podporu, byla obnova lesoparku na ostrově. Místo sice lidé rádi využívali, desetiletí chybějící péče se ale negativně podepsalo na jeho vzhledu i funkčnosti. Žádost města uspěla díky dobře připravenému projektovému záměru. Jeho hlavním mottem se stal „ostrov pokladů“, v němž se radnice rozhodla Santos proměnit. Sušice si přála navázat na tradici první republiky a v souladu s potřebami současných návštěvníků ostrova odhalit víc z jeho přirozených krás.

Nová podoba ostrova vzešla z architektonické soutěže. Vítězný návrh proměny Santosu v pomyslnou loď na Otavě zpracovaný ateliérem Florart přesvědčil citlivým přístupem k jeho přírodnímu charakteru. Promyšlený, a přitom jednoduchý koncept, v němž se nenápadně opakuje motiv loď, respektuje a využívá přítomnost vodního živlu i jeho síly a dynamiky. Tomu odpovídá i navrhovaná skladba zeleně a vymezení jednotlivých částí ostrova: sever – městská pláž; střed – park, kultura, pobyt a pohyb; jih – brouzdání, řeka a slunce. Autoři v návrhu podtrhli výjimečnost a určitou nedostupnost Santosu, aby zůstal klidným protipólem rušné sportovně-rekreační lokality Fufery na protějším břehu řeky Otavy. Na druhou stranu respektovali tradiční akce neodmyslitelně spjaté s místem: narázově intenzivnějšímu provozu vyčlenili centrální část ostrova. Doc. Ing. Pavel Šimek za autorský tým nastiňuje krajinářský přístup: „*Každá změna v dlouhodobě zanedbávaném území je samozřejmě i závazkem, který se vždy projeví především v přístupu ke stávající vegetaci. Zvláště pak se musíme dívat na současné dřeviny s perspektivou desítek let dopředu a dobře odhadnout možný vývoj.*“

Projekt může být současně inspirací jiným městům pro zpřístupňování vodních ploch ve městech lidem. Zdařilý je i výsledek spolupráce se sochařem, jehož díla vytvořená pro sušický ostrov se pohybují na pomezí umění a mobiliáře. Na ostrov dnes míří mnohem více lidí, nabízí totiž širší možnosti využití i mimo hlavní, letní sezonu. Pavel Šimek komentuje výsledek projektu: „*Pozitivní ohlasy místních již při slavnostním otevření i při několika dalších návštěvách nás ujistily, že jsme se ve velké míře trefili do potřeb místních obyvatel. Pro nás je největší odměnou plně hřiště, využívaný kuželník a spokojení návštěvníci kulturních akcí i kiosku.*“

Projekt získal Cenu veřejnosti v rámci soutěže Stavba roku Plzeňského kraje 2013 a ocenila ho i odborná veřejnost 1. místem v soutěži Park roku 2014. V Grand Prix architektů byl projekt v roce 2014 vybrán porotou do užšího výběru v kategorii Krajinářská architektura a zahradní tvorba.

Městský park v centru Litoměřic

Největší litoměřický park Jiráskovy sady prošel v letech 2010–2015 celkovou obnovou. Vznikl koncem 19. století, na základech dvou školních hřišť, ale přes řadu úprav prováděných během 20. století postupně přestával vyhovovat svým uživatelům. Cílem projektu, který Město Litoměřice realizovalo

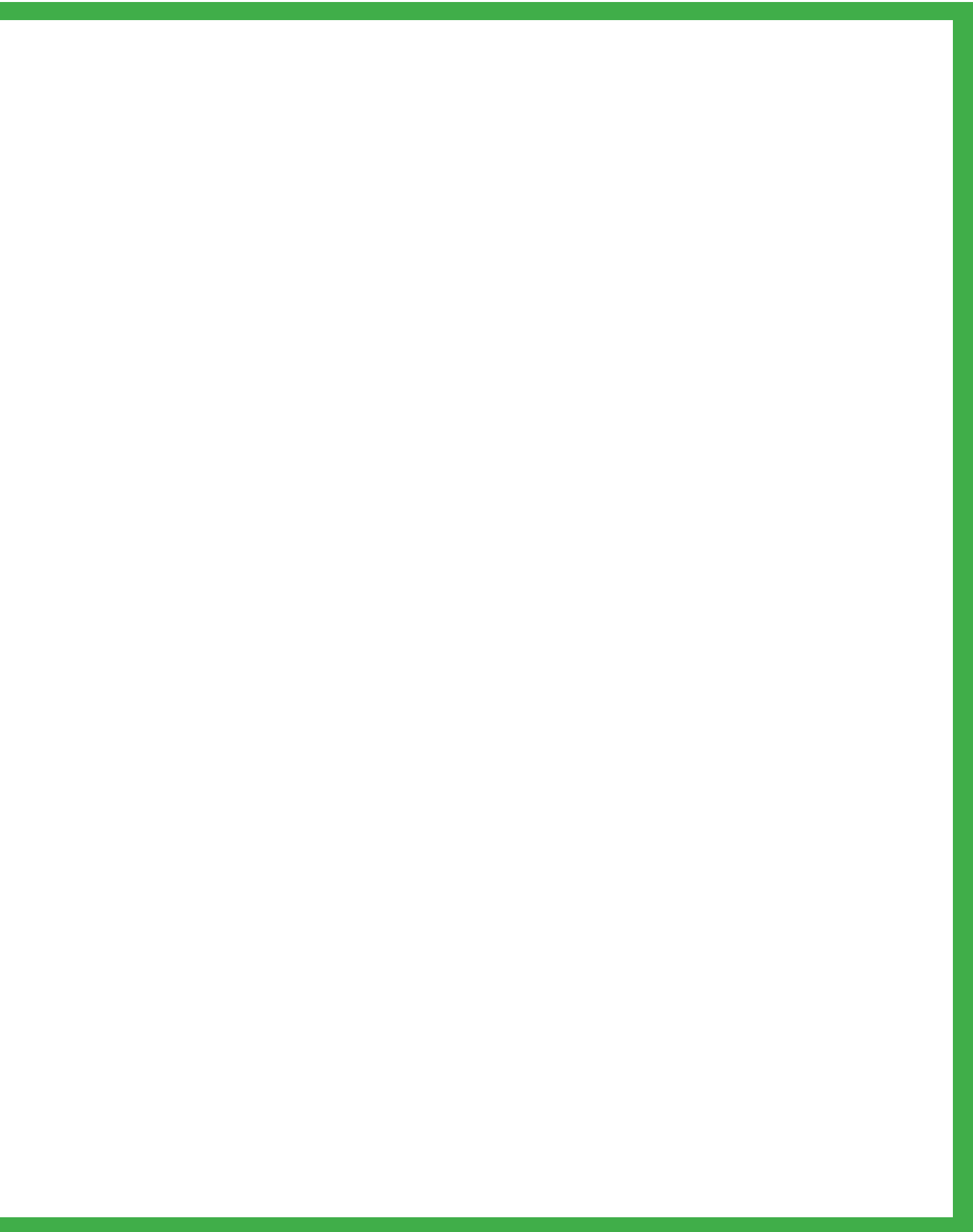
díky podpoře Nadace Proměny, tak bylo lépe přizpůsobit řešení a vybavení parku jeho současným uživatelům a proměnit Jiráskovy sady v moderní a funkční městský prostor. Konkrétní požadavky návštěvníků k užívání parku podrobně zmapovalo šetření provedené na samém začátku projektu. Místní obyvatelé se do postupné proměny Jiráskových sadů mohli opakovaně zapojovat také v následujících letech. Podněty od lidí byly i jedním z hlavních podkladů pro architektky, kteří se v roce 2011 zúčastnili architektonické soutěže. Vítězný návrh týmu architekta Zdeňka Sendlera vyšel vstříc vizi „parku pro všechny“. Jiráskovy sady tak dnes nabízejí místa pro setkávání, hru, sport i odpočinek. Park má upravenou cestní síť, nový mobiliář, tři dětská a jedno víceúčelové sportovní hřiště s večerním osvětlením. Zpevněná centrální plocha vytvořila dosud chybějící „srdce“ parku. Je vhodná pro pořádání kulturních akcí, návštěvníci zde také najdou nové vodní prvky nebo místo pro pétanque. Kompletní rekonstrukcí prošlo zároveň s parkem i dopravní hřiště a jeho zázemí. Poblíž gymnázia pak vzniklo místo určené především pro setkávání studentů. Ing. Zdeněk Sendler úpravu komentuje: „*U krajinářských parků je velmi důležitá dlouhodobá výchova porostu. To znamená, že se po určitých časových intervalech vysadí nový strom, který časem nahradí strom starý tak, aby byla zajištěna kontinuita vývoje.*“

Svébytnou atmosféru parku podtrhují originální umělecké a informační prvky. Pro Jiráskovy sady je navrhli studenti grafického designu a vizuální komunikace z pražské Vysoké školy uměleckopřemyslové. Vodní prvky doprovázejí úryvky z díla básníka Karla Hynka Máchy. Celým parkem pak prochází nenápadný souřadnicový systém s piktogramy, který neformálně vybízí k dalšímu objevování možností parku.

Sušický Santos, rozkládající se na přechodu města do volné krajiny, velmi dobře funguje už dva roky. Rekonstrukce klasického městského parku v Litoměřicích skončila letos na jaře, Jiráskovy sady tedy své kvality teprve prokážou. Město má mimo jiné od architekta k dispozici náměty pro další rozvoj parku, který by měl vycházet z vyhodnocení prvních let jeho fungování, obdobně jako je tomu v případě sušického říčního ostrova. Pravidelný kontakt města coby správce veřejného prostoru s jeho uživateli i tvůrci je samozřejmě nezbytný také pro úspěšný rozvoj městské zelené infrastruktury jako celku.

Více o obou projektech na www.nadace-promeny.cz.

Bc. Jolana Říhová
Nadace Proměny

PLÁNSKÉ NÁBŘEŽÍ

Jednokolová veřejná projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel: Město Planá nad Lužnicí

Předmětem soutěže bylo zpracování architektonického návrhu nábřeží řeky Lužnice v Plané nad Lužnicí. Nábřeží se nachází v těsné vazbě na centrum města, které bude revitalizováno dle vítězného návrhu architektonické soutěže, jež proběhla na přelomu let 2013/2014. Řešeným územím je pravý břeh řeky Lužnice v délce přibližně 800 m, v místě jsou zrealizovány protipovodňové úpravy a vybudována stezka pro pěší a cyklisty. Cílem soutěže bylo získat architektonický návrh mobiliáře, výsadeb a prvků, které nábřeží zapojí do veřejného prostoru města a zdůrazní jeho rekreační potenciál.

Termín konání soutěže: 10. 12. 2014–20. 2. 2015

Porota: Jiří Šimánek, Stanislav Vyhnaň, Štěpán Špoula, Eva Hubičková, Martin Kraus; náhradníci Pavel Hofman, Miroslav Vodák

Počet odevzdaných návrhů: 14

Ceny a odměny celkem: 100 tis. Kč

1. cena: neudělena

2 × 2. cena (40 tis. Kč):

→ Ivar Otruba, Kateřina Čadková, Jakub Kovář, Tomáš Popelínský, Kateřina Sapáková

→ Jan Psota st. / spolupráce: Jan Augustin, Iveta Horáková, Zbyněk Buchta, Tomáš Bezchleba

3. cena (20 tis. Kč): Josef Hlavatý, Lenka Hlavatá

Hodnocení návrhu – Ivar Otruba, Kateřina Čadková, Jakub Kovář, Tomáš Popelínský, Kateřina Sapáková:

Autoři řeší charakter jednotlivých míst způsobem odpovídajícím jejich významu ve městě a pracuje s odkazem na historii. Citace historických prvků je však v některých místech příliš formální, připomenutí vorařství v podobě lavic a pražců není zcela zvládnuté a působí ne zcela srozumitelně. Návrh správně akcentuje důležité vazby na centrum města a vhodně navrhuje řešení jednotného oplocení na rozhraní veřejného a soukromého prostoru. V prostoru u cukrárny je nejednoznačný návrh jedné či dvou řad stromů, u sochy sv. Jana Nepomuckého větší rozsah zdlážděné plochy stírá venkovský charakter prostoru. V návrhu je nutné reflektovat zásobovací trasy do obchodního domu a základní školy. Nepřesvědčivé je zobrazení prostoru u stánku s občerstvením a taktéž délka a rozsah betonového schodiště. Princip

dřevěných sedáků na betonových schodech však hodnotíme kladně a lze je opakovat i v dalších přístupech k vodě. Typologie stánku vhodně řeší různé druhy provozů v průběhu roku. Prostor u domova s pečovatelskou službou je správně definován živým plotem, avšak rozhodnutí řešit jej formou městského parčíku s kompoziční zelení nepovažujeme za vhodné. Program a náplň aktivit v území u sauny jsou přiměřené, dobře je řešen stromový háj s posezením u budovy. Zvolený typ osvětlení je vhodně vybrán jako směrový, osvětlující pouze stezku pro pěší a cyklisty, další použité mobiliářové prvky však mají příliš městský charakter. Návrh zeleně reaguje i na širší prostorové vazby a vhodně rámuje pohled na kostel z opačné strany řeky. Oceňujeme graficky přesvědčivou prezentaci návrhu a důkladnost zpracování.

Hodnocení návrhu – Jan Psota:

Autor dobře identifikoval problém nábřežní stezky, totiž její úzký profil a potřebu lokálního rozšíření, které je řešeno přiměřeným a zároveň důmyslným způsobem, jež podporuje lineární charakter vodního toku. Doporučujeme zvážit rozšíření profilu stezky ve střední části území. Oceňujeme hledání integrovaného řešení pro mola na břehu stezky, které zahrnuje princip kotvení lodí, rozšíření prostoru i nástup k řece bez potřeby řešení mobilních mol umístěných na hladině řeky. Tento způsob rozšíření pobytové plochy za linií protipovodňové zdi je však nutné konzultovat se správcem povodí. Na rozdíl od jiných návrhů je připomenutí historie vyjádřeno adekvátně prací s detailem a povrchy dřeva. Slabinou návrhu je neprůkazné řešení prostoru u domova s pečovatelskou službou. Autor graficky zdařile prezentuje provázanost řešení s centrální částí města. V detailu však nejsou řešeny příjezdy k soukromým pozemkům a dílčí ztvárnění neumožňuje zásobování objektů. Umístění altánu na přečerpávacím objektu je nepříjemné. Doporučujeme zahrnout do řešení i solitérní zeleň za linií protipovodňové zdi, prověřit šikmé parkování v ulici směřující k soše sv. Jana Nepomuckého a dopracovat způsob kotvení u navrženého typu mola. Monokulturní výsadby okrasných travin je vhodnější nahradit jiným prvkem, více odpovídajícím charakteru místa.

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/planske-nabrezi

REVITALIZACE NÁMĚSTÍ KARLA IV. – MĚLNÍK

Dvoukolová veřejná ideová
architektonicko-urbanistická soutěž

Vyhlašovatel: Město Mělník

Předmětem soutěže bylo zpracování architektonicko-urbanistického ideového návrhu na revitalizaci náměstí Karla IV. – Mělník. Důraz měl být kladen na prostorové řešení náměstí včetně dopravních podmínek a spojení – synergií s náměstím Míru, s cílem znovuoživení celé lokality středu města.

Termín konání soutěže: 18. 9. 2014–2. 3. 2015

Porota: Ludvík Grym, Tomáš Bezpalec, David Mareš, Alexandra Burešová, Ctirad Mikeš, Milan Schweigstill, Ivan Hromádka; náhradníci Vladimír Štulc, Jan Vrana

Počet odevzdaných návrhů: 17

Ceny a odměny celkem: 430 tis. Kč

1. cena (200 tis. Kč): Ivo Pavlík, Lucie Kadrbanová, Vratislav Ansorge, Martin Málek, Jiří Polák, Mirka Baklíková
 2. cena (120 tis. Kč): Marie Hlavatá, Josef Hlavatý, Lenka Hlavatá
 3. cena (80 tis. Kč): Igor Kovačević, Yvette Vašourková, Marco Marinelli, Cristiano Zanello, Eliana Fischer, Nicoletta Petralla, Iva Tomková, Karin Grohmannová, Petra Holubová, Chiara Buccieri, Nerea Madariaga Mugica
- 3x odměna (10 tis. Kč):
- Petr Bouřil, Václav Petrus, Michaela Turková
 - Pavel Suchý, Martin Burian, Tomáš Vlasák, Filip Fišer
 - Jan Jaroš (st.), Jan Jaroš (ml.), Anna Sigmundová, Martin Poláček, Štěpán Jablonský

Hodnocení vítězného návrhu:

Návrh nejlépe vyhověl zadávacím podmínkám soutěže. Urbanistické řešení výborně zohledňuje měřítko a strukturu stávající zástavby historického centra města. Nově řešený blok na místě objektu VVS je členěn a vyskládán z menších hmot jednotlivých domů a vytváří vnitroblok věnovaný zeleným terasám. Tento vnitroblok je na mnoha místech propojen s vlastním náměstím Karla IV. Funkční náplň tohoto

nového bloku zcela respektuje požadavky zadavatele a dále vnáší do řešení požadované objemy bydlení. Objekt domu služeb je zachován a vhodně doplněn drobnou novou zástavbou. Objekt obchodního střediska je opět zachován ve své funkci a formě a je propojen ve 2. NP s domem služeb. Návrh zklidňuje dopravu v centru města a uzavírá se průjezdné dopravě na náměstí Karla IV. Nicméně dopravní obslužnost náměstí je zajištěna oboustrannou průjezdností ulice Nové a Fibichovy a jednosměrným provozem na ulici Pražská a Tyršova. Parkovací možnosti jsou rovnoměrně rozmístěny v těchto ulicích a v hromadném parkování v novém severním objektu bývalého VVS. Měřítkové, tvarové a architektonické řešení je velmi zdařilé, formuluje nejlépe požadované regulační prvky zástavby a nekonkuruje nevhodným způsobem okolní zástavbě. Řešení parteru a mobiliáře náměstí je velmi svobodné, při akcentování prvku kašny do necentrální polohy, a nechává prostor vlastnímu náměstí. Veřejné osvětlení je založeno na nepřímém nasvětlení korun stromů a je doplněno osvětlením nové architektury. Toto řešení je nedostatečné. Světelné akcenty bude mít i kašna a městský mobiliář. Řešení zeleně je koncentrováno do nového vnitrobloku a dále je situováno do ulic lemujících náměstí – Pražská, Fibichova, Nová a Tyršova. Návrh velmi vhodně a úspěšně řeší dané urbanistické širší vztahy, všímá si pěších tras, průhledů a akcentuje i synergií s náměstím Míru. Komplexní a velmi kvalitní řešení rehabilitace náměstí Karla IV. v návrhu je zárukou pro zdařilou realizaci záměru zadavatele.

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/revitalizace-namesti-karla-iv-2013-melnik

REVITALIZACE DOMINIKÁNSKÉHO KLÁŠTERA V CHEBU S NÁVAZNOSTÍ NA JÁNSKÉ NÁMĚSTÍ

Jednokolová veřejná projektová
architektonická soutěž

Zařazena do projektu Ceny Petra
Parléře 2014

Vyhlašovatel: Společnost Petra Parléře, o. p. s. /
spoluvyhlašovatel: Město Cheb

Předmětem soutěže bylo zpracování architektonického návrhu na revitalizaci dominikánského kláštera v Chebu s návazností na Jánské náměstí.

Termín konání soutěže: 11. 12. 2014–2. 3. 2015

Porota: Pavel Vanoušek, Tomáš Linda, Aleš Burian, Petr Hájek, Michael Třeštík; náhradníci Pavel Šturc, Ivan Hnízdil

Počet odevzdaných návrhů: 27

Ceny a odměny celkem: 550 tis. Kč

1. cena (300 tis. Kč): Atelier Brandštetr, s. r. o. / Marek Brandštetr, Ivo Chmelař, Jan Šárka, Lena Trpělková
2. cena (150 tis. Kč): Michal Říha, Tadeáš Říha, Martin Špičák, Kateřina Frejlichová
3. cena (100 tis. Kč): Masák & Partner, s. r. o. / Jakub Masák, Daniel Jeništa, Martin Růžička, Petr Němejc

Hodnocení vítězného návrhu:

Rozhodující kvalitou návrhu je velkoryse zvládnutý vstup, který otevírá prostor areálu do veřejného prostoru. Moderní tvarosloví přináší k historickému základu novou kvalitu, je zřetelně čitelné a zanechává uměřenou stopu současnosti. Návrh porota jednomyslně ocenila 1. cenou.

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/revitalizace-dominikanskeho-klastera-v-chebu-s-navaznosti-na-janske-namesti

DOMOV PRO SENIORY LITOMYŠL

Jednokolová veřejná projektová
architektonická soutěž

Vyhlašovatel: Město Litomyšl

Předmětem soutěže byl architektonický návrh novostavby Domova pro seniory v Litomyšli. Novostavba bude realizována na parcelách 1330/15, 1334/3, 2307/1, (ev. 1340) v k. ú. Litomyšl. Návrh měl řešit i vazby na své okolí a v tomto smyslu je možné hranice staveniště překročit. Objekt novostavby měl zahrnovat 60 jednolůžkových pokojů vč. soc. zařízení. Veškeré obslužné funkce musely být navrženy na kapacitu nejméně 80 osob. Návrh řešil parking a dopravní napojení odpovídající potřebám objektu a také venkovní pobytové plochy s odpovídajícím množstvím zeleně.

Termín konání soutěže: 3. 7. – 18. 8. 2014

Porota: Jan Šépka, Aleš Burian, Michal Fišer, Michal Kortyš, Antonín Dokoupil; náhradníci Pavel Jura, Terezie Šmolíková

Počet odevzdaných návrhů: 26

Ceny a odměny celkem: 480 tis. Kč

1. cena (200 tis. Kč): FAM ARCHITEKTI, s. r. o.
 2. cena (150 tis. Kč): Šrámková architekti, s. r. o.
 3. cena (100 tis. Kč): Ing. Ivan Řezáč
- 2× odměna (12 tis. Kč):
→ Kuba & Pilař architekti, s. r. o.
→ manna, s. r. o.
Mimořádná odměna (6 tis. Kč): Ing. arch. Martin Jančok

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/soutez-onavrh-2013-domov-pro-seniory-litomysl

NOVÉ NÁMĚSTÍ V ČESKÉ TŘEBOVÉ

Jednokolová veřejná ideová urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel: Město Česká Třebová

Předmětem soutěže bylo zpracování urbanisticko-architektonického návrhu na revitalizaci Nového náměstí v České Třebové včetně návrhu dopravního řešení okolních ulic – místních komunikací (vymezení hranic území urbanisticko-architektonického řešení, vymezení hranic území dopravního řešení), jeho prostorového a funkčního uspořádání zahrnujícího úpravy veřejného prostranství, včetně názoru na propojení s širšími městskými souvislostmi, zapojení stávajících objektů, případně umístění novostaveb.

Termín konání soutěže: 27. 8. – 31. 10. 2014

Porota: Jaroslav Zedník, Josef Menšík, Milan Košař, Bohumír Prokop, Petr Velička; náhradníci Miloslav Cindr, Lukáš Pavlík, Tomáš Med

Počet odevzdaných návrhů: 13

Ceny a odměny celkem: 275 tis. Kč

1. cena (100 tis. Kč): Josef Hlavatý, Lenka Hlavatá
2. cena (175 tis. Kč): Vít Rýpar, Vladimír Sítta
3. cena (50 tis. Kč): Jiří Vojtěšek, Anna Oprchalová, Tomáš Beneš

Hodnocení vítězného návrhu:

Soutěžní porota konstatuje, že návrh citlivě vychází ze stávajícího okolního prostředí a řešený prostor vnímá jako tradiční náměstí s potvrzením jeho osové symetrie. Jedná se o místo pro setkávání lidí s nabídkou různých aktivit (malá scéna, koncerty...). Porota ocenila využití terénního rozdílu

pro situování amfiteátru a také pro atraktivní vodní prvek. Sympatické je rovněž členění povrchů na zpevněné (velkoformátová dlažba) a na mlatové pod vzrostlými stromy. Řešení dopravy je jednoduché a splňuje kapacitní nároky na dopravu v klidu. Přiměřený je také odhad investičních nákladů.

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/nove-namesti-v-ceske-trebove

VÝTVARNÉ A PROSTOROVÉ ŘEŠENÍ NOVÉ TEMATICKÉ EXPOZICE RELIKVIÁŘE SV. MAURA, STÁTNÍ HRAD A ZÁMEK BEČOV

Jednokolová vyzvaná architektonická soutěž

Vyhlašovatel: Národní památkový ústav

Předmětem soutěže bylo zpracování výtvarného a prostorového řešení nové tematické expozice relikviáře sv. Maura v prostoru Pluhovských domů v areálu SHZ Bečov. Cílem projektu je vytvořit volně přístupnou tematickou expozici muzejně-galerijního typu, která bude významnou románskou zlatnickou památkou prezentovat z rozličných úhlů pohledu.

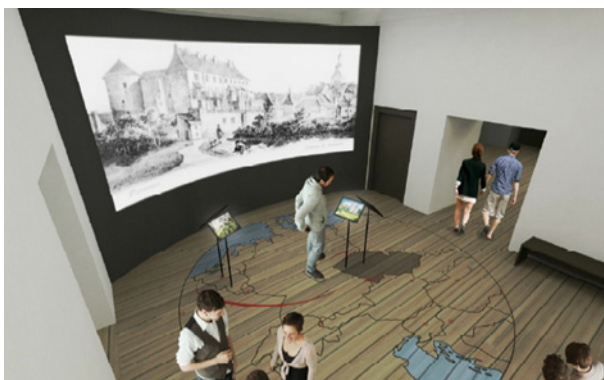
Termín konání soutěže: 19. 2.–7. 4. 2015

Porota: Jiří T. Kotalík, David Vávra, Blanka Kreibichová, Andrej Šumbera, Tomáš Wizovský, Petr Pavelec, Simona Juračková; náhradníci Antonín Novák, Kateřina Charvátová, Vladimíra Axmannová, Vladimír Kelnar, Karel Kibic, Kateřina Rozinková, Kateřina Hladíková

Počet odevzdaných návrhů: 9

Ceny a odměny celkem: 30 tis. Kč

1. cena (15 tis. Kč): SGL projekt, s. r. o.
2. cena (10 tis. Kč): Petr Kolínský
3. cena (5 tis. Kč): Ondřej Císler / spolupráce: Vojtěch Ružbatský

Hodnocení vítězného návrhu:

Předložený návrh nejpřesněji splňuje požadavky návštěvnického provozu a naplňuje zadání definované libretem expozice. Významným prvkem tohoto návrhu je

světlo vytvářející „chrámový“ prostor v trezorové místnosti. Je otázkou, jakým způsobem by byl nasvětlen samotný relikviář, stejně jako použití map na podlahách, které by však v jiné grafické podobě mohlo vyznít lépe. Interiéry jsou celkově řešeny stroze, se zohledněním památkové podstaty objektu. V rámci vlastní návštěvnické trasy jsou velmi dobře nadefinovány krátká a dlouhá cesta expozic. Návrh počítá s návštěvníky různých kategorií včetně dětských a je „vnímavý“ i pro handicapované návštěvníky (např. formou haptické stezky). Navrhované omezení počtu návštěvníků pomocí turniketů s časovými rezervacemi není v navržené podobě přijatelné a je třeba omezení definovat jinak.

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/vytvarne-a-prostorove-resi-nove-tematicke-expozice-relikviare-sv-maura-statni-hrad-a-zamek-becov

DŮM S PEČOVATELSKOU SLUŽBOU V SEZIMOVĚ ÚSTÍ

Jednokolová veřejná projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel: Město Sezimovo Ústí

Předmětem soutěže bylo zpracování architektonického návrhu Domu s pečovatelskou službou pro seniory, s denním stacionářem pro seniory, na pozemcích bývalé mateřské školy v ulici K Hájence, venkovní prostory v prostoru mezi základní školou a bytovými domy.

Termín konání soutěže: 19. 8.–24. 10. 2014

Porota: Štěpánka Ťukalová, Dagmar Buzu, Radek Zeman, Martin Doležal, Vojtěch Kadlčík; náhradníci Jan Stach, Miroslava Svitáková, Helena Řežábková, Pavel Vochozka
Počet odevzdaných návrhů: 16

Ceny a odměny celkem: 300 tis. Kč

1. cena (150 tis. Kč): Michal Kuzemský, David Pavlišta, Jan Vlach, Jiří Žid, Ondřej Synek
 2. cena (80 tis. Kč): Jiří Štáva, Veronika Kejdová, Milan Grygar
 3. cena (40 tis. Kč): Robert Gallo, Pavel Jura, Pavel Steuer
- Odměna (30 tis. Kč): Ivo Pavlík, Lucie Chytilová, Vratislav Ansoerge, Jiří Polák, Martin Málek

Hodnocení vítězného návrhu:

Architektonicky a hmotově čistý návrh, korespondující se stávající zástavbou. Inspirace v sídlišti baťových domků, minimalismus v plochách, žádné přebytné novodobé tvary. Jasný

vstupní portál zůstane i po dostavbě druhé etapy. Jasně vymezení funkčních prostor a napojení na komunikace, zajímavé řešení zásobování do suterénu.

Více informací: www.cka.cz/cs/souteze/vysledky/centrum-pro-seniory-sezimovo-usti

POROTHERM DŮM 2015 – „BYDLENÍ VE VATĚ“

Vyhlašovatel: Wienerberger cihlářský průmysl, a. s.
Předmětem soutěže byly architektonické studie rodinných domů nabízejících vysoký komfort bydlení s nízkými provozními, zejména energetickými náklady.
Termín konání soutěže: 1. 9. 2014–19. 1. 2015
Porota: Antonín Horský, Iva Poslušná, Alexandr Kroha, František Kulhánek, Ján Stempel; náhradníci: Jiří Hejhálek, Jitka Pálková, Matej Šišolák
Počet odevzdaných návrhů: 56

Ceny a odměny celkem: 135 tis. Kč

Hlavní cena Porotherm dům 2015 (50 tis. Kč): Adam Michna
 Zvláštní cena společnosti Wienerberger (25 tis. Kč): Jiří Bužek / spolupráce: Markéta Orságová, Radim Kyncl
 Zvláštní cena vydavatelství Business Media CZ (30 tis. Kč): Miroslava Padruňková, Jan Fiedler
 Zvláštní cena vydavatelství Jaga Media (15 tis. Kč): Jan Vojtíšek, Jakub Staník
 Zvláštní cena vydavatelství Vega (15 tis. Kč): David Korsá, Denisa Kanderová

Hodnocení vítězného návrhu:

Návrh svým architektonicko-urbanistickým řešením citlivě reaguje na danou lokalitu a na blízkost původní vesnické zástavby. Zachovává nerušený výhled z komunikace do prostoru sídla, tvaroslovím se nesnaží konkurovat původní zástavbě. Řešení klade důraz na nízkou energetickou náročnost stavby. Té dosahuje navrženým tvarem objektu, jeho orientací, zapuštěním do terénu, ozeleněním střechy a také vnitřním provozně-dispozičním řešením. Návrh se zaměřuje na maximální využití solárních zisků v zimním období, při zachování optimálního vnitřního mikroklimatu v období letním. V konstrukčním řešení se maximálně využívají možnosti stavebního systému Porotherm včetně povrchové úpravy fasád.

Více informací: www.wienerberger.cz/novinky/v%C3%BDsledky-15.-ro%C4%8Dn%C3%ADku-sout%C4%9B%C5%BEe-porotherm-d%C5%AFm-2015.html

NOVÁ ŠKOLA CHÝNĚ

Mezinárodní jednokolová veřejná
 projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel: Obec Chýně

Předmětem soutěže bylo zhotovení návrhu nové základní školy, která bude umístěna v rozvíjející se části obce Chýně (Středočeský kraj, okres Praha-Západ, k. ú. Chýně). Základní škola by měla kromě vzdělávání dětí sloužit i jako společenské a kulturní centrum místa a zajistit prostor pro setkávání oficiálních i neoficiálních komunitních skupin.
Termín konání soutěže: 25. 2.–29. 4. 2015

Porota: Anna Chvojková, Petra Vacková, Pavel Nasadil, Gabu Heindl, Martina Buřičová; náhradníci Petr Štěpánek, Ondřej Píhrt

Počet odevzdaných návrhů: 64

Ceny a odměny celkem: 600 tis. Kč

1. cena (300 tis. Kč): Atelier CMJN / François Lepeytre, Gaël Brulé, Hector Hernandez (Paříž / Francie)
 2. cena (150 tis. Kč): Andrea Ambrovičová, Radoslav Kurucz, Jana Matlovičová, Juraj Mikulaj (Bratislava / Slovensko)
 3. cena (75 tis. Kč): Martin Neruda, Jana Šťastná, Zuzana Boháčová (Praha / Česká republika)
 Odměna (45 tis. Kč): Tomáš Kozelský, Viktor Odstrčilík, Alexandra Georgescu, Victor Quiros, Tomáš Vižálek, Jaroslav Vokál, Miroslava Šešulková, Ondřej Mráz, Leo Odstrčilík (Brno / Česká republika)
 Odměna (30 tis. Kč): SLLA / Michal Sulo, Miriam Lišková, Lucia Kostrubová (Bratislava / Slovensko)

Hodnocení vítězného návrhu:

Tento projekt přesvědčil porotu v rámci všech soutěžních kritérií: celkovým urbanistickým řešením, architektonickou kvalitou, jasným a chytrým fungováním a programem stejně jako ekonomickým využitím prostoru a promyšlenou architektonickou koncepcí s ohledem na ekologické aspekty. Areál budov je dobře napojen na logickou přístupovou cestu z centra obce skrze lineární park Višňovka, který v návrhu ústí do náměstí. Toto náměstí, plaza, je veřejný prostor, otevřený a přístupný jádro nové výstavby, které slouží jak dobře naprogramovanému komunitnímu centru, tak jako vstupní předprostor inovativní škole. Společenské prostory, jako jsou aula, jídelna nebo sportovní zařízení, jsou umístěny při severní a jižní straně nového náměstí, škola na jeho východní

straně spolu s knihovnou; škola má dva vstupy, zvláště pro první a druhý stupeň. Komunitní funkce spolu se vzdělávací zde mohou fungovat dobře v synergii i nezávisle. Tento návrh školy vyniká svým přístupem ke vztahu interiéru a exteriéru: ihned po vstupu do školy má návštěvník vizuální kontakt s vnitřním dvorem, který může být využíván k výuce. Žáci druhého stupně jsou pak vedeni směrem ke sportovištím na východě, zatímco děti z prvního stupně mají intimnější, ale prostornou zahradu na jižní straně. Všechny venkovní prostory jsou zároveň propojeny. Klastrová vnitřní organizace školního provozu umožňuje aplikovat různé vzdělávací postupy a zároveň poskytuje dobrou orientaci v prostoru. Obecně měřítko návrhu, jeho citlivost k potřebám obce stejně jako umístění možného budoucího bazénu může velice pozitivně ovlivnit společný i společenský život žáků i ostatních obyvatel Chýně. Doporučení poroty: Projekt je možné zvětšit, jelikož momentálně využívá méně prostoru než většina ostatních návrhů. Takto se dá snadno dosáhnout požadovaných větších společných prostor v jednotlivých klastrech a větší jídelny a kuchyně. Společný prostor na prvním stupni by se měl zvětšit s ohledem na doplnění šaten a chybějících sociálních zařízení pro žáky. Závislá i nezávislá část poroty rovněž podporuje otevření klastrů v druhém nadzemním podlaží na střechu tak, aby mohla být využívána jako terasa. Mělo by se vytvořit chráněné/kryté spojení mezi školou a jídelnou stejně jako mezi školou a tělocvičnami (v druhém případě bez nežádoucích zásahů do prostor školní družiny). Porota rovněž doporučuje přepracování fasád tělocvičen tak, aby byly lépe propojeny s exteriérem veřejného prostoru. Malá tělocvična by měla být v podobném duchu propojena se zahradou prvního stupně. Porota velice podporuje společné pokračování se zadavatelem v práci na programu náměstí včetně sportovních zařízení. V dalším stupni navrhování je potřeba pečlivě přistoupit k práci s terémem stejně jako důkladněji prověřit navržené parkování v synergii s celkovým dopravním řešením širšího území. Žádné z těchto navržených a doporučených přepracování by nemělo ovlivnit celkovou kvalitu návrhu.

Více informací: www.novaskolachyne.cz

YOUNG ARCHITECT AWARD 2015

7. ročník architektonické
soutěžní přehlídky

Vyhlašovatel:

ABF, a. s.

Sekretář soutěže:

Eva Pácaltová, Mímoňská 645, Praha
9-Prosek, 190 00, tel.: 225 291 117,
palcaltova@abf.cz

Předmětem soutěžní přehlídky

jsou architektonické a urbanistické
práce dosud nepřihlášené do
předchozích ročníků soutěže.

Porota:

Míchal Šourek, Marie Petrová, Jaroslav
Wertig, Adam Gebrian, Josef Pechar;
náhradníci: Marek Kopeček, Boris
Redčenkov

Předpokládané ceny a odměny celkem:
55 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:
2. 7. 2015

Více informací:

www.youngarchitectaward.cz/2015

CENA ARCHITEKTA ANTONÍNA RAYMONDA

3. ročník studentské
architektonické soutěže

Vyhlašovatel:

Statutární město Kladno / architekt
David Vávra / České centrum Tokio /
Raymond Architectural Design Office
Inc.

Sekretář soutěže:

Petra Hadravová, oddělení architektury,
územního plánování a rozvoje města,
nám. Starosty Pavla 44, 272 52 Kladno,
tel.: 312 604 140, petra.hadravova@
mestokladno.cz

Předmětem soutěže

je urbanisticko-architektonická studie
bloku vymezeného ulicemi Kleinerova,
Váňova, Tyršova a Vašatova s objektem
dnešního OC Billa a plochou parkoviště,
pro dostavbu víceúčelového objektu pro
volný čas, včetně řešení veřejného
prostranství a podzemního parkingu.

Porota: František Müller, Ondřej Rys,
David Vávra, Zdeněk Fránek, Osamu
Okamura, Irena Veverková,

Ivan Plicka; náhradníci: Jan Červený,
Vladimír Volman, Matyáš Sedlák, Marek
Bečka, Petr Rajtora, Karel Albrecht

Předpokládané ceny a odměny celkem:
45 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:
15. 9. 2015

Více informací:

www.mestokladno.cz

OBNOVA NÁMĚSTÍ KRÁLE JIŘÍHO Z PODĚBRAD V ŘEVNICÍCH

Zařazeno do projektu Ceny
Petra Parlěře 2015

Vyhlašovatel:

společnost Petra Parlěře /
spoluvyhlašovatel: Město Řevnice
Sekretář soutěže:

Kateřina Saláková, Společnost Petra
Parlěře, o. p. s., Mlýnská 60/2,
160 00 Praha 6

Předmětem soutěže

je zpracování urbanisticko-
architektonického návrhu obnovy
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad
v Řevnicích.

Porota:

Pavčina Čapkova, Lucie Cutáková,
Jan Líman, Jan Sedlák, Petr Lédl;
náhradníci: Alice Čermáková,
Jan Šimůnek, Eva Brandová

Předpokládané ceny a odměny celkem:
200 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:
7. 9. 2015

Více informací:

[www.cenapp.cz/cz/index.
php?page=cena-petra-parlere/
xiii-rocnik-souteze/revnice](http://www.cenapp.cz/cz/index.php?page=cena-petra-parlere/xiii-rocnik-souteze/revnice)

PLAVECKÝ BAZÉN – PÍSEK

Jednokolová veřejná
projektová
architektonická soutěž

Vyhlašovatel:

Město Písek

Sekretář soutěže:

Josef Zábanský, odbor investic
a rozvoje, Město Písek, Velké náměstí
č. p. 114, 397 19 Písek, tel./fax: 382 330
756 / 382 214 431, josef.zabransky@
mupisek.cz

Předmětem soutěže

je zpracování architektonického návrhu
objektu plaveckého bazénu včetně jeho
wellness části, venkovní plochy
a okolního parteru s doporučením

dodržení daného upřesňujícího zadání,
jež je nedílnou přílohou soutěžních
podmínek.

Porota:

Aleš Papp, Jaromír Kročák, Radovan
Smejkal, Eva Vanžurová, Petra
Trambová; náhradníci: Jan Bouček,
Marta Slámová, Josef Knot, Laura
Jablonská

Předpokládané ceny a odměny celkem:
970 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:
17. 8. 2015

Více informací:

www.mesto-pisek.cz

PROSTOR PŘED TERMINÁLY 1 A 2 LETIŠTĚ VÁCLAVA HAVLA PRAHA

Dvoukolová veřejná ideová
urbanisticko-dopravní
soutěž

Vyhlašovatel:

Český Aeroholding, a. s. (ve spolupráci
s Institutem plánování a rozvoje
hlavního města Prahy)

Sekretář soutěže:

Vladimír Zdvíhal, Zavadilka 2539, 370 05
České Budějovice, tel./fax: + 420 602
403 337, atelier.zdvihal@post.cz

Předmětem soutěže

je zkvalitnění veřejného prostoru před
terminály 1 a 2, a to zejména
zpřehlednění a reorganizace dopravních
toků v návaznosti na plánovanou
železniční stanici, nový systém
parkování, vytvoření reprezentativních
pobytových prostranství, kultivace
vegetačních úprav a reklamních ploch.

Porota:

David Olša, Jiří Pos, Jan Šěpka, Václav
Dvořák, Jan Jehlík, Osamu Okamura,
Regína Loukotová; náhradníci: Jiří
Kraus, Marek Zdržadička, Vladimír
Sitta, Jaroslav Wertig

Předpokládané ceny a odměny celkem:
1100 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:
17. 8. 2015 v 1. kole

20. 11. 2015 ve 2. kole

Více informací:

www.iprpraha.cz/letiste

LÁDVÍ – CENTRUM SÍDLIŠTĚ ĎÁBLICE

Studentská urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel:

Úřad městské části Praha 8

Sekretář soutěže:

Jana Kubánková, FA ČVUT, Thákurova 9,
Praha 6, 166 34, tel.: 777 309 956,
j.kubankova@gmail.com

Předmětem soutěže

je zpracování ideového urbanisticko-architektonického návrhu úpravy centrálního veřejného prostoru u stanice metra Ládví v Praze 8.

Porota:

Pavla Melková, Filip Tittl, Igor Kovačević, Roman Petrus, Ondřej Tuček;

náhradníci: Jakub Filip Novák, Vít Céza

Předpokládané ceny a odměny celkem:

44 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:

7. 9. 2015

Více informací:

www.praha8.cz/Urbanisticko-architektonicka-studentska-soutez.html

JIRÍHO NÁMĚSTÍ V PODĚBRADECH

Jednokolová veřejná urbanisticko-architektonická ideová soutěž

Vyhlašovatel:

Město Poděbrady

Sekretář soutěže:

Markéta Kohoutová, tel.: 773 222 338,
603 541 033, info@soutez-o-navrh.cz

Předmětem soutěže

je zpracování ideového urbanisticko-architektonického návrhu řešení Jiřího náměstí v Poděbradech včetně Divadelní ulice a příkop. Cílem návrhu je zvýšit atraktivitu náměstí jak pro občany města, tak pro návštěvníky.

Porota:

Petr Velička, Zdeněk Hölzel, Jan Vrana, Zdena Vydrová, Ladislav Langr, Ivan Uhlíř, Zbyněk Lukavec; náhradníci: Petr Němec, Petr Molhanec, Ilona Fliedrová, Jana Veberová, Jana Netíková, Roman Vlasák, Jiří Mareš, Jozef Ďurčanský

Předpokládané ceny a odměny celkem:

500 tis. Kč

Datum odevzdání soutěžních návrhů:

13. 11. 2015

Více informací:

www.mesto-podebrady.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=12349&id=18798

design roadshow

4. ročník diskuzního semináře **DESIGN ROADSHOW 2015** přinese opět to nejnovější z interiérového designu a stavebnictví z produkce firem J.A.P., Trachea a Blum...

**odborný garant projektu
prof. Ing. arch. Jan Fišer**

Hradec Králové 3. 9. 2015

Liberec 10. 9. 2015

Plzeň 17. 9. 2015

Olomouc 24. 9. 2015

Brno 8. 10. 2015

České Budějovice 22. 10. 2015

Jihlava 5. 11. 2015

A NA CO SE MŮŽETE TĚŠIT?

**LUXUSNÍ POSUVNÉ
I OTOČNÉ DVEŘE MASTER
A STRONG OD J.A.P.**

**UMĚLÝ KÁMEN FACE STONE
A KVALITA HRAN TRACHEA**

...a další firmy s novinkami 2015

www.designroadshow.cz

Mediální partneři

KAMPUS ALBERTOV – BIOCENTRUM, GLOBCENTRUM

Vyhlašovatel:

Univerzita Karlova v Praze

Předmětem soutěže

bude zhotovení návrhu Biocentra a Globcentra, související infrastruktury a provozních souborů v Kampusu Albertov v katastrálním území Praha-Nové Město. Výzkum Biocentra bude zaměřen na poznávání živých systémů pro potřeby lidského zdraví, nových biotechnologií a ochrany biodiverzity. Bude zaměřen na jednotlivé aspekty globálních změn, jako je např. dynamika klimatických změn planety, změny rozšíření organismů, globální dynamika biodiverzity a role invazních druhů, dynamika vegetace ve staré a moderní krajině a šíření druhů, přírodní ohrožení a rizika, změny ve využití ploch.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

REKONSTRUKCE INTERIÉRU NOVÉ SCÉNY NÁRODNÍHO DIVADLA

Vyhlašovatel:

Národní divadlo

Předmětem soutěže

bude zpracování architektonického návrhu na rekonstrukci Nové scény Národního divadla v Praze, spočívající především v přestavbě jeviště a hlediště. Inscenační prostor bude sloužit pro moderní dramaturgii všech souborů Národního divadla – činohry, baletu, opery i Laterny magiky. Součástí architektonického návrhu bude i prostor zázemí pro umělecký a provozně-technický personál a prostory v divácké části Nové scény.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

MASTERPLAN EXPOZIC, VÝSTAV A NÁVŠTĚVNICKÉHO PROVOZU V HISTORICKÉ A NOVÉ BUDOVĚ NÁRODNÍHO MUZEA

Vyhlašovatel:

Národní muzeum

Předmětem soutěže

bude zpracování základního prostorového a komunikačního řešení stálých expozic, prostor pro dočasné výstavy a prostor pro poskytování služeb budoucím návštěvníkům komplexu budov Historické a Nové budovy Národního muzea po rekonstrukci. Konkrétním předmětem soutěže bude architektonicko-výtvarné řešení základních společných prvků jednotlivých součástí budoucích stálých expozic, vyřešení návaznosti jednotlivých součástí expozic a vyprojektování návštěvnických tras, odpočinkových a interaktivních zón ve stálých expozicích, a rovněž definice parametrů designu částí expozic i výstavních prostor. Předpokládá se budoucí spolupráce s architekty, designéry a dalšími výtvarníky na konkrétních celcích stálých expozic, na tvorbě libret a scénářů stálých expozic i autorský dozor po dobu přípravy stálých expozic. Předpokládaný termín opětovného zpřístupnění muzea je v roce 2018.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

PAMÁTNÍK JANA PALACHA VE VŠETATECH

Vyhlašovatel:

Národní muzeum

Předmětem soutěže

o návrh bude zpracování návrhu architektonického a uměleckého řešení Památníku Jana Palacha ve Všetatech jako specifického a symbolického místa, v němž silou prožitku může dojít k vnitřní transformaci a vytvoření osobitého vztahu jedince k dějinám 20. století.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

MULTIFUNKČNÍ OBJEKT VEŘEJNÉ INFRASTRUKTURY – NÁMĚSTÍ SVOBODY JANSKÉ LÁZNĚ

Vyhlašovatel:

Město Janské lázně

Předmětem soutěže

bude zpracování architektonického návrhu na Multifunkční objekt veřejné infrastruktury – náměstí Svobody Janské Lázně v místě stávajícího objektu.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

PROMĚNA NÁMĚSTÍ OSVOBOZENÍ V ZÁBŘEHU

Vyhlašovatel:

Město Zábřeh

Předmětem soutěže

bude zpracování architektonicko-urbanistického návrhu Proměna náměstí Osvobození v Zábřehu.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

PLÁN VYUŽITÍ CENTRA OBCE VELKÉ PŘÍLEPY

Vyhlašovatel:

Obec Velké Přílepy

Předmětem soutěže

bude zpracování architektonicko-urbanistického ideového návrhu Plán využití centra obce Velké Přílepy s důrazem na řešení úprav vlastní plochy náměstí a určení prostorového a hmotového řešení.

Předpokládaný termín vyhlášení:

aktuálně není znám přesný termín

INZERUJTE

V BULLETINU

Jste firma z oblasti stavebnictví nebo interiérového designu? Chcete oslovit autorizované architekty – tedy ty, kteří stojí u realizace zakázek? Inzerujte v Bulletinu České komory architektů!

Naše periodikum vychází čtvrtletně a je distribuováno všem autorizovaným architektům, jež Komora sdružuje. Bulletin ČKA zároveň vychází v novém atraktivním vizuálu a v nákladu 4600 ks.

Kromě inzerce v Bulletinu ČKA nabízíme možnost umístění vaší reklamy na komorových akcích, jako jsou valná hromada, Architekti na jedné lodi či Přehlídka diplomových prací.

Více informací na telefonu 273 167 480, e-mailu info@ccka.cz a na webových stránkách www.ccka.cz.

ČKA!

Jsi student, architekt, designer?

A není ti více než 30 let?

Nakopni svou kariéru a zapiš se do historie.
Získej cenu architektů 6 kontinentů!

TechniStone®

INSPIRELI
OVČEK A ZÁRUČNÍ

INSPIRELI AWARDS 2015

Prof. Dr. Ing. arch. Bořek Šípek

www.rako.cz

RAKO

...keramické obklady
s důrazem na design

serie
random

RECKLI DESIGN YOUR CONCRETE

INDIVIDUÁLNÍ ZTVÁRNĚNÍ BETONOVÝCH POHLEDOVÝCH PLOCH POMOCÍ RECKLI MATRIC

Pohledový beton v poslední době stále častěji figuruje jako vizuální prvek. Použití betonu je velmi všestranné, při aplikaci pohledového betonu lze přesně jeho strukturovanou pohledovost definovat výběrem elastických matic RECKLI®.

Hlavní předností betonových fasád jsou nízké provozní náklady, odolnost a dobré akustické vlastnosti. Právě díky výhodám, které beton jako konstrukční materiál nabízí vznikají v posledních letech dominantní betonové pohledové fasády, které nenarušují ráz krajiny. Pro vytvoření takto jedinečného architektonického díla přispívá rozvoj betonu spolu s maticemi, které umožňují realizaci přenosu architektonického nákredu. Individuální matrice RECKLI® nabízí bezmála neohraničené možnosti ztvárnění strukturovaných pohledových ploch. V potaz se musí brát pouze technické limity elastického polyuretanu, pozdější manipulace a transport. Tato technologie nabízí architektům, projektantům a stavařům nekonečné možnosti při realizaci moderní architektury. Strukturní matrice nalézají uplatnění u monolitických staveb, prefabrikacích fasádních prvků a panelů ze sklovláknobetonu. Na základě návrhu lze vytvořit individuální matrici. Nejprve se vyrobí model v měřítku 1:1, na tomto modelu se vyrobí elastická matrice, která slouží jako negativní forma pro betonový povrch.

Texturováním pohledových ploch pomocí elastických matic je docíleno vytvoření estetického a ekonomického díla, díky až 100-násobné opakovatelnosti matrice. Mnoho milionů m² jsou toho důkazem.

FASÁDA MUZEA V RAKOUSKÉM BREGENZ

Zásadní pro nové muzeum byla jeho autonomie. Pro architektky Andreas Cukrowicz a Anton Nachbaur-Sturm bylo klíčové, aby nová fasáda zachytěla hru světla a stínu a upoutala kolemjdoucí. Rozšíření stávajícího muzea bylo dokončeno v létě v roce 2013. Fasádu bylo nutno koncipovat tak, aby nenarušila historický ráz centra. Přestože první návrh fasády počítal s použitím nápisů, nakonec bylo společně s umělcem Manfredem Aloisem Myerem rozhodnuto o vytvoření speciální textury, která evokuje rozkvetlé květy na betonové fasádě.

Umělecké dílo a architektura měla být takto spojena s kombinací betonu a květu.

„Naším cílem bylo spojení umění a architektury a vytvoření uměleckého fenoménu místo umístění jen další budovy“. Uvedl Stefan Abbredis, kolega z architektonické kanceláře Cukrowicz Nachbaur. Dle vyjádření Abbredise toto byl důvod proč se architekti Cukrowicz a Nachbaur-Sturm rozhodli pracovat s umělcem při vytvoření individuální betonové fasády. Umělec Myer se nechal inspirovat výstavními kusy pohárů a misek, tuto inspiraci chtěl převést do dnešní doby, proto se při individuálním ztvárnění fasády použily dna PET lahví. Myer začal experimentovat se dny PET lahví a zjistil, že obtisky evokují květy. Nešlo však jen o náhodné použití této textury. Z tohoto důvodu Myer oslovil architekta, matematika a umělce Urs B. Rotha, aby spolu vytvořili matematickou metodu umístění, která pomohla přesné rozložení různých použitých dn PET lahví.

Umělcem vybrané PET láhve byly poslány do RECKLI® v Herne, Německu. Z důvodu hloubky květů, které vyčnívají na fasádě v hloubce 45 mm nebylo možno použít CNC frézu, jak je obvyklé u individuálních matic. CNC fréza byla použita na vyřezávání kulatých otvorů pro umístění modelu na MDF desku.

Nakonec byly vyrobeny individuální modely, které sloužily pro zhotovení elastické matrice, která byla použita při betonáži na místě. Z finančních důvodů měly být použity pouze tři spolu kombinované matrice pro každé poschodí. Protože fasády neměla vykazovat typické napojení bednění, bylo rozhodnuto, že se bude lít beton ve vertikální pozici.

Byla vylita stěna 2 x 6 m. Na fasádě o velikosti 1300 m² se zobrazuje 16.656 květů.

„Bylo obdivuhodné, jak exaktně byly RECKLI® matrice použity“ dle Abbredise.

Projekt byl oceněn zlatou cenou ›best architects award‹ v červenci 2014.

RECKLI®
DESIGN YOUR CONCRETE

RECKLI ČESKÁ REPUBLIKA
IVETA HECKOVÁ
KAFKOVA 19
16041 PRAHA 6
CZECH REPUBLIC
MOBILE +420 7214 888 718
IHECKOVA@RECKLI.COM

WWW.RECKLI.COM

NAPÍNANÉ STROPY A STĚNY XFOL®

Napínané stropy a stěny **XFOL®** je inovativní produkt, který byl vyvinut pro rychlé a kreativní změny interiérů.

Cílem vývoje napínaných stropů a stěn **XFOL®** je poskytnout kvalitní zázemí, zaměřeného na detail provedení, pro klidný a plnohodnotný život v zaměstnání či doma. Pracovní prostředí má obrovský vliv na výkon a úspěšnost.

Náš stropní a stěnový systém **XFOL®** umožňuje rozšiřovat kreativně vnitřní komunikační kanály a motivovat Vaše zaměstnance k pracovním úspěchům. Naopak krásný byt či dům je zdrojem čerpání nových sil, které jsou potřebné pro výchovu dětí či podání 100% výkonu v zaměstnání.

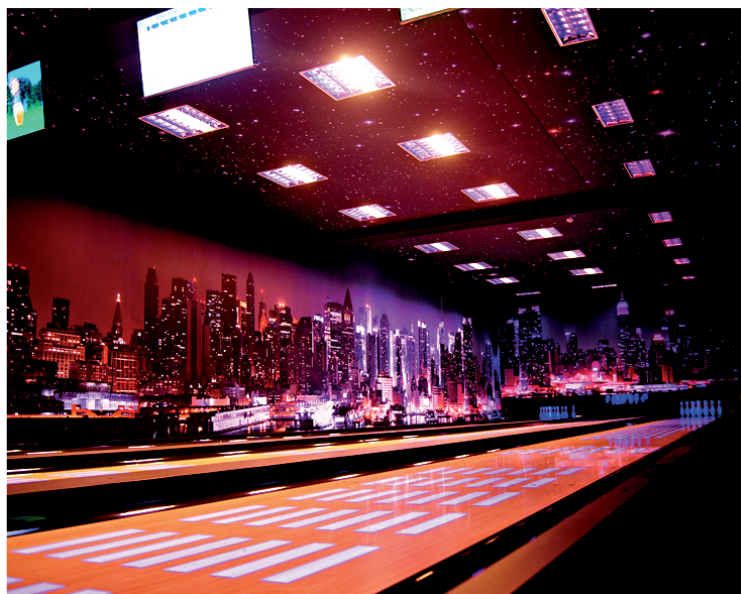
Napínané stropy a stěny **XFOL®** Vám pomohou si splnit ty nejnáročnější představy o pracovním prostředí nebo

KONSTRUKČNÍ MOŽNOSTI XFOL®

Stavební možnosti napínaných stropů **XFOL®** a stěn jsou nekonečné a limituje je pouze lidská fantazie. Chcete vytvořit kreativní oblouky, vlny, úkosy, atd. nebo se spokojíte s dokonale hladkým povrchem, který budou všichni obdivovat? Řešíte vlhké prostředí v bazénech nebo koupelnách? Chcete mít krásné nástěnné obrazy při kterých se tají dech? Tyto všechny varianty umíme realizovat s napínanými stropy a stěnami **XFOL®**.

Přednosti napínaných stropů a stěn **XFOL®**:

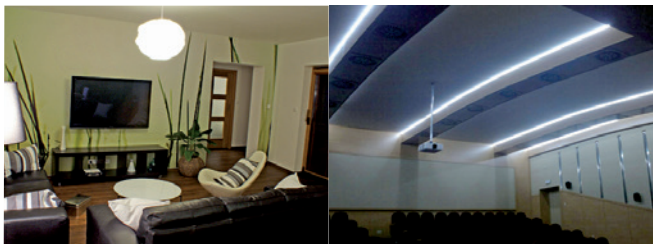
- čistota a rychlost při aplikaci
- krásný hladký povrch
- není nutná další povrchová úprava
- odolnost proti nárazům a vlhkosti
- umožňuje zakrytí nežádoucích prvků (elektroinstalace, vodovodní potrubí, staré malby atd.)
- ideální řešení pro dřevostavby
- vhodný pro alergie
- cenově dostupný
- povrch je navždy celistvý (nevypraská jako

AKUSTIKA XFOL®

Nežádoucí hluk v prostorech, ve kterých se člověk pohybuje delší čas, je dnes uznáván lékaři jako stresující faktor, který se odráží na zdraví lidí. Dobré akustické prostředí není samozřejmostí, ale je třeba mít "know-how" a pár odborných znalostí, které my máme a jsme připraveni Vám je nabídnout. Díky speciálně vyvinutým krytinám stropů a stěn **XFOL®** umíme dosáhnout těchto parametrů:

1. Odstraníme nežádoucí ozvěny
2. Snížíme propustnost hluku z vedlejších místností
3. Zvýšíme srozumitelnost při komunikaci - pokud je v místnosti více lidí
4. Odstraníme stresující faktory hluku

Dopřejte si komfort automatického ovládání stínění ve Vašem domě jediným ovladačem

■ Obousměrná komunikace

Dálkové ovladače a ovládaná zařízení komunikují mezi sebou navzájem.

■ Jistota a bezpečí

Díky obousměrné komunikaci máte vždy přehled o situaci. 100% jistota: na ovladač obdržíte potvrzení o provedení povelu, osobní kontrola není nutná.

Při odchodu stačí stisk jediného tlačítka a dům se kompletně uzavře.

■ Přizpůsobte si svůj domov

Můj dům – moje instalace.

Ovládat svá zařízení můžete jednotlivě nebo po skupinách, ručně nebo automaticky, a také podle času a počasí.

■ Reagujte na situaci

Vytvořte si scénáře – často opakovaná nastavení jednotlivých zařízení. Je to stejně jednoduché, jako udělat fotografii. Jediným stiskem tlačítka pak přenastavíte celý dům.

www.ovladamedomacnost.cz
www.somfy.cz

HOME MOTION by
somfy®

OKNA.EU vystavují prémiové HS portály v nově otevřených showroomech

Velkoformátové prosklené posuvné stěny v prahovém i bezprahovém provedení, portály s posuvnými křídly a moderní řešení oken i dveří se nachází ve dvou nově otevřených showroomech společnosti OKNA.EU.

Velké prosklené plochy se mezi architekty i zákazníky těší v současné době vysoké oblibě. Systém HS portál, využívaný zpravidla u prosklených stěn vedoucích na zahradu či terasu, zajišťuje jejich majitelům snadnou manipulaci, nabízí exkluzivní design a umožňuje bezbariérový přístup. „Z našich zkušeností můžeme říct, že se prosklená posuvná stěna, která tvoří elegantní propojení interiéru s exteriérem, vyskytuje ve většině návrhů moderních rodinných domů. Díky moderním a kvalitním technologiím a materiálům, které nabízíme, jsme připraveni splnit různorodé představy architektů i klientů,“ uvedl Ing. Jiří Chomát ze společnosti OKNA.EU.

V showroomu Říčany – Modletice, který se nachází u sjezdu z D1 na Pražský okruh, vystavuje společnost OKNA.EU technicky náročnější řešení, jako je například HS portál v maximálním rozměru. Velká

část nových výstavních prostor je vyčleněna pro zimní zahrady a speciální konstrukce posuvných a skládacích dveří, které jsou pro ně vhodné.

Showroom Praha – Pankrác

je situován na pražské magistrále směrem do centra před sjezdem na Pankrác a Podolí. Návštěvníci zde na výstavní ploše mohou fyzicky vidět unikátní panoramatické posuvné stěny s elektrickým nebo manuálním ovládacím systémem. Vybrané stěny mají zcela skryté rámy a bezbariérový přístup, čímž nabízí zajímavé řešení přístupu na terasu či zahradu. K dalšímu vystavenému sortimentu patří designové vchodové dveře značky Perito a široká škála dřevohliníkových a hliníkových oken.

OKNA.EU

Víc než jen OKNA. ZARUČENĚ KVALITNÍ OKNA!

telefon: 773 360 000
e-mail: okna@okna.eu
www.okna.eu

nooi